

**VERDIEPINGSSTUDIE
MONITOR ONTWIKKELINGEN
COFFEESHOPBELEID
METING 2016/17**

Lokaal bekeken

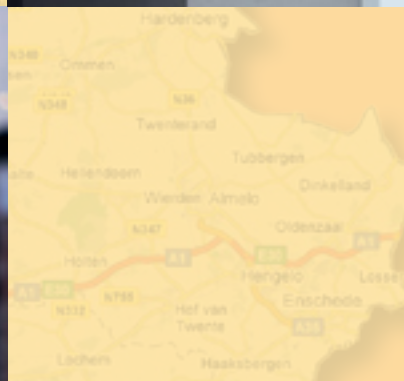
R. Mennes

J. Snippe

M. Sijtstra

B. Bieleman

INTRAVAl
Onderzoek en Advies

LOKAAL BEKEKEN

Verdiepingsstudie monitor ontwikkelingen coffeeshopbeleid
meting 2016/17

November 2017

INTRAVAL
Groningen-Rotterdam

VOORWOORD

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL de verdiepingsstudie uitgevoerd voor de derde meting van de monitor over de ontwikkelingen in het coffeeshopbeleid. Met deze monitor worden de ontwikkelingen gevolgd in coffeeshop- en softdrugstoerisme, softdrugsgelateerde overlast, dealen en drugsrunnen en de verkoop van cannabis aan gebruikers buiten de coffeeshop.

Het onderzoek is uitgevoerd door de (senior)onderzoekers Ralph Mennes, Jacco Snippe en Maurits Sijtsma, onder leiding van Bert Bieleman. Daarnaast hebben Elif Cankor en Irene Schoonbeek geassisteerd bij de dataverzameling.

Graag willen wij de leden van de begeleidingscommissie onder voorzitterschap van prof. dr. E.R. Kleemans (Vrije Universiteit Amsterdam) bedanken voor de betrokken en deskundige wijze waarop zij het onderzoek hebben begeleid. De commissie bestond verder uit: drs. L.F. Heuts (WODC), ir. S. Hoorens (RAND Europe), J.A.F. Jespers (Nationale Politie), dr. M.W. van Laar (Trimbos-instituut), drs. E. Lanting (Openbaar Ministerie), drs. R. Meijer (WODC) en mr. I. Siereveld (Ministerie van Justitie en Veiligheid).

Daarnaast willen we onze dank uitspreken aan de gemeenteambtenaren en politiefunctionarissen die aan het onderzoek hebben meegewerkt en aan alle personen die ons tijdens het etnografisch veldonderzoek te woord hebben gestaan. Zonder hen was het onderzoek niet mogelijk geweest.

Namens INTRAVAL,

B. Bieleman
R. Mennes

Groningen-Rotterdam
November 2017

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Samenvatting	I
Summary	III
Hoofdstuk 1 Inleiding	1
1.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen	4
1.2 Onderzoeksopzet verdiepende studie	6
1.3 Leeswijzer	11
Hoofdstuk 2 Gemeente I	13
2.1 Registratiegegevens	13
2.2 Beschrijving hotspot	15
2.3 Coffeeshops en coffeeshoptoerisme	16
2.4 Illegale verkoop en drugstoerisme	17
2.5 Overlast	21
2.6 Vergelijking voorgaande metingen	24
2.7 Resumé	25
Hoofdstuk 3 Gemeente II	27
3.1 Registratiegegevens	27
3.2 Beschrijving hotspot	29
3.3 Coffeeshops en coffeeshoptoerisme	29
3.4 Illegale verkoop en softdrugstoerisme	32
3.5 Overlast	33
3.6 Resumé	35
Hoofdstuk 4 Gemeente III	37
4.1 Registratiegegevens	37
4.2 Beschrijving hotspots	38
4.3 Coffeeshops en coffeeshoptoerisme	39
4.4 Illegale verkoop en softdrugstoerisme	41
4.5 Overlast	43
4.6 Resumé	44

Hoofdstuk 5	Gemeente IV	47
	5.1 Registratiegegevens	47
	5.2 Beschrijving hotspots	49
	5.3 Coffeeshops en coffeeshoptoerisme	50
	5.4 Illegale verkoop en softdrugstoerisme	53
	5.5 Overlast	55
	5.6 Resumé	57
Hoofdstuk 6	Gemeente V	61
	6.1 Registratiegegevens	61
	6.2 Beschrijving hotspot	62
	6.3 Coffeeshops en coffeeshoptoerisme	63
	6.4 Illegale verkoop en drugstoerisme	65
	6.5 Overlast	69
	6.6 Vergelijking voorgaande metingen	71
	6.7 Resumé	72
Hoofdstuk 7	Conclusies	73
	7.1 Coffeeshoptoerisme	73
	7.2 Illegale verkoop en (soft)drugstoerisme	74
	7.3 (Soft)drugsgelateerde overlast	76
	7.4 Softdrugstoerisme, straathandel en overlastmeldingen	77
Bijlage 1	Resultaten buurtenquête	79
Bijlage 2	Resultaten enquête (soft)drugsgebruikers	95
Bijlage 3	Resultaten systematische observaties	97

SAMENVATTING

Onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL heeft – in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid – de verdiepingsstudie uitgevoerd van de derde meting van de monitor waarmee de ontwikkelingen worden gevolgd na de aanscherping van het coffeeshopbeleid. Met de monitor wil het ministerie in de jaren 2014, 2015 en 2016 de ontwikkelingen in enkele aan het coffeeshopbeleid gerelateerde fenomenen duiden.

In deze verdiepingsstudie hebben we medio 2017 in vijf gemeenten etnografisch veldonderzoek uitgevoerd waarbij per gemeente steeds één of twee hotspot(s) zijn geselecteerd waar drugsgerelateerde overlast zou voorkomen. De keuze van de gemeenten en de hotspots is gebaseerd op de resultaten van de eerste fase van de derde meting en de relevante onderwerpen die daaruit naar voren zijn gekomen: 1. softdrugstoerisme; 2. straathandel; en 3. ontwikkelingen in overlastmeldingen. Deze onderwerpen hebben we nader onderzocht aan de hand van de lokale ontwikkelingen in het coffeeshoptoerisme (het bezoek van niet-ingezetenen van Nederland aan coffeeshops), het softdrugstoerisme (de verkoop van cannabis aan niet-ingezetenen buiten de coffeeshop), de softdrugsgerelateerde overlast en de illegale verkoop van soft- en/of harddrugs buiten de coffeeshop (door straatdealers en drugsrunners).

In overleg met lokale experts (gemeenteambtenaren en politiefunctionarissen) zijn in totaal zeven hotspots vastgesteld in vijf grensgemeenten, waar we vervolgens etnografisch veldonderzoek hebben verricht. In totaal hebben we 35 experts geïnterviewd, bijna 100 informele gesprekken gevoerd met straatdealers, lokale ondernemers, coffeeshopbezoekers, bewoners, rondhangende personen en passanten, 174 enquêtes gehouden met omwonenden en ondernemers, 182 enquêtes afgenomen bij (soft)drugsgebruikers en 211 observaties in de omgeving van de coffeeshop uitgevoerd.

Coffeeshoptoerisme

Bijna alle coffeeshops op de hotspots trekken buitenlandse bezoekers aan die softdrugs willen kopen en gebruiken in een coffeeshop. De grensligging van de vijf geselecteerde gemeenten speelt daarbij een belangrijke rol. Naar welke gemeente zij afreizen laten zij vooral afhangen van de afstand die zij moeten afleggen en hoe toegankelijk de shops in een gemeente zijn. Niet alle buitenlandse softdrugsgebruikers zijn ervan op de hoogte welke coffeeshop zij wel of niet in mogen. De gebrekkige kennis van coffeeshoptoeristen biedt drugsrunners en straatdealers op enkele hotspots de mogelijkheid om buitenlandse toeristen te misleiden en hen op straat softdrugs te verkopen.

Illegale verkoop en (soft)drugstoerisme

Op alle zeven hotspots is sprake van illegale handel in soft- en/of harddrugs, waarbij op twee daarvan (in twee gemeenten) sprake is van zichtbare straathandel. Hier wordt openlijk gehandeld in zowel soft- als harddrugs en drugsrunners en straatdealers zijn bepalend voor het straatbeeld waarmee bewoners dagelijks worden geconfronteerd. Het lijkt er op de hotspots in deze twee gemeenten wel op dat de mate van illegale verkoop iets is afgenomen ten opzichte van vorig jaar. Een mogelijke verklaring hiervoor is de actieve bestrijding door de politie in beide gemeenten. De illegale verkopers zijn op beide hotspots nog steeds prominent zichtbaar, maar de transacties zijn minder zichtbaar geworden.

In de overige drie verdiepingsgemeenten drukt de illegale verkoop van drugs niet zichtbaar een stempel op de beleving van de openbare ruimte op de hotspots. Op enkele hotspots zijn wel straatdealers en drugsrunners actief, maar de zichtbaarheid van hun activiteiten is beperkt, deels omdat zij voorzichtiger lijken te werken dan voorheen. Zij laten zich niet altijd meer in de omgeving van de coffeeshop zien, spreken gerichter potentiële klanten aan en werken meer op bestelling.

(Softdrugs)gerelateerde overlast

In het algemeen ervaren omwonenden en omwerkenden in de directe omgeving van een coffeeshop het vaakst overlast van de drukke verkeerssituatie. De infrastructuur in de buurt is vaak niet berekend op de bezoekersstromen van de coffeeshops en andere gelegenheden die ook voor druk op de infrastructuur zorgen. Verder is er overlast van de illegale verkoop van drugs door straatdealers en drugsrunners. De (vermeende) aanwezigheid van deze jonge, mannelijke verkopers leidt tot een onveilig en/of onprettig gevoel bij omwonenden. Wel lijkt de werkwijze van de straathandelaren te zijn veranderd sinds de vorige meting. Zij zijn voorzichtiger geworden, mogelijk door gerichte acties van politie en gemeenten. De dealers lijken zich meer bewust te zijn van hun directe omgeving, spreken gerichter potentiële klanten aan en laten de transacties buiten de hotspot plaatsvinden.

De verdiepingsstudie laat verder zien dat de houding van de coffeeshopeigenaar en de medewerkers richting andere betrokkenen en de buurt belangrijk is bij het beheersbaar maken en houden van de situatie rondom de coffeeshop. Voorbeelden daarvan zijn praktische zaken als het aanvegen van de straat en het in goede banen leiden van het parkeerbeleid. Het samen optrekken om de mogelijke overlast in de omgeving van de coffeeshop tot een minimum te beperken, komt de leefbaarheid in de directe omgeving van de coffeeshops doorgaans ten goede.

Softdrugstoerisme, straathandel en overlastmeldingen

Aan de keuze voor de hotspots in de vijf gemeenten lagen drie onderwerpen – softdrugstoerisme, straathandel en ontwikkelingen in overlastmeldingen – ten grondslag die we nader hebben onderzocht. ‘Puur’ softdrugstoerisme - niet-ingezetenen die naar Nederland afreizen met de ‘intentie’ om op de illegale markt softdrugs te kopen – komt niet of nauwelijks voor op de hotspots. Er zijn weliswaar buitenlandse bezoekers die softdrugs kopen bij de plaatselijk straatdealers, maar dit is meestal niet hun primaire doel wanneer zij naar een Nederlandse gemeente afreizen.

Het tweede onderwerp betreft de straathandel. Onze studie laat zien dat drugsrunners en straatdealers een zekere rationaliteit hanteren bij het bepalen van hun werkwijze. Zij passen zich voortdurend aan op basis van de mogelijkheden die hen geboden worden. We zien op diverse hotspots dat - nu de straathandelaren nauwlettend in de gaten worden gehouden - zij voorzichtiger (zijn) gaan opereren. In de eerste plaats om niet opgepakt te worden, maar ook om hun eigen handel niet te schaden.

Het derde onderwerp heeft betrekking op de overlastmeldingen die onder de noemer ‘overlast door alcohol en/of drugs’ worden geregistreerd bij de politie. Een verdiepende analyse laat zien dat de vijf geselecteerde gemeenten vaak hoger scoren op zoektermen die duiden op aan drugs gerelateerde overlast. De zoekterm ‘coffeeshop’ en de namen van shops en omliggende straten in de hotspot komen echter beperkt voor.

SUMMARY

Research and advice bureau INTRAVAL has performed the in-depth study of the third measurement of the monitor following the developments after sharpening the coffee shop policy. The monitor is commissioned by the Research and Documentation Centre (WODC) of the Dutch Ministry of Justice and Security. The ministry wants to use the monitor to map the developments in a number of coffee shop policy related phenomena over the years 2014, 2015 and 2016.

For this in-depth study, we conducted an ethnographic field study in five municipalities during 2017. In each municipality we selected one or two hotspot(s) with drug-related nuisance. The selection of the municipalities and the hotspots is based on the results of the first phase of the third measurement. The relevant topics that emerged from this first phase are the following: 1. soft drug tourism; 2. illegal drug trade; and 3. developments in nuisance reports. We further investigated these topics based on the local developments in coffee shop tourism (foreign tourists visiting coffee shops), soft drug tourism (cannabis sales to foreign tourists outside coffee shops), soft drug related nuisance and illegal sales of soft and/or hard drugs outside the coffee shop (by street dealers and drug runners).

In consultation with local experts (local officials and police officials) we selected seven hotspots in five border municipalities, where we subsequently conducted the ethnographic field studies. In total we interviewed 35 experts, conducted approximately 100 informal interviews with street dealers, local business owners, coffee shop visitors, residents, people hanging around and passers-by, we conducted 174 surveys among local residents and entrepreneurs, 182 surveys among (soft) drug users and we conducted 211 observations in the areas around the coffee shops.

Coffee shop tourism

Almost all coffee shops in the hotspots attract foreign visitors who want to buy and use soft drugs in a coffee shop. The location of these five selected municipalities, near the border, plays an essential role. The tourist's choice of which municipality to visit mainly depends on the distance they have to travel and the accessibility of the shops in municipalities. Not all foreign soft drug users are aware of which coffee shop they are allowed to enter. Drug runners and street dealers exploit coffee shop tourist's inadequate knowledge in a number of hotspots to mislead them and illegally sell them soft drugs on the streets.

Illegal sales and (soft) drug tourism

All seven hotspots face illegal drug trade in soft and/or hard drugs. In two municipalities the illegal drug trade is very visible. In these cases, both soft and hard drugs are dealt out in the open, thus drug runners and street dealers determine the streetscape and residents are confronted with illegal drug trade on a daily basis. However, it does appear that the level of illegal sales in the hotspots in these two municipalities has decreased slightly compared to last year. A possible explanation for this is the active enforcement by the police in both municipalities. The drug dealers themselves are still prominently visible at both hotspots, but their transactions have become less visible.

In the other three municipalities of the in-depth study, the illegal drug sales do not visibly impact the public space at the hotspots. Although street dealers and drug runners are active in some hotspots, the visibility of their activities is limited, partly because they seem to be more cautious than before. They do not always show themselves in the area around the coffee shop, they specifically target potential customers, and they work more on order.

(Soft drugs) related nuisance

In general, the residents and people working in the direct vicinity of a coffee shop experience inconvenience from the heavy traffic. The infrastructure in the neighbourhood is often not designed to manage the flow of visitors to the coffee shops and other establishments, causing pressure on the infrastructure. In addition, nuisance is caused by illegal drug trade by street dealers and drug runners. The (presumed) presence of these young male vendors causes local residents to feel unsafe and/or unpleasant. The working method of street dealers seems to have changed since the previous measurement. They have become more cautious, possibly due to targeted actions by the police and municipalities. Dealers seem to be more aware of their immediate surroundings, specifically target certain potential customers and perform transactions outside the hotspot.

The in-depth study also shows that the attitude of the coffee shop owner and the employees towards other stakeholders as well as the neighbourhood is important in making and keeping the situation around the coffee shop manageable. Practical examples of this are sweeping the street and managing the parking policy. Teaming up to minimize possible nuisance in the surroundings of the coffee shop, generally improves the quality of life in the direct vicinity of the coffee shops.

Soft drug tourism, street trade and nuisance reports

The choice of the hotspots in the five municipalities is based on three topics: soft drug tourism, illegal drug trade and developments in nuisance reports, which we have examined in more detail. 'Pure' soft drug tourism - non-residents who travel to the Netherlands with the 'intention' to buy soft drugs in the illegal market - hardly ever happens at the hotspots. While there are foreign tourists who buy soft drugs from local street dealers, this is usually not their primary goal when traveling to a Dutch municipality.

The second topic concerns illegal drug trade. Our study shows that drug runners and street dealers use a certain rationality in determining their working methods. They constantly adapt, based on the opportunities they encounter. In various hotspots we see that - now that the street traders are being watched closely - they start to operate more cautiously. Primarily not to get arrested, but also not to harm their own trade.

The third topic deals with the nuisance reports that are registered by the police under the heading 'nuisance caused by alcohol and/or drugs'. An in-depth analysis shows that the five selected municipalities often score higher for search terms indicating drug-related nuisance. The search term 'coffee shop' and the names of the shops and surrounding streets in the hotspot, however, provide limited results.

1. INLEIDING

Sinds de introductie van het aangescherpte coffeeshopbeleid in 2012 is de Tweede Kamer regelmatig door het ministerie van Justitie en Veiligheid van informatie voorzien over de effecten van dit beleid en de ontwikkelingen die zich na de invoering voordeden. Daarbij is door het ministerie gebruik gemaakt van evaluatieonderzoek en structureel geregistreerde cijfers door de politie en het Openbaar Ministerie (OM).

De hieruit voortkomende voortgangsrapportages waren vooral gericht op de zuidelijke provincies waar het aangescherpte beleid het eerst werd ingevoerd. Deze aanscherping betreft de invoering van een aanvullend gedoogcriterium voor coffeeshops, het zogenoemde Ingezetenen criterium (I-criterium), naast de bestaande AHOJG-criteria.¹ In de praktijk bleken de cijfers van politie en OM over ontwikkelingen in de lokale situatie lastig te duiden zonder aanvullende informatie over de specifieke situatie in de gemeenten en de ontwikkelingen daarin. Bij het ministerie van Justitie en Veiligheid is destijds de behoefte ontstaan om de ontwikkelingen die samenhangen met het coffeeshopbeleid in 2014, 2015 en 2016 te volgen, daar een landelijk beeld van te verkrijgen en de ontwikkelingen te duiden. Vanuit deze behoefte is een monitor tot stand gekomen waarmee de ontwikkelingen in enkele aan het coffeeshopbeleid gerelateerde fenomenen worden gevolgd. Het gaat om: coffeeshop- en softdrugstoerisme; softdrugsgelateerde overlast; de verkoop van cannabis aan gebruikers buiten de coffeeshop; en straatdealen en drugsrunnen.

Toelichting op de in dit rapport gebruikte terminologie

- *Coffeeshoptoerisme*: het bezoek van niet-ingezetenen van Nederland aan coffeeshops
- *Softdrugstoerisme*: de verkoop van cannabis aan niet-ingezetenen buiten de coffeeshop
- *Softdrugsgelateerde overlast*: zowel de overlast die wordt ervaren van coffeeshops als de overlast die wordt ervaren van de illegale verkoop van cannabis buiten de coffeeshop
- *(Straat)dealer*: een illegale verkoper
- *Drugrunner*: een persoon die klanten werft en naar een illegale verkoper leidt

Uitvoering monitor

De monitor bestaat in totaal uit drie metingen over respectievelijk 2014, 2015 en 2016. Per meting worden twee fasen onderscheiden. In de eerste fase wordt landelijke, cijfermatige systeemkennis verzameld en geanalyseerd en vervolgens in een steekproef van 31 gemeenten aangevuld met informatie uit interviews met lokale

¹ AHOJG-criteria staan voor: geen Affichering, geen Harddrugs, geen Overlast, geen verkoop en geen toegang verlenen aan Jeugdigen onder de 18 jaar en geen verkoop van Grote hoeveelheden per transactie. Het Ingezetenen criterium stelt dat coffeeshops alleen toegang mogen verlenen en verkopen aan ingezetenen (personen die staan ingeschreven bij een Nederlandse gemeente).

experts. In de tweede fase van het onderzoek worden de gesignaleerde ontwikkelingen in de verschillende onderwerpen nader geduid door een verdiepende studie in vijf gemeenten.

Dit rapport gaat over de verdiepende tweede fase van de derde meting van de monitor over 2016. Hieronder beschrijven we eerst kort de resultaten van de beide fasen van de eerste en tweede meting van de monitor die respectievelijk de jaren 2014/2015 en 2015/2016 betrof.^{2,3,4,5} Vervolgens beschrijven we de resultaten van de eerste fase van de huidige derde meting over 2016.

Resultaten eerste meting (2014/2015)

Uit de eerste meting, die het jaar 2014/2015 betrof, blijkt dat in de meeste van de 31 onderzochte gemeenten niet of nauwelijks sprake was van directe coffeeshopoverlast. Als er overlast was, bestond deze voornamelijk uit parkeer- en verkeersproblemen. In enkele zuidelijke gemeenten veroorzaakten drugsrunners en dealers overlast, doordat zij niet-ingezetenen die uit coffeeshops werden geweerd in de buurt daarvan afvingen. Uit het etnografisch veldonderzoek dat in het verdiepende deel heeft plaatsgevonden, kwam naar voren dat softdrugsgelateerde overlast zich vaak leek te concentreren rond pleinen en doorgangsstraten die tegen het centrum aan liggen.

De aan softdrugs gerelateerde overlast bleek enerzijds te bestaan uit coffeeshopklanten die verkeers- en parkeeroverlast veroorzaakten en anderzijds uit drugsrunners die zich ophielden rond de coffeeshops. Op de hotspots was ook overlast die slechts zijdelings of helemaal niet softdrugsgelateerd was, maar onderdeel leek te zijn van een breder gedragspatroon waarvan overlast werd ervaren. De eerste meting liet zien dat er achter de verzamelde systeemkennis een palet aan overlast van softdrugs, harddrugs, maar ook van andere gedragingen schuilging.

Resultaten tweede meting (2015/2016)

Uit de eerste fase van de door ons uitgevoerde tweede meting over 2015 komt naar voren dat ten opzichte van 2014 de omvang van het coffeeshoptoerisme over het geheel genomen enigszins is toegenomen. Deze toename doet zich met name voor daar waar het I-criterium nooit actief is gehandhaafd. In de omvang van het softdrugstoerisme is in 2015 in vergelijking met 2014 in de meeste gemeenten weinig veranderd. De softdrugsgelateerde overlast lijkt in vergelijking met 2014 iets te zijn verminderd. De experts wijten deze afname vooral aan gerichte acties door gemeente

² Benschop, A., M. Wouters, D.J. Korf (2015). Coffeeshops, toerisme, overlast en illegale verkoop van softdrugs, 2014. Rozenberg Publishers, Amsterdam.

³ Nabben T., M. Wouters, A. Benschop, D.J. Korf (2015). Coffeeshops, toerisme, overlast en illegale verkoop van softdrugs, 2014. Verdiepende studie in vijf gemeenten. Rozenberg Publishers, Amsterdam.

⁴ Mennes, R., J. Snippe, M. Sijtsma, B. Bieleman (2016). Monitor ontwikkelingen coffeeshopbeleid. Meting 2015. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

⁵ Mennes, R., J. Snippe, M. Sijtsma, B. Bieleman (2016). Lokaal gezien. Verdiepingsstudie Monitor ontwikkelingen coffeeshopbeleid. Meting 2015. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

en politie. Daarnaast constateren we dat in vrijwel alle gemeenten illegale verkoop van softdrugs (en harddrugs) voorkomt. In grote gemeenten in de Randstad en in het grensgebied van Oost-Nederland komt verhoudingsgewijs (zeer) veel illegale verkoop voor. In de gemeenten in de zuidelijke regio's zeggen experts dat zij in 2015 met minder illegale verkoop te maken hebben gekregen. In 2014 scoorden deze regio's nog bovengemiddeld. De meest voorkomende en meest zichtbare vormen van de illegale verkoop van softdrugs buiten de coffeeshop is die door straatdealers en drugsrunners.

In de tweede verdiepende fase zijn drie onderwerpen onderzocht die in de eerste fase naar voren zijn gekomen: handhaving van het I-criterium; verplaatsing van de illegale verkoop door straatdealers en drugsrunners; en scheiding der markten. Uit de verdiepingsstudie blijkt dat voor het vormgeven van een succesvol gemeentelijk coffeeshopbeleid lokaal maatwerk van groot belang is. Dit blijkt onder andere uit het feit dat twee verschillende beleidsstrategieën (handhaven of loslaten) bij het Ingezetenen criterium (I-criterium) beide kunnen leiden tot de gewenste lokale resultaten.

Ten aanzien van de andere twee onderwerpen constateren we dat er mogelijk sprake is van een verplaatsing van drugsrunners en drugsdealers van de zuidelijke naar de oostelijke gemeenten in het land en dat er een zekere scheiding van de markten van soft- en harddrugs is, ondanks dat de twee soorten drugs vaak beide worden aangeboden op dezelfde hotspot. Consumenten van softdrugs zijn doorgaans niet geïnteresseerd in harddrugs. Hun voorkeur gaat uit naar het kopen van softdrugs in coffeeshops. Harddrugsgebruikers kopen hun harddrugs bij dealers die primair harddrugs aanbieden.

Resultaten eerste fase derde meting (2016)

De resultaten van de eerste fase van de derde meting over 2016 laten zien dat de overlast rond coffeeshops in vergelijking met 2015 is verminderd. De gerichte maatregelen die door politie, gemeenten, maar ook door coffeeshopeigenaren worden genomen om de overlast tegen te gaan, lijken hun vruchten af te werpen. Als er in de gemeenten overlast is rond coffeeshops, dan houdt deze voornamelijk verband met personen die rond de coffeeshops hangen en die zich bezighouden met de illegale verkoop van drugs. In de politieregistraties is echter sprake van een stijgende trend in het aantal meldingen van overlast van alcohol en drugs. Het is vooralsnog onduidelijk waar deze stijging door kan worden verklaard.

Verder blijkt dat de straathandel door drugsrunners en straatdealers in 2016, net als in beide voorgaande jaren, de meest voorkomende en de meest zichtbare vorm van de illegale verkoop van drugs is. De straathandel lijkt vooral gericht te zijn op de verkoop van harddrugs. Verder blijkt de omvang van het coffeeshoptoerisme (het bezoek van niet-ingezetenen van Nederland aan coffeeshops) en het softdrugstoerisme te zijn afgenomen ten opzichte van 2015. Uit de eerste fase van de derde meting komen drie onderwerpen naar voren die nadere duiding vragen: softdrugstoerisme, straathandel en de ontwikkeling in overlastmeldingen.

1.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Beide fasen van de derde meting van de monitor over 2016 dienen bij te dragen aan de beantwoording van dezelfde centrale probleemstelling, die als volgt luidt:

Welke (cijfermatige) ontwikkelingen zijn er in de softdrugsgelateerde overlast, de verkoop van cannabis aan gebruikers buiten de coffeeshops, het drugsrunnen en het coffeeshop- en softdrugstoerisme in 2016? Welke ontwikkelingen zijn waarneembaar in de geografische spreiding van deze fenomenen? Hoe kunnen deze fenomenen lokaal nader geduid worden?

Onderzoeksvragen eerste fase

In de eerste fase is een antwoord gegeven op de volgende vijf onderzoeksvragen die voortvloeien uit de centrale probleemstelling:

1. Welke ontwikkelingen waren in 2016 waarneembaar in de aard, omvang en geografische spreiding van het *coffeeshoptoerisme*? Hoe verhouden deze ontwikkelingen zich tot 2015?
2. Welke ontwikkelingen waren in 2016 waarneembaar in de aard, omvang en geografische spreiding van het *softdrugstoerisme*? Hoe verhouden deze ontwikkelingen zich tot 2015?
3. Welke ontwikkelingen waren in 2016 waarneembaar in de aard, omvang en geografische spreiding van de *softdrugsgelateerde overlast*? Hoe verhouden deze ontwikkelingen zich tot 2015?
4. Welke ontwikkelingen waren in 2016 waarneembaar in de aard, omvang en geografische spreiding van *de verkoop van cannabis aan gebruikers buiten de coffeeshops*? Hoe verhouden deze ontwikkelingen zich tot 2015?
5. Welke ontwikkelingen waren in 2016 waarneembaar in de aard, omvang en geografische spreiding van specifiek *straatdealers* en *drugrunners*? Hoe verhouden deze ontwikkelingen zich tot 2015?

In de eerste fase van de derde meting over 2016 hebben we deze vragen beantwoord en inzicht gegeven in de (cijfermatige) ontwikkelingen in de onderzochte fenomenen, de geografische spreiding hiervan en de ontwikkelingen die zich hierin hebben voorgedaan ten opzichte van de eerste en tweede meting over respectievelijk 2014 en 2015.

Onderzoeksvragen tweede fase

De in dit rapport beschreven verdiepende tweede fase van de monitor over 2016 is het vervolg op de eerste fase en dient ter beantwoording van de nog onbeantwoorde onderzoeksvraag die eveneens voortkomt uit de centrale probleemstelling, namelijk:

Hoe kunnen de ontwikkelingen in de onderzochte fenomenen nader worden geduid en gekarakteriseerd?

Voor de beantwoording van deze onderzoeksvraag hebben we aanvullend etnografisch veldonderzoek uitgevoerd in vijf grensgemeenten, waarbij per gemeente steeds één of twee hotspot(s) van softdrugsgelateerde overlast is/zijn geselecteerd. De keuze van vier van de vijf verdiepingsgemeenten is gebaseerd op de resultaten van de eerste fase en drie relevante onderwerpen die daaruit naar voren zijn gekomen. Eén van de vijf verdiepingsgemeenten – die niet is opgenomen in de steekproef van 31 gemeenten – is in overleg met de begeleidingscommissie geselecteerd, omdat de drie relevante onderwerpen zich hier zouden voordoen.

De onderwerpen zijn nader onderzocht aan de hand van de lokale ontwikkelingen in het coffeeshoptoerisme, het softdrugstoerisme, de softdrugsgelateerde overlast en de illegale verkoop buiten de coffeeshop (door straatdealers en drugsrunners). Het gaat om de volgende drie onderwerpen: 1. softdrugstoerisme; 2. straathandel; en 3. ontwikkelingen in overlastmeldingen. Hieronder lichten we de drie onderwerpen en de bijbehorende onderzoeksvragen toe. In matrix 1 is weergegeven welke van de drie onderwerpen een rol hebben gespeeld bij het selecteren van de gemeenten en de hotspots.⁶

Matrix 1 Onderwerpen op basis waarvan verdiepingsgemeenten en hotspots zijn geselecteerd

Onderwerp → Gemeente ↓	1. Softdrugstoerisme	2. Straathandel	3. Ontwikkelingen in overlastmeldingen
Gemeente I	X	X	X
Gemeente II			X
Gemeente III	X		X
Gemeente IV	X	X	X
Gemeente V			X

Softdrugstoerisme

De eerste en meest belangrijke reden voor de keuze van de vijf verdiepingsgemeenten is softdrugstoerisme. Alle gemeenten liggen langs de grens en hebben te maken met (zeer) veel overlastmeldingen en softdrugsincidenten. Toch zijn er verschillen in de mate waarin softdrugstoerisme in deze gemeenten voorkomt. In drie gemeenten (I, III en IV) is sprake van (zeer) veel softdrugstoerisme, terwijl in de andere twee gemeenten hier niet of nauwelijks (gemeente V) of in beperkte mate (gemeente II) sprake van is.

Straathandel

Het tweede onderwerp is de straathandel door drugsrunners en straatdealers. In alle drie metingen kwam deze vorm naar voren als de meest voorkomende en zichtbare vorm van de illegale verkoop van (soft)drugs. Op basis van de antwoorden van de experts zijn er duidelijke verschillen in de omvang (veel of weinig) en aard (meer openlijk of meer verdekt) van de straathandel. In twee gemeenten (I en IV) komt dit (zeer) veel voor, in twee gemeenten in beperkte mate (gemeenten III en V) en in een gemeente niet of nauwelijks (gemeente II).

⁶ In de hotspots in gemeenten II, III en V - die in eerste instantie zijn geselecteerd op basis van één of twee van de drie onderwerpen - blijkt tijdens het etnografisch veldonderzoek dat alle drie onderwerpen een rol spelen. In de resultatenhoofdstukken over de hotspots in deze gemeenten komen daarom alle drie onderwerpen aan bod.

Ontwikkelingen in overlastmeldingen

Het derde onderwerp betreft de ontwikkelingen in het aantal overlastmeldingen. Uit de eerdere metingen van deze monitor blijkt dat de overlast rond coffeeshops jaar op jaar afneemt. Burgers maken tegelijkertijd steeds vaker melding van overlast van incidenten gerelateerd aan drugs en/of alcohol. In de verdiepingsstudie gaan we voor alle vijf verdiepingsgemeenten na, waaruit deze overlastmeldingen bestaan. Daarbij is de vraag of zij verband houden met de situatie rond coffeeshops of dat de meldingen door burgers van een andere aard zijn.

Onderzoeksvragen

Uit bovenstaande vloeien de volgende onderzoeksvragen voort:

1. Wat is de aard van de onderzochte fenomenen op de hotspots in de vijf gemeenten?
Deze fenomenen zijn:
 - a. het coffeeshoptoerisme;
 - b. het softdrugstoerisme;
 - c. de softdrugsgelateerde overlast;
 - d. de illegale verkoop van cannabis buiten de coffeeshop;
 - e. straatdealers en drugsrunners.
2. In hoeverre is er in de vijf gemeenten sprake van softdrugstoerisme, straathandel en overlastmeldingen? Welke lokale ontwikkelingen doen zich daarin voor? Waaruit bestaan de overlastmeldingen?

1.2 Onderzoeksopzet verdiepende studie

Zoals gezegd zijn in deze tweede fase van de tweede meting de gesignaleerde ontwikkelingen uit de eerste fase nader geduid en gekarakteriseerd door een verdiepende studie uit te voeren in vijf verdiepingsgemeenten. Hieronder gaan we in op de keuze voor de vijf gemeenten, het vaststellen van de hotspots en de verrichte onderzoeksactiviteiten.

Keuze vijf gemeenten

De keuze voor de gemeenten is in de eerste plaats ingegeven door het feit dat de ontwikkelingen uit de eerste fase en de daaruit voorkomende onderwerpen (softdrugstoerisme, straathandel, ontwikkelingen in overlastmeldingen) zich hier het meest pregnant voordoen. De antwoorden van de in de eerste fase geïnterviewde lokale experts over het voorkomen van de aan de verschillende coffeeshop gerelateerde fenomenen en ontwikkelingen hebben daarin een belangrijke rol gespeeld.

Daarnaast is de keuze gebaseerd op de bij de politie geregistreerde overlast-, softdrugs- en harddrugsincidenten die zijn opgevraagd en geanalyseerd in het kader van de eerste fase van de derde meting. Bij de selectie is verder rekening gehouden

met de geografische spreiding en de omvang van de gemeente. Bij de keuze voor twee gemeenten speelde tevens mee dat deze tijdens de vorige twee metingen ook voor de verdiepingsfase zijn geselecteerd.

Gemeente III is gekozen in overleg met de begeleidingscommissie. In vier van de 31 gemeenten uit de eerste fase was – op basis van de antwoorden van lokale experts – sprake van de relevante ontwikkelingen op het gebied van coffeeshops en softdrugs. Naast deze vier gemeenten (I, II, IV en V) voldeed geen van de overgebleven 27 gemeenten aan de gestelde criteria. In overleg met de begeleidingscommissie is toen besloten een gemeente van buiten de steekproef te selecteren. Op basis van ander onderzoek en de signalen die enkele leden van de begeleidingscommissie hadden opgevangen, kon worden afgeleid dat de relevante ontwikkelingen die uit de eerste fase van de derde meting voortkwamen, zich ook in deze gemeente voordeden.

Vaststellen hotspots

In de vijf gemeenten zijn in overleg met lokale experts zeven hotspots vastgesteld. Vervolgens is het etnografisch veldonderzoek concreet ingevuld. Een hotspot is een plein, straat of buurt waar één of meer van de gesignaleerde ontwikkelingen in de gemeente het sterkst geconcentreerd is. We hebben de hotspots vastgesteld in gesprekken met de lokale experts, zijnde vertegenwoordigers van de politie en de gemeente. In twee van de zeven hotspots is ook in de verdiepingsstudie van de eerste en tweede meting etnografisch veldonderzoek verricht.

Onderzoeksactiviteiten

Hieronder beschrijven we de onderzoeksactiviteiten die zijn verricht voor de verdiepende fase. In alle vijf verdiepingsgemeenten hebben we lokale experts geïnterviewd en rapporten en documenten opgevraagd en bestudeerd als deze beschikbaar waren. Op de zeven geselecteerde hotspots hebben we intensief etnografisch veldonderzoek verricht. Het veldonderzoek bestond uit vier onderzoeksmethoden die in combinatie zijn uitgevoerd. Omwille van de vergelijkbaarheid is voor een vergelijkbare opzet als in de verdiepende fase van de twee eerdere metingen gekozen. Aanvullend hebben we een verdiepende analyse uitgevoerd op dagrapporten uit de politieregistraties. Hiermee zijn we nagegaan waar de overlastmeldingen in de verdiepingsgemeenten uit bestaan.

Interviews met lokale experts

Per hotspot hebben we gezocht naar personen die goed op de hoogte zijn van de lokale situatie; onder meer politiefunctionarissen (wijkagenten, coffeeshopcontroleurs, opsporingsambtenaren), gemeenteambtenaren (boa's, stadswachten), coffeeshop-exploitanten of -beheerders, leden van wijkcomités, lokale ondernemers, jeugd- en jongerenwerkers en portiers. Met deze lokale experts hebben we semigestructureerde interviews gehouden waarin we onder meer hebben gevraagd naar de vormen van overlast die er op de hotspot voorkomen en de maatregelen die zijn genomen om softdrugsgelerateerde overlast, verkoop van cannabis aan gebruikers buiten de coffeeshops, drugsrunners, het softdrugs- en coffeeshoptoerisme tegen te gaan. De

interviews hebben doorgaans telefonisch plaatsgevonden, terwijl enkele lokale experts face-to-face zijn gesproken. In totaal hebben we in de vijf verdiepingsgemeenten 35 experts geïnterviewd; gemiddeld zo'n zeven per gemeente.

- Onderwerpenlijst

Om de dataverzameling zo uniform en systematisch mogelijk te laten plaatsvinden hebben we bij alle interviews met lokale experts in de vijf verdiepingsgemeenten gebruik gemaakt van dezelfde topiclist. Daarin zijn onder meer de volgende onderwerpen opgenomen:

- WIE: profiel van betrokkenen bij voorvallen (bezoekers, gebruikers, dealers, drugsrunners, rondhangers, toeristen, enzovoorts).
- WAT: aard en ernst van de voorvallen, werkwijze en gedrag van betrokkenen.
- WAAR: typering van de locatie, straat of buurt.
- WANNEER: frequentie, tijden, dagen of delen van het jaar waarop de voorvallen zich afspelen.
- WAAROM: mogelijke verklaringen voor de aanwezigheid van overlastgevers (dealers, drugsrunners, kopers, rondhangers, toeristen, et cetera) op de hotspot.
- VERPLAATSING: mogelijke verplaatsing van overlastgevende personen c.q. illegale verkoop door straatdealers en drugsrunners.

Aan lokale experts op het gebied van handhaving hebben we ook enkele extra vragen gesteld over (ontwikkelingen in) geregistreerde overlastmeldingen, over meldingsbereidheid, de soort melders (veelmelders versus meerdere individuele melders), de aard van de meldingen en de frequentie en periodes van softdrugsrelateerde overlastmeldingen. Het toevoegen van deze vragen had als doel de cijfermatige systeemkennis beter te duiden.

Bestuderen rapporten en documenten

Aan de geraadpleegde lokale experts, waaronder in ieder geval de personen waarmee we in overleg de hotspot(s) hebben vastgesteld, is altijd gevraagd of er aanvullende rapporten, documenten en gegevens beschikbaar zijn over de situatie op de hotspot(s). In slechts één gemeente is dit het geval gebleken.

Daarnaast hebben we gevraagd naar documenten over eventuele andere maatregelen die worden toegepast om overlast, straathandel, drugsrunners en coffeeshop- en drugstoerisme tegen te gaan. In één gemeente zijn dergelijke documenten beschikbaar. Het betreft documentatie omtrent opgelegde gebiedsverboden en -ontzeggingen.

Etnografisch veldonderzoek

In het aanvullende etnografische veldonderzoek hebben we op de hotspots vier onderzoeksmethoden in combinatie uitgevoerd: het voeren van informele gesprekken op en rond de hotspot(s); het houden van een buurtenquête onder omwonenden; het

enquêteren van (soft)drugsgebruikers; en het verrichten van observaties.⁷ Bij de gesprekken en enquêtes gaat het om percepties en ervaringen van de respondenten. De onderzoekers zijn ten minste vier dagen (zowel doordeweeks als in het weekend en van 's ochtends tot 's avonds) aanwezig geweest op en rond de hotspot. Ook hebben zij over elke dag een veldwerkverslag geschreven. De verschillende onderzoeksmethoden worden hieronder nader toegelicht.

- Informele gesprekken op en rond hotspots

Op en rond de hotspots zijn informele gesprekken gehouden met personen die zich er ophouden of die er werkzaam zijn. De gesprekken hebben plaatsgevonden aan de hand van een onderwerpenlijst die grotendeels overeenkomt met de topiclijst voor de lokale experts. Vooraf is deze lijst door de onderzoekers uit het hoofd geleerd, zodat de gesprekken semigestructureerd konden verlopen zonder hun informele karakter te verliezen. De gesprekken zijn direct na afloop in de buurt van de hotspot uitgewerkt, waarbij ook relevante contextuele informatie is verwerkt (omgeving, taalgebruik).

Bij het aanspreken van personen op de hotspot zijn geen specifieke selectiecriteria gehanteerd. De onderzoekers zijn voor een periode van ten minste vier dagen aanwezig geweest op de hotspot en hebben op verschillende tijdstippen en dagen een grote diversiteit aan personen aangesproken om zo een beeld van (de bezoekers van) de hotspot te vormen. Er is onder andere gesproken met straatdealers, softdrugsgebruikers, lokale ondernemers, coffeeshopbezoekers, bewoners, rondhangende personen en passanten. In totaal hebben we bijna 100 informele gesprekken gevoerd. In sommige gevallen, met name bij jongeren en drugsrunners, is met meerdere personen tegelijk gesproken.

- Enquête onder omwonenden en ondernemers

Onder de personen die in de directe omgeving van de hotspots wonen of werken hebben we een korte enquête face-to-face afgenomen. We hebben deze personen in de directe omgeving onder meer gevraagd naar de aanwezigheid van coffeeshoptoeristen, softdrugstoeristen, straatdealers en drugsrunners op de hotspot en de mate waarin zij overlast ervaren. De antwoorden zijn tijdens de afname van de enquête digitaal ingevoerd via een tablet of smartphone. Daarbij zijn eventuele belangrijke opmerkingen die omwonenden over de situatie op de hotspot maken genoteerd. In totaal hebben we 174 omwonenden en ondernemers geënquêteerd (zie ook bijlage 1).

Bij voorkeur zijn de enquêtes afgenomen bij personen die in (de buurt van) het centrum van de vastgestelde hotspot wonen of werken. De onderzochte fenomenen zijn vaak zeer locatie gebonden en beperken zich in belangrijke mate tot de directe omgeving.⁸ Met het groter worden van de afstand tot de bron wordt ook steeds

⁷ Uitspraken over de etnische achtergrond van personen zijn alleen in het rapport vermeld als deze worden ondersteund door drie of vier informatiebronnen, waaronder de onderzoekers die van de personen zelf gehoord hebben dat zij een bepaalde achtergrond hebben.

⁸ Broekhuizen, J., J. Boers, S. Ruiters, J. Slot (2011). Angst voor coffeeshop in de buurt gegrond? Gemeente Amsterdam, dienst Onderzoek en Statistiek, Amsterdam.

onduidelijker wat de toedracht van een specifiek fenomeen is. Dit geldt met name voor overlast die te maken heeft met de aanwezigheid van personen op een specifieke locatie. De door omwonenden en omwerkenden ervaren vormen van overlast nemen snel af naarmate de afstand tot de bron groter wordt. Dit is ook gebleken uit onze onderzoeken in onder andere Groningen, Maastricht, Terneuzen en Venlo naar coffeeshops, waar de ervaren overlast sterk afnam naarmate de afstand tot de coffeeshop groter was.⁹

Verder hebben we voornamelijk direct omwonenden en ondernemers geënquêteerd die vanuit hun woning of werkplek zicht hebben op de hotspot, om interferentie met andere vormen van overlast die zich in de nabije omgeving van de hotspots voordoet zoveel mogelijk te voorkomen. De hotspots liggen in oudere stadswijken en winkelgebieden waar vaak meer speelt dan de overlast die zich vooral op de hotspot voordoet. Deze andere vormen van overlast - waarbij het naast overlast van horecagelegenheden kan gaan om handel in (hard)drugs op straat en vanuit dealpanden en/of overlast door bijvoorbeeld daklozen en/of hangjongeren - hebben we door uitsluitend direct omwonenden en ondernemers te enquêteren buiten deze verdieping proberen te houden.

Waar we in dit rapport de kwalificatie 'vrijwel alle' of 'de meeste' gebruiken doelen we op minstens vier vijfde van de respondenten, terwijl 'merendeel' of 'meerderheid' duidt op drie vijfde tot vier vijfde van de respondenten. 'Ongeveer de helft' duidt op meer dan twee vijfde en minder dan drie vijfde van de respondenten. 'Een minderheid' betreft tussen één vijfde en twee vijfde van de respondenten. 'Een beperkt deel', 'enkele' of 'een aantal' betreft een kwalificatie van minder dan één vijfde van de respondenten. 'Een enkeling' duidt op één of twee respondenten.

- Enquête onder (soft)drugsgebruikers

Tevens is door ons face-to-face een korte enquête afgenomen onder (soft)drugsgebruikers. Het gaat over het algemeen om bezoekers van een op of nabij de hotspot gelegen coffeeshop, maar ook hebben we gebruikers van (soft)drugs in de openbare ruimte aangesproken. Als voor de onderzoeker duidelijk is dat een persoon (soft)drugs koopt of in de openbare ruimte (soft)drugs gebruikt is deze benaderd voor deelname aan de enquête.

We hebben (soft)drugsgebruikers onder meer gevraagd naar het gebruik van zowel soft- als harddrugs, het koopgedrag zowel binnen als buiten de coffeeshop, of zij wel eens softdrugs buiten de coffeeshop krijgen aangeboden en de verkrijgbaarheid van harddrugs. De enquête is vertaald in het Engels, Duits en Frans. Ook voor deze vragenlijst hebben we gebruik gemaakt van het digitaal invoeren via een tablet of smartphone. Eveneens zijn eventuele belangrijke opmerkingen die omwonenden over

⁹ Bieleman, B., R. Nijkamp, E. de Bie, M. Oude Wansink (2008). Nulmeting overlast en bezoek coffeeshops Maastricht. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam / OWP Research, Maastricht; Bieleman, B., H. Naayer (2007). Onderzoek coffeeshops Terneuzen. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

de situatie op de hotspot maken genoteerd. In totaal hebben we 182 (soft)drugsgebruikers geënquêteerd (zie ook bijlage 2).

- Observaties

Op de hotspots hebben we daarnaast op verschillende dagen en tijdstippen op systematische wijze meer of minder openlijk observaties uitgevoerd. We hebben in elk geval op de locaties, dagen en tijdstippen geobserveerd waar(op) de voorvallen volgens de lokale experts voorkomen. Voor de observaties hebben we gebruik gemaakt van een observatielijst waarin globaal dezelfde thema's zijn opgenomen (wie, wat, waar, wanneer) als in de topiclist voor de interviews met lokale experts. Een observatie duurt vijf minuten, waarin we het aantal rondhangende personen hebben genoteerd en hun activiteiten hebben beschreven en gecategoriseerd. Daarnaast is voorafgaand aan alle observaties informatie genoteerd over eigenschappen van de omgeving, geografische plekken, taalgebruik en tijdsgebruik. De observatielijst is voor alle hotspots hetzelfde. In totaal hebben we 211 observaties uitgevoerd (zie ook bijlage 3).

Analyse dagrapporten politie

Verder zijn bij de politie alle dagrapporten opgevraagd die in 2016 zijn opgemaakt naar aanleiding van een melding van overlast door alcohol en/of drugs (Maatschappelijke Klasse E38). Deze dagrapporten zijn geautomatiseerd gescand op enkele zoektermen om na te gaan waar de meldingen uit bestaan. Vanzelfsprekend zijn de zoektermen 'alcohol', 'softdrugs' en 'harddrugs' gebruikt, maar ook is specifiek gezocht op soorten drugs en alcohol ('cocaïne'; 'heroïne'; 'bier'), termen die zouden kunnen duiden op illegale straathandel ('deal(er)'; 'handel') en middelengebruik ('dronken'; 'onder invloed'; 'verward'). Vanzelfsprekend is ook gezocht op de term 'coffeeshop' en de namen van de coffeeshops en straten in de hotspot. Door dit voor alle vijf verdiepingsgemeenten afzonderlijk te doen, is inzicht verkregen in waar de overlastmeldingen uit bestaan.

1.3 Leeswijzer

In de hoofdstukken 2 tot en met 6 presenteren we de resultaten van de vijf verdiepingsgemeenten. Elk hoofdstuk begint met een korte beschrijving van de (cijfermatige) ontwikkelingen uit de eerste fase van de derde meting en waarom de gemeente voor de verdieping is geselecteerd. Vervolgens gaan we in op het etnografisch veldonderzoek, waarbij we eerst een beeld geven van de hotspot(s) en de coffeeshop(s), alvorens de lokale ontwikkelingen in coffeeshop- en softdrugstoerisme, overlast en illegale verkoop te behandelen. Elk hoofdstuk sluit af met een resumé. In hoofdstuk 7 vatten we de resultaten van de verdiepende tweede fase van de derde meting van de monitor samen en geven we een antwoord op de voor de verdieping geformuleerde onderzoeksvragen.

2. GEMEENTE I

In dit hoofdstuk behandelen we de resultaten van het verdiepende veldwerk in een grensgemeente in de politieregio Oost-Nederland. Deze gemeente is voor de derde keer geselecteerd, omdat de onderwerpen die voortkomen uit de eerste fase (softdrugstoerisme, straathandel en ontwikkelingen in overlastmeldingen) hier een rol spelen.

De gemeente bestaat uit een stad en een buitengebied met meerdere dorpen. De stad heeft door haar centrum met een markt en ligging bij de grens een grote aantrekkingskracht op toeristen uit het buitenland. In de periode 2014 - 2016 wordt aangegeven dat er (zeer) veel coffeeshoptoeristen naar de gemeente komen, maar ook dat er (zeer) veel softdrugstoeristen zijn. Het Ingezetenen criterium (I-criterium) wordt in deze gemeente niet gehandhaafd.

De gemeente is geselecteerd, omdat er sprake zou zijn van overlast die voornamelijk wordt veroorzaakt door drugstoeristen uit Duitsland. De overlast rond coffeeshops zou volgens experts in 2016 zijn afgenomen. Daarnaast zou de omvang van de markt voor de illegale verkoop van drugs zijn geslonken. Toch zijn er volgens de experts nog steeds veel straatdealers actief. Een deel van deze straatdealers zou afkomstig zijn uit de Randstad. Duitse drugstoeristen zouden naast softdrugs ook harddrugs bij hen kopen.

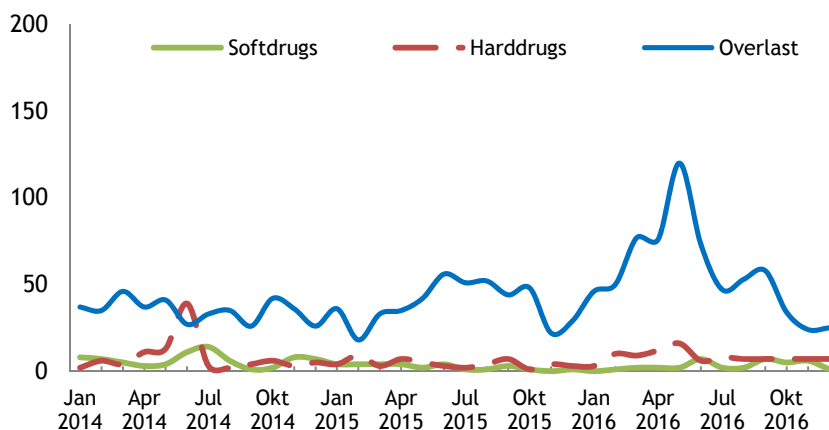
We hebben in deze gemeente één hotspot vastgesteld die één coffeeshop omvat. We kunnen - aangezien we de hotspot al eerder hebben onderzocht - met deze derde verdieping een goed beeld geven van de lokale ontwikkelingen. In de vorige twee metingen ging het overigens nog om twee hotspots. De eerste hotspot, het plein in het centrum van de gemeente, is wederom geselecteerd. De tweede hotspot betrof een locatie aan de grens. De overlast op deze tweede hotspot is volgens experts echter nagenoeg verdwenen; om die reden is de hotspot niet opnieuw geselecteerd.

In totaal zijn voor de geselecteerde hotspot acht lokale experts geraadpleegd, 20 informele gesprekken gevoerd op de hotspot, 35 omwonenden geënquêteerd, 37 softdrugsgebruikers bevraagd en 40 observaties uitgevoerd.

2.1 Registratiegegevens

Uit de politieregistratie blijkt dat het aantal overlastincidenten in deze gemeenten is gestegen en een sterke piek kent in het voorjaar van 2016 (figuur 2.1). In het aantal harddrugsincidenten zien we in het voorjaar van 2016 eveneens een lichte piek, hetzij in minder mate. Het aantal softdrugsincidenten vertoont, in tegenstelling tot de twee andere soort incidenten, een stabiel patroon over de onderzoeksperiode.

Figuur 2.1 Geregistreeerde overlast-, softdrugs- en harddrugsincidenten in gemeente I

Verdiepende analyse overlastincidenten

Voor de overlastincidenten is een verdiepende analyse uitgevoerd om na te gaan wat de aard daarvan is. De inhoud van alle dagrapporten die in 2016 zijn opgemaakt naar aanleiding van een melding van overlast door alcohol en/of drugs (E38 in de politieregistraties) zijn geautomatiseerd gescand op trefwoorden die betrekking hebben op drugshandel en -gebruik (hard- en softdrugs) of alcoholgebruik.

De resultaten van de verdiepende analyse zijn weergegeven in tabel 2.1. Van de bijna 30.000 dagrapporten die in de registratiesystemen van de Nationale Politie voorkomen, hebben er 552 betrekking op deze verdiepingsgemeente. In 478 (87%) van deze 552 rapporten blijken in totaal 1.899 zoektermen voor te komen die duiden op overlast van alcohol en/of drugs.

Van de zoektermen hebben 946 (50%) betrekking op drugs, terwijl 403 (21%) zoektermen op alcoholgerelateerde overlast duiden. Bij de overige 550 (29%) aangetroffen zoektermen is niet duidelijk of het om alcohol of drugs gaat, omdat dit niet expliciet door de politiefunctionarissen is geregistreerd.¹ In vergelijking met het landelijke patroon (44% drugs, 31% alcohol en 25% overig) vinden we verhoudingsgewijs meer druggerelateerde en minder alcoholgerelateerde zoektermen.

Tabel 2.1 Resultaten verdiepende analyse overlastmeldingen gemeente I

	Gemeente I		Nederland	
	N	%	N	%
Aantal dagrapporten (E38)	552	100	29.581	100
Dagrapporten met zoektermen gerelateerd aan alcohol en/of drugs	478	87	26.520	90
Totaal gevonden zoektermen	1.899	100	101.791	100
Drugs	946	50	44.788	44
Alcohol	403	21	31.555	31
Overig	550	29	25.448	25

¹ Het gaat bijvoorbeeld om termen als 'onder invloed' en 'verslaafd' zonder dat uit de context duidelijk wordt of het om drugs of alcohol gaat. Dit geldt ook voor de volgende hoofdstukken.

De vijf meest voorkomende zoektermen in deze gemeente zijn ‘drugs’ (364 keer), ‘dealer’ (310 keer), ‘dronken’ (197 keer), ‘alcohol’ (126 keer) en ‘cannabis’ (88 keer). Er is ook gezocht op de zoekterm ‘coffeeshop’ en de naam van de coffeeshop op de hotspot; deze komt slechts zeven keer voor in de registraties.

2.2 Beschrijving hotspot

In deze paragraaf geven we een beschrijving van de hotspot en zetten we kort uiteen waarom voor deze hotspot is gekozen.

Locatie

De hotspot bevindt zich in het centrum van de gemeente. De kern van het gebied ligt tussen het station en het oude centrum van de stad en bestaat uit een plein met enkele nabijgelegen straten. Aan één zijde van de hotspot liggen een hotel en theater met daarachter het spoor dat deze stad met Duitsland verbindt. De andere zijde wordt gevormd door een straat die als een ringweg om de binnenstad ligt. Aan de derde zijde ligt het station, het stationsplein en een winkelstraat. Hier tegenover is een woon-, winkel- en uitgaansgebied, dat tegen de binnenstad aanligt.

Het plein is enkele jaren geleden geheel gerenoveerd en op het plein staan drie meterslange banken. Achter de banken staat een muur die het plein afschermt van de tuinen van de er achter gelegen woonhuizen. Verder zijn er op het plein meerdere stenen blokken geplaatst die door bezoekers als zitgelegenheid worden gebruikt. Uit enkele informele gesprekken blijkt dat het plein één van de weinige plekken is waar bezoekers en omwonenden in de directe omgeving van het centrum van de stad comfortabel kunnen zitten.

Aan het plein zijn naast het theater en het hotel, enkele restaurants met terrassen, appartementencomplexen en een bewaakte fietsenstalling gevestigd. De meeste gebouwen bestaan uit meerdere verdiepingen. Het plein is niet toegankelijk voor auto's. Het zijn vooral wandelaars en fietsers die zich over het plein bewegen. Af en toe rijdt er een brommer of scooter.

Het nabijgelegen stationsplein bestaat uit een grote open ruimte waar het een komen en gaan van wandelaars en fietsers is. De straat die vanaf het plein op de hotspot richting het centrum loopt is relatief rustig, er lopen en fietsen weinig mensen. In de straat treffen we een verscheidenheid aan oude en nieuw panden aan, waarin enkele horecagelegenheden en meerdere winkels zijn gevestigd. In deze straat ligt ook de enige coffeeshop van de hotspot. Deze straat loopt uit op een drukke winkelstraat waar eveneens diverse winkels en horecagelegenheden zijn gevestigd. Deze drukke winkelstraat loopt richting het station. Er is een winkel gevestigd waar ook benodigdheden voor drugsgebruik worden verkocht.

In het gebied zien we vooral jongeren en mensen van middelbare leeftijd lopen. Het gaat vooral om scholieren, studenten, winkelend publiek en bezoekers van de

horecagelegenheden rond het plein. Overdag komen er ook gezinnen. Alleen ouderen zien we hier minder. In het gebied is cameratoezicht. Op borden is dat duidelijk zichtbaar aangegeven.

Reden voor keuze hotspot

De hotspot is gekozen omdat de experts in alle jaren (2014-2016) aangeven dat er (zeer) veel coffeeshoptoeristen zijn, maar ook dat er (zeer) veel softdrugstoeristen naar toe komen. De overlast rond coffeeshops is volgens experts in 2016 afgenomen. Verder zou de omvang van de markt voor de illegale verkoop van drugs zijn geslonken. Toch zijn er volgens de experts nog steeds veel straatdealers actief. Uit de politieregistratie blijkt dat de overlastmeldingen en softdrugsincidenten in deze gemeente in 2016 zijn gestegen. Het aantal harddrugsincidenten is eveneens gestegen. Uit de meting in 2015 bleek dat dealers Duitse bezoekers benaderen die met de trein zijn gekomen en onderweg zijn naar de binnenstad. Naast het dealen gebruiken zij tevens alcohol en softdrugs in de openbare ruimte. Binnen de hotspot zijn de activiteiten van de dealers verschoven naar de kern van de hotspot, het plein. Volgens experts is dit een gevolg van het plaatsen van cameratoezicht in de straten in de omgeving van het plein.

2.3 Coffeeshops en coffeeshoptoerisme

In deze paragraaf behandelen we hoe de situatie in en rondom de coffeeshops eruit ziet en of er sprake is van coffeeshoptoerisme. Zoals gezegd, wordt het I-criterium in deze gemeente niet actief gehandhaafd; niet-ingezetenen worden toegelaten in de coffeeshops.

Coffeeshop in een dwarsstraat

De coffeeshop is gelegen in een rustige dwarsstraat vlak bij het plein. We zien in de straat gedurende de hele dag relatief weinig mensen lopen en fietsen. Heel af en toe rijdt er een auto. Bezoekers van de coffeeshop komen veelal alleen of in kleine groepen. Wanneer ze met de fiets of scooter zijn parkeren ze die direct voor de coffeeshop of aan de overkant van de straat. In de avonduren – wanneer de coffeeshop iets drukker is – staat er vaak een tiental fietsen geparkeerd voor en tegenover de coffeeshop. In de enquête onder omwonenden geeft een meerderheid van de bewoners aan geen verkeer- en parkeeroverlast te ervaren.

Direct naast de coffeeshop zit een café dat in 2016 een aantal maanden vanwege verstoringen van de openbare orde is gesloten door de burgemeester. Naast het café zijn er diverse andere panden die leeg staan. Dat was ook in 2016 al het geval. Enkele restaurants en winkels in de straat trekken wat klanten. De meeste panden zijn twee of drie verdiepingen hoog en boven de ondernemingen zitten meestal woningen. We krijgen de indruk dat de meeste voorbijgangers de straat vooral gebruiken om naar een ander deel van de stad te gaan en niet vanwege het aanbod van winkels en horeca.

Om de coffeeshop binnen te komen moet een bezoeker eerst aanbellen. De voordeur van de coffeeshop zit op slot. Direct achter de deur zit een portier die de deur en de klanten nauwlettend in de gaten houdt. Wanneer hij in gesprek is met klanten merken we dat het even kan duren voordat nieuwe klanten binnen worden gelaten. Volgens medewerkers van de coffeeshop vragen ze alle klanten bij elk bezoek om een identificatie.

De coffeeshop is modern ingericht en bestaat uit twee delen. In het eerste deel – dat aan de straatkant ligt – zien we een pooltafel, afhaaloket en een bar. Er staan een paar tafels waar bezoekers kunnen zitten. Op drukke momenten staat er in dit gedeelte een kleine rij van de voordeur tot aan het afhaaloket, af en toe zien we ook mensen buiten op straat staan. Het tweede gedeelte dat met een deur van het eerste kan worden afgesloten, is als zitruimte ingericht. Gedurende meerdere momenten op de dag zijn de tafels achter in de coffeeshop redelijk bezet. Onze indruk is dat ongeveer de helft van de klanten na de aankoop van – meestal - wiet in dit gedeelte van de coffeeshop gaat zitten.

Coffeeshoptoerisme

Volgens lokale experts is er zeer veel coffeeshoptoerisme in de hotspot. In de enquête onder omwonenden rond de hotspot wordt dit beeld bevestigd. Zo ziet ongeveer de helft van de omwonenden (heel) vaak mensen die niet in Nederland wonen van wie ze denken dat ze naar de hotspot komen om in een coffeeshop softdrugs te kopen. Vrijwel alle omwonenden rond de hotspot zien (heel) vaak auto's met buitenlandse kentekenplaten in hun directe werk- of woonomgeving. Ongeveer de helft van de omwonenden ziet (heel) veel personen waarvan ze denken dat ze naar de hotspot komen om daar softdrugs in de coffeeshop te kopen. Dat is in vergelijking met de vorige meting niet veranderd.

In de coffeeshop bij het plein zijn coffeeshoptoeristen aanwezig, maar niet veel. Af en toe horen we softdrugsgebruikers Duits spreken. Uit de enquête onder softdrugsgebruikers blijkt dat het merendeel van hen afkomstig is uit Nederland en een minderheid uit Duitsland. Dat is in vergelijking met de vorige meting niet veranderd. Ook een medewerker van de coffeeshop op de hotspot geeft aan dat er wel Duitse bezoekers bij de coffeeshop komen, maar dat de grootste groep bezoekers uit Nederland afkomstig is.

2.4 Illegale verkoop en drugstoerisme

In deze paragraaf beschrijven we voor de onderzochte hotspot de illegale verkoop van drugs, wie er bij betrokken zijn, de aard van de illegale verkoop en of er sprake is van (soft)drugstoerisme.

Illegale verkoop

Op de hotspot vindt volgens vrijwel alle geïnterviewden op verschillende plekken illegale verkoop van drugs plaats. Volgens de lokale experts zijn er twee groepen die

zich hiermee bezighouden. De eerste groep hangt voornamelijk op en rond het plein rond en is sinds 2013 in het gebied actief. De tweede groep was eerder vooral bij het station actief, maar heeft het werkterrein in de loop van 2015 uitgebreid naar het plein en omgeving. Tijdens de vorige meting troffen we op de hotspot de personen aan uit beide groepen en was er een duidelijk onderscheid te maken in een groep personen met een overwegend Antilliaanse achtergrond en een tweede groep waarvan de leden over het algemeen een Marokkaanse achtergrond hadden.

Bij de huidige meting kunnen we het onderscheid tussen de twee verschillende groepen minder goed maken. Volgens de meeste lokale experts opereren de beide groepen apart, maar tijdens het veldwerk zien wij dat ze veel contact met elkaar hebben. Het onderscheid in twee afzonderlijke groepen is op basis van onze observaties niet langer te maken. Rond de personen die zich met drugshandel bezighouden zien we ook enkele jonge mannen rondhangen, die we niet hebben gesproken en waarvan we de herkomst niet kennen. Daarnaast zwermen er rond de groepsleden enkele jonge meiden rond.

De totale groep bestaat uit enkele tientallen personen. Tijdens onze observaties hebben we de groep nooit in zijn geheel bij elkaar zien staan. Vaak zien we op twee plekken op het plein een groepje van zo'n vijf personen rondhangen. We zien dat de groep van het begin van de middag tot laat op de avond op de hotspot is. Ze hangen met name rond op en nabij het plein.

Volgens lokale experts en uit informele gesprekken blijkt dat er nu andere personen in de groep zitten dan een paar jaar geleden. De meeste gezichten herkennen zij niet meer van een paar jaar geleden, maar sommigen nog wel. Volgens lokale experts en enkele informeel gesproken ondernemers en omwonenden zijn het jonge mannen die vaak niet meer op school zitten, een crimineel verleden hebben en uit een sociaal zwakke omgeving komen. Enkele lokale experts geven aan dat sommige leden van de groep vuurwapengevaarlijk zijn. Bij aanhoudingen zijn er wel eens vuurwapens aangetroffen.

De groepsleden komen niet allemaal uit de gemeente waar ze als dealer actief zijn. Een deel komt uit een gemeente in de Randstad en staan daar vaak ook nog ingeschreven. In de gemeente waar zij werkzaam zijn huren ze een kamer of slapen ze bij een ander lid van de groep of op straat. In de gesprekken wordt verder opgemerkt dat sommige leden van deze eerste groep ook verdacht worden van andere illegale activiteiten.

Tegelijkertijd zien we een aantal personen rondfietsen of op een scooter voorbijrijden. Zij hangen minder rond op de hotspot, zijn er gedurende kortere tijdsperiodes, in kleinere aantallen en zijn meer in beweging. Soms zitten de leden van deze groep op een terras of houden ze zich in de directe omgeving van het plein op. De gemiddelde leeftijd van de groep schatten we op ongeveer dertig jaar. Volgens lokale experts houden de drugsrunners (die meer in beweging zijn) zich minder opzichtig op het plein op dan de personen die contactleggen. Die laatste groep hangt opzichtig rond.

We zien op het plein vaak kleine groepjes van twee tot vier personen die rondlopen, rondfietsen en heel af en toe even samen hangen. Soms stoppen ze even om onderling een praatje te maken, maar zijn vrijwel altijd binnen korte tijd weer vertrokken.

De verschillende personen die op de hotspot staan of er rondfietsen, hebben veel contact met elkaar. We zien ze elkaar begroeten, een praatje maken en van afstand naar elkaar fluiten of handgebaren maken. Vervolgens zien we soms enkele groepsleden komen en gaan. We zien verder dat zij contact hebben met harddrugverslaafden die de hotspot bezoeken.

Persoonsgerichte aanpak gemeente

In het afgelopen jaar heeft de gemeente een projectleider en een procesmanager aangesteld voor de uitvoering van een persoonsgerichte aanpak van de dealers op het plein. Deze multidisciplinaire aanpak is specifiek gericht op de personen die op het plein rondhangen. Na bijna een half jaar zitten er volgens de projectleider 18 personen in deze aanpak, die daarvoor bijna dagelijks op het plein aanwezig waren. Door de inzet van civiele, bestuurlijke en justitiële maatregelen in combinatie met zorg- en hulpverlening, zet de gemeente in op het doorbreken van hun criminele en/of overlastgevende gedrag.

Het gaat vrijwel uitsluitend om personen met een Antilliaanse achtergrond, één persoon heeft een Marokkaanse achtergrond. De meesten zijn tussen de 18 en 30 jaar oud. Sommigen zijn ouder. Ze komen meestal uit de Randstad, met name uit Rotterdam. Ze verkochten vooral pillen en coke op het plein. Volgens lokale experts is de totale groep dealers op de hotspots niet kleiner geworden. De dealers die in de persoonsgerichte aanpak zitten en niet meer op het plein komen, zijn vervangen door nieuwe aanwas. Vaak zijn dit personen die uit de Randstad komen.

Aard verkoop

Volgens lokale experts is door de aandacht van de gemeente en de politie de illegale drugsverkoop op de hotspot minder zichtbaar geworden. Het dealen op straat is overgegaan naar drugsrunnen. Uit de informele gesprekken blijkt dat de meeste omwonenden en omwerkenden weten dat er op en rond de hotspot drugshandel plaatsvindt. Zij weten vaak niet om wat voor soort drugs het gaat en hoe de verkoop precies in zijn werk gaat.

In de enquête onder omwonenden en omwerkenden geeft een meerderheid aan geen drugsrunners in hun woon- of werkomgeving te signaleren. Een minderheid geeft aan wel drugsrunners waar te nemen en enkele bewoners en ondernemers ervaren er wel eens overlast van. Dit is in vergelijking met de vorige meting niet veranderd. Drugsdealers zien zij in 2017 minder. In 2016 geeft een meerderheid van de bewoners en ondernemers aan dat ze drugsdealers in hun woon- en werkomgeving zien, terwijl dit in 2017 ongeveer de helft is.

- Aanbod op het plein

Uit verschillende gesprekken met lokale experts en informele gesprekken op de hotspot blijkt dat gebruikers aan rondhangende personen op het plein vragen of ze drugs kunnen kopen. De groepsleden zijn zich bewust van de aandacht die de politie voor ze heeft en zullen dan ook niet zo maar aan een willekeurige voorbijganger die naar drugs vraagt dat te koop aanbieden. We hebben de indruk dat de rondfietsende en rondhangende groepsleden de omgeving scherp in de gaten houden. De manier van aanspreken is volgens enkele lokale experts en enkele aanwezigen op de hotspot van groot belang. Zo legt een lokale expert uit dat je het beste “*heb je wat?*” of “*heb je?*” tegen de dealers kan zeggen. Volgens een lokale expert kun je wanneer je de dealers eenmaal kent ook (telefonisch) een bestelling doen. Tijdens het veldwerk op de hotspot spreken de dealers ons aan en bieden ons harddrugs te koop aan. Een van de veldwerkers kreeg *crack* aangeboden, een andere veldwerker kreeg daarnaast pillen aangeboden. Het bleek om ecstasy te gaan.

Meerdere lokale experts geven aan dat het contact tussen koper en verkoper vooral op het plein en enkele omliggende straten plaatsvindt. De groepen hebben zelf vaak niet of nauwelijks drugs op zak en maken vooral gebruik van drugsrunners of vervullen zelf een soortgelijke rol. Vaak vindt de daadwerkelijke transactie op een nabijgelegen plek plaats, buiten het cameratoezicht. De handel waaiert uit over een groter gebied. Volgens enkele lokale experts zijn straten en een park in de nabije omgeving van het plein belangrijke transactie locaties. Er is op deze locaties vaak geen sprake van sociale controle.

- Harddrugs of softdrugs

Volgens de meeste lokale experts gaat het voornamelijk om harddrugshandel bij het plein. Enkele geïnterviewden denken dat er ook sprake is van verkoop van grotere partijen softdrugs of verkoop van softdrugs aan minderjarigen. Enkele lokale experts zeggen dat bij aanhoudingen van de straatdealers vooral harddrugs worden aangetroffen. Uit meerdere informele gesprekken komt het beeld naar voren dat het voornamelijk om harddrugs gaat, maar dat ook softdrugs via de groepen verkrijgbaar is.

Uit de enquête onder omwonenden blijkt dat een minderheid van hen wel eens personen op en rond het plein ziet van wie zij denken dat ze naar de hotspot komen om daar harddrugs te kopen. Een minderheid van de geënquêteerde softdrugsgebruikers - die in de shop kopen - is in de afgelopen 30 dagen wel eens soft- en/of harddrugs aangeboden op de hotspot. Het gaat hierbij vaker om het aanbieden van harddrugs dan om softdrugs.

- Relatie met de coffeeshop

Volgens de meeste lokale experts is er geen directe relatie te leggen tussen de aanwezigheid van de groepen en de nabijgelegen coffeeshop. De coffeeshop op de hotspot weigert personen de toegang als zij lid zijn of iets te maken hebben met de straatdealers en drugsrunners.

2.5 Overlast

De meeste prominente vorm van overlast die wordt ervaren op de hotspot, is die veroorzaakt door straatdealers en drugsrunners. Alle andere vormen van overlast die door omwonenden worden genoemd (geluidsoverlast en het in het openbaar drinken van alcohol en gebruiken van softdrugs) houden verband met hun aanwezigheid op het plein. De omwonenden ervaren daarentegen op de hotspot niet of nauwelijks overlast van de coffeeshop. Andere mogelijke overlastgevendende voorvallen op de hotspot – verkeer- en parkeeroverlast, wietlucht in de buurt van de coffeeshop – zien de meeste omwonenden niet. Wanneer ze het wel zien is de frequentie laag en ondervinden ze er ook vrijwel geen hinder van.

Straatdealers en drugsrunners op het plein

De overlast die omwonenden ervaren van drugsrunners en straatdealers is afgenomen, maar nog steeds ervaart een deel van de omwonenden hier wel eens overlast van. Enkele omwonenden zeggen er (heel) vaak overlast van te ervaren. In de vorige meting gaf de helft van de omwonenden aan wel eens overlast van drugsrunners en dealers te ervaren en ook toen waren er enkele omwonenden die er heel veel overlast van ondervonden.

Indirecte overlast

Uit de informele gesprekken blijkt dat omwonenden de overlast beschrijven als indirect. Zij hebben er niet altijd zelf last van, maar hun bezoekers, klanten of medebewoners wel. Zo zeggen enkele ondernemers dat dealers zich regelmatig voor hun onderneming ophouden en zo klanten met hun aanwezigheid afschrikken. De klanten willen deze personen mijden en lopen op zo'n moment de winkel of horecazaak niet binnen. Bovendien zitten groepsleden ook wel eens zonder iets te bestellen op bijvoorbeeld een terras. Ondernemers kunnen of durven ze daar niet altijd weg te sturen.

We zien tijdens de observaties dat met name personen uit de eerste groep nadrukkelijk op het plein aanwezig zijn. Ze roken softdrugs, drinken alcohol en spreken af en toe voorbijgangers aan. Volgens een beperkt deel van de ondernemers en lokale experts lijkt het alsof zij hun gedrag hebben aangepast. Ze spreken in vergelijking met een paar jaar geleden minder mensen aan, vallen minder mensen lastig en zijn minder nadrukkelijk aanwezig. Deze geïnterviewden hebben de indruk dat de groepen zich bewuster zijn geworden van hun omgeving en beter weten dat ze die niet te veel tot last moeten zijn. Tijdens observaties zien we dat sommigen leden van de groep lege blikken bier van de straat oppakken en in de afvalbakken gooien.

Openbaar gebruik van alcohol en softdrugs

Verder ziet ongeveer de helft van de omwonenden (heel) vaak mensen op straat blowen. Een minderheid heeft daar overlast van. Wel is het gebruik van softdrugs op straat volgens de omwonenden afgenomen. In de vorige meting zagen de meeste omwonenden (heel) vaak mensen op straat blowen en had ongeveer de helft van de

omwonenden er overlast van. Verder valt een meerderheid van de omwonenden het gebruik van alcohol op straat of de aanwezigheid van dronken personen in hun woonomgeving op. Een minderheid heeft er wel eens overlast van, een enkeling heeft er (heel) veel overlast van. Dit is in vergelijking met de vorige meting niet veranderd.

Geluidsoverlast

Verder blijkt uit enkele informele gesprekken en uit observaties dat er sprake is van geluidsoverlast door geschreeuw en het luid afspelen van muziek op straat, vernielingen, gebruik van alcohol op straat, wildplassen en drugsgebruik op straat, vooral wiet. Daarnaast ervaren de personen die we op de hotspot informeel hebben gesproken het gedrag van groepsleden vaak als intimiderend, zeker wanneer ze door hen worden aangesproken. Tijdens observaties zien we regelmatig dat zij voorbijgangers aanspreken. Ook vinden deze personen dat enkele groepsleden zich minder goed laten aanspreken op het moment dat zij overlast veroorzaken.

Wanneer

Door de gemeente is in 2015 een onderzoek onder omwonenden uitgevoerd om in kaart te brengen wanneer er met name sprake is van overlast op het plein. Daaruit bleek dat de overlast zich met name op de donderdagavond, vrijdagavond en zaterdagavond voordeed. Naar aanleiding van deze resultaten is een pleinbeheerder aangesteld die gedurende deze piekmomenten op het plein aanwezig is om potentieel overlastgevend gedrag te voorkomen. Personen die blijven volharden in overlastgevend gedrag kunnen een gebiedsverbod opgelegd krijgen door de gemeente. Ze mogen dan drie maanden niet meer op het plein komen. Vaak komen ze volgens lokale experts ook na die drie maanden niet meer terug. In de maanden januari tot augustus 2017 zijn zeven gebiedsverboden opgelegd, waaronder één aan een recidivist. In heel 2016 ging het om 15 gebiedsverboden, ook aan één recidivist. Uit de Basisregistratie Personen van Burgerzaken van de gemeente zou blijken dat geen van deze personen in deze gemeente woonachtig is. Ze komen vaak uit de Randstad, vooral uit Rotterdam.

Afname

Meerdere lokale experts geven aan dat de overlast in 2012 is begonnen en vanaf dat moment is toegenomen met een piek in 2014. Sindsdien is de overlast op de hotspot afgenomen. Uit gesprekken met lokale experts en uit informele gesprekken op de hotspot blijkt dat veel van de in 2017 geïnterviewde respondenten van mening zijn dat de overlast het afgelopen jaar verder is afgenomen. De overlast is nog het grootst in de weekenden en op mooie, warme dagen. Volgens vrijwel alle geïnterviewden bestaat de overlast er met name uit dat de straatdealers en drugsrunner zeer zichtbaar zijn, hetgeen onveiligheidsgevoelens veroorzaakt bij bezoekers van de hotspot. Dit doet zich vooral voor wanneer de dealers zich in groepjes ophouden. De aanwezigheid van groepen geeft bezoekers een onbehagelijk gevoel, ze mijden de locatie dan het liefst. Verder zijn er af en toe irritaties binnen de groep dealers en drugsrunners, die soms met fysiek geweld gepaard gaan.

Uit vrijwel alle gesprekken met lokale experts en meerdere informele gesprekken blijkt dat in de aanpak van (overlast van) illegale drugsverkoop in de afgelopen jaren flink is geïntensiveerd. Zo zijn er op de hotspot op en rond het plein sociale en fysieke veiligheidsmaatregelen genomen. Er zijn werkgroepen gevormd van bewoners, ondernemers, gemeente, politie en instellingen, extra camera's geplaatst, de verlichting is aangepast en er zijn aanpassingen gedaan aan zitbanken. Daarnaast is er een pleinbeheerder aangesteld, geldt er een samenscholingsverbod, worden gebiedsontzeggingen gegeven, is de politie-inzet verhoogd, zijn er meerdere preventieve fouilleeracties gehouden, is het toezicht van een door de gemeente ingehuurd beveiligingsbedrijf geïntensiveerd en gaat de coffeeshopeigenaar op aandringen van de burgemeester meewerken aan het verbeterde toezicht.

Verder is er een integrale samenwerking ontstaan tussen Belastingdienst, verslavingszorg, gemeente, politie en overige instellingen om van de drugsverkopers in kaart te brengen waar ze wonen en hoe hun sociale situatie is. Doel hiervan is deze personen weer maatschappelijk te laten integreren door ze bijvoorbeeld aan het werk te krijgen. Dit heeft de vorm van een persoonsgerichte aanpak.

Meldingen

Enkele geënquêteerde omwonenden zeggen melding te hebben gemaakt van de overlast die zij ervaren. De frequentie loopt uiteen van een enkele melding tot 60 meldingen in het afgelopen jaar. In de vorige meting lag de frequentie van de meldingen hoger, van enkele tot enkele honderden meldingen op jaarbasis. De aard van de meldingen is eveneens enigszins gewijzigd. De meldingen hebben volgens geënquêteerde omwonenden en werkenden vooral betrekking op rondhangen, samenscholende personen, drugshandel, drugsgebruik en alcoholgebruik. In de vorige meting waren er daarnaast meldingen over geluidsoverlast en zwerfvuil.

Bewoners worden gestimuleerd overlast te blijven melden. Bewoners zijn vertegenwoordigd in een lokale werkgroep leefbaarheid en veiligheid samen met gemeente, politie, brandweer, ondernemers en een organisatie voor maatschappelijke ondersteuning. Om het beeld van de overlastsituaties op de hotspot actueel te houden zijn meldingen van waarnemingen van bewoners voor de handhavers van groot belang. In de werkgroep worden hun meldingen besproken.

Coffeeshop

Volgens vrijwel alle geïnterviewden is er geen overlast van de coffeeshop en de coffeeshopbezoekers op de hotspot. Ongeveer de helft van de omwonenden ziet (heel) vaak mensen die volgens hen niet in Nederland wonen, maar waarvan ze denken dat ze naar de hotspot toekomen om in een coffeeshop softdrugs te kopen (coffeeshoptoeristen). In de vorige meting was dit het merendeel van de omwonenden. De overlast die dit veroorzaakt is beperkt; een enkele geënquêteerde zegt hier (heel) veel overlast van te ervaren. Dat is niet veranderd ten opzichte van de vorige meting.

Volgens enkele lokale experts heeft het café dat direct naast de coffeeshop is gelegen wel veel overlast veroorzaakt. Het café is in 2016 gesloten geweest vanwege meerdere

verstoringen van de openbare orde. We hebben zelf tijdens observaties ook vrijwel geen overlast gezien in de buurt van de coffeeshop. Rond het café was het eveneens rustig. Ook het relatief grote aantal Duitse bezoekers lijkt geen overlast te geven. Het is rustig rond de coffeeshop, er staan soms wat fietsen voor geparkeerd. De coffeeshop kan niet met de auto worden bereikt, parkeeroverlast doet zich derhalve niet voor.

2.6 Vergelijking voorgaande metingen

De hotspot op en rond het plein in het centrum van de gemeente is ook in de verdiepingsstudie van de voorgaande twee metingen als hotspot meegenomen. We kunnen daarom de situatie in de drie metingen vergelijken.

Volgens het merendeel van de lokale experts en de omwonenden en omwerkenden is de problematiek en overlast op deze hotspot in de afgelopen drie jaren afgenomen. Zij schrijven dit ten eerste toe aan de intensieve aanpak die in 2015 en begin 2016 gestalte heeft gekregen en daarna is geïntensiveerd. Vooral in 2016 en 2017 zijn de resultaten volgens hen goed zichtbaar geworden.

Op de hotspot zijn de dealactiviteiten van straatdealers en drugsrunners minder zichtbaar aanwezig. Volgens het merendeel van de lokale experts zorgt de aanpak er voor dat groepen zich vooral op en rond het plein bevinden, maar dat de handel zich heeft verplaatst naar andere plekken - buiten de hotspot - in de gemeente. De intensieve handhaving van de politie, het cameratoezicht en het toezicht door beveiligers dragen hieraan bij. Ook de harddrugsgebruikers, klanten van de vooral cocaïne verkopende dealers verplaatsen mee naar die nieuwe locaties.

De groepen zijn zich volgens meerdere ondernemers en lokale experts bewuster van hun omgeving geworden en passen hun gedrag en werkwijze aan de gewijzigde omstandigheden aan. Zij vertonen in verhouding tot een paar jaar terug minder overlastgevend gedrag waardoor zij door handhavers lastiger zouden zijn aan te pakken. Een voorbeeld is dat sommige dealers vooral rondfietsen in plaats van rondhangen. Hierdoor kunnen ze volgens enkele lokale experts het samenscholingsverbod makkelijker ontlopen.

De overlast van drugsrunners en met name drugsdealers is volgens de omwonenden en omwerkenden afgenomen. Zij melden ook minder frequent overlast. Een wijkagent had twee jaar geleden nog dagelijks contact met enkele ondernemers en bewoners vanwege de drugsgelateerde overlast, maar dit is nu minder frequent geworden.

Het is aannemelijk dat er door de gebiedsverboden en de persoonsgerichte aanpak dealers van de hotspot zijn verdwenen in het afgelopen jaar. Geïnterviewden zien ook dat bepaalde groepsleden niet meer aanwezig zijn en dat er anderen voor zijn teruggekomen. Volgens lokale experts zijn de aantallen dealers en runners op en rond het plein vergelijkbaar met voorgaande jaren. We zien zelf dat ondanks alle acties de groepen nog steeds in min of meer dezelfde aantallen op de hotspot aanwezig zijn. De

samenstelling van de groepen is wel gewijzigd. Het zijn niet allemaal dezelfde personen die we tijdens de vorige meting zijn tegengekomen.

2.7 Resumé

Samenvattend, hebben we - in een grensgemeente in de politieregio Oost-Nederland waar (zeer) veel coffeeshoptoeristen komen - op een plein in een stadskern met enkele omliggende straten een verdiepend onderzoek verricht. Op deze hotspot is één coffeeshop gevestigd. Op de hotspot is sprake van zeer veel coffeeshoptoerisme en de enquête onder omwonenden bevestigt dit beeld. De bezoekers van de coffeeshop op de hotspot bestaat voor ongeveer de helft uit personen die niet in Nederland zijn ingeschreven. De meeste van deze coffeeshoptoeristen komen uit Duitsland.

Uit vrijwel alle gesprekken blijkt dat de hotspot fungeert als ontmoetingsplek voor dealers en hun klanten. De klanten komen vooral vanwege de verkoop van harddrugs. De dealers en runners verkopen wanneer een klant er om vraagt ook softdrugs. Er zijn geen aanwijzingen dat de dealers een relatie hebben met de coffeeshop op de hotspot. De coffeeshopbezoekers zeggen buiten de coffeeshops wel eens drugs aangeboden te krijgen, zowel harddrugs als softdrugs. De onderzoekers hebben tijdens het veldwerk op de hotspot uitsluitend harddrugs aangeboden gekregen. Ook volgens de meeste lokale experts gaat het voornamelijk om harddrugshandel.

De politie en de gemeente hebben de afgelopen jaren de aanpak van (overlast van) illegale drugsverkoop op en rond het plein in de binnenstad geïntensiveerd. Vrijwel alle geïnterviewden geven aan dat de overlast op deze hotspot met name wordt veroorzaakt door de aanwezigheid van straatdealers en/of drugsrunners, die zich zichtbaar in de openbare ruimte ophouden. Dit ervaart een deel van passanten en omwonenden als onprettig en enkelen voelen zich hierdoor onveilig. Volgens het merendeel van de lokale experts is de problematiek en overlast op de hotspot in vergelijking met voorgaande jaren afgenomen. Zij schrijven dit ten eerste toe aan de aanpak die in 2015 is gestart en nadien is geïntensiveerd. Vooral in het afgelopen twee jaar zijn de resultaten volgens hen goed zichtbaar geworden.

Onderwerpen

Alle drie onderwerpen die voortvloeien uit de eerste fase van de derde meting zijn van toepassing op de situatie in deze hotspot. Er zou sprake zijn van softdrugstoerisme mede in relatie tot de zeer zichtbare straathandel. Ook zijn we – net als voor de andere vier gemeenten – we nagegaan wat de aard van de overlastmeldingen in deze gemeente is.

Softdrugstoerisme

Er is sprake van softdrugstoerisme: op de hotspot lopen runners en dealers rond die naast Nederlandse gebruikers vooral Duitse klanten bedienen. Toch lijkt deze handel vooral uit harddrugs te bestaan. De verkoop van softdrugs aan toeristen lijkt een

bijverdienste voor de dealers. Wanneer de dealers of runners worden aangehouden treft de politie dan ook vooral harddrugs aan. Door de actieve inzet van de handhavingsinstellingen is de handel (en daarmee het (soft)drugstoerisme) verschoven naar andere (nabijgelegen) locaties in de stad.

Straathandel

Op en rond het plein vindt volgens vrijwel alle geïnterviewden illegale verkoop van voornamelijk harddrugs plaats. Volgens lokale experts zijn er twee groepen dealers die zich hiermee bezighouden. Tijdens het veldwerk zien we geen onderscheid meer tussen deze beide groepen waarvan we leden veelvuldig aantreffen. Volgens de meeste experts staan de groepsleden sterk onder de aandacht van de politie en de gemeente. Door deze voortdurende en intensieve aandacht is de illegale drugsverkoop minder zichtbaar geworden en is het straatdealen overgegaan in drugsrunnen. Volgens het merendeel van de lokale experts zorgt de aanpak in de binnenstad er voor dat de straatdealers en drugsrunners zich nog wel veelvuldig ophouden op de hotspot, maar dat de feitelijke drugstransacties op andere plekken in de gemeente – buiten de hotspot – plaatsvinden.

Ontwikkelingen overlastmeldingen

Het feit dat 50% van de gevonden zoektermen in de verdiepende analyse te relateren is aan drugs, bevestigt de drugsproblematiek die in de gemeente speelt. De drugsrunners en straatdealers komen, getuige de meest gevonden zoektermen ‘drugs’ (364 keer) en ‘dealer’ (310 keer), ook terug in de overlastmeldingen. Wel lijkt de situatie ietwat verbeterd. Omwonenden en omwerkenden rond het plein zien de dealers en runners nog wel, maar ervaren er minder overlast van. De frequentie van de meldingen is eveneens afgenomen. Volgens lokale experts komen er nog slechts af en toe meldingen binnen van bewoners over drugsoverlast.

3. GEMEENTE II

In dit hoofdstuk behandelen we de resultaten van het verdiepende veldwerk in een grensgemeente in de politieregio Oost-Nederland. Deze gemeente is geselecteerd, omdat één van de onderwerpen die voortkomen uit de eerste fase (ontwikkelingen in overlastmeldingen) hier een rol speelt.

De gemeente zou volgens de geraadpleegde experts te maken hebben met coffeeshop- en softdrugstoerisme. De toeristen bezoeken met name de in het centrum gelegen coffeeshops, maar in de nabijgelegen woonwijken houden de bezoekersstromen ook de gemoederen bezig. Wijkbewoners zouden overlast ervaren vanwege verkeersopstoppingen, bezette parkeerplaatsen en agressief rijgedrag. De gemeente ontvangt ook signalen van straathandel uit woonwijken, maar hoe en waar dit zich precies afspeelt is niet volledig duidelijk. Het Ingezetenen criterium (I-criterium) wordt in deze gemeente niet gehandhaafd.

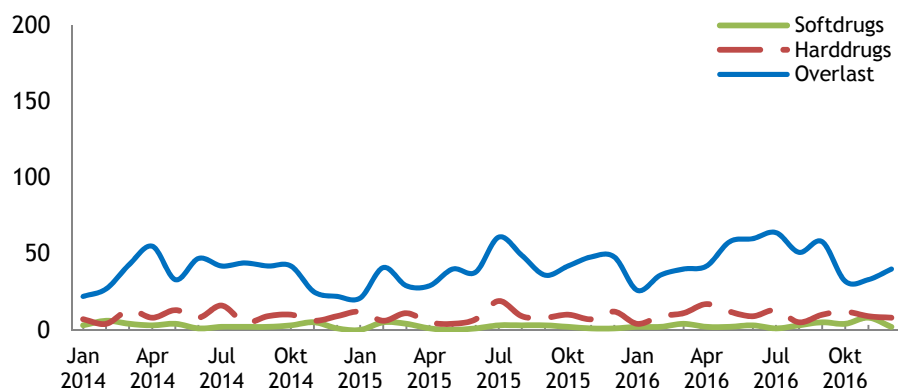
Verder geven de experts in de eerste fase van de derde meting aan te denken dat de bezoekersstromen van de coffeeshops en de overlast zijn verplaatst. Een van de redenen die zij daar voor noemen is dat enkele coffeeshops zijn verdwenen in de afgelopen jaren. De shops hebben hun deuren gesloten en kunnen niet op dezelfde locatie worden heropend vanwege het uitsterfbeleid dat in de gemeente geldt.

We hebben in deze gemeente één hotspot vastgesteld die één coffeeshop omvat. In totaal zijn zeven lokale experts geraadpleegd, 20 informele gesprekken gevoerd op de hotspot, 35 omwonenden geënquêteerd, 35 softdrugsgebruikers ondervraagd en 40 systematische observaties uitgevoerd.

3.1 Registratiegegevens

Er spelen in deze gemeente op het gebied van coffeeshops en drugsoverlast enkele zaken, maar dat wordt niet gelijk duidelijk uit de opgevraagde registratiegegevens over de jaren 2014, 2015 en 2016. Het totaal aantal geregistreerde incidenten in deze gemeente is over de drie jaren relatief gezien aan de lage kant. Voor de overlast- en harddrugsincidenten is er sprake van een schommelende trend, maar we zien ongeveer hetzelfde patroon in de drie onderzoeksjaren (figuur 3.1). Het aantal overlastincidenten lijkt iets hoger te liggen in 2016 dan in de voorgaande twee jaren. Het aantal softdrugsincidenten dat bij de politie staat geregistreerd, vertoont een gelijkblijvend patroon.

Figuur 3.1 Geregistreeerde overlast-, softdrugs- en harddrugsincidenten in gemeente II

Verdiepende analyse overlastincidenten

Voor de overlastincidenten is een verdiepende analyse uitgevoerd om na te gaan wat de aard van deze incidenten is. De inhoud van alle dagrapporten die in 2016 zijn opgemaakt naar aanleiding van een melding van overlast door alcohol en/of drugs (E38) zijn geautomatiseerd gescand op enkele trefwoorden.

In tabel 3.1 zijn de resultaten van de verdiepende analyse weergegeven. Van de bijna 30.000 rapporten die in de registratiesystemen van de politie voorkomen, hebben 530 betrekking op deze verdiepingsgemeente. In 443 (84%) van deze 530 rapporten blijken in totaal 1.603 zoektermen voor te komen die duiden op overlast van alcohol en/of drugs. Van de zoektermen hebben 656 (41%) betrekking op drugs, terwijl 578 (36%) zoektermen op alcoholgerelateerde overlast duiden. Bij de overige 369 (23%) gevonden zoektermen is niet duidelijk of het om alcohol of drugs gaat, omdat dit niet expliciet door de politiefunctionarissen is geregistreerd. Het patroon is nagenoeg gelijk aan het landelijke: 44% drugs, 31% alcohol en 25% overig.

Tabel 3.1 Resultaten verdiepende analyse overlastmeldingen gemeente II

	Gemeente II		Nederland	
	N	%	N	%
Aantal dagrapporten (E38)	530	100	29.581	100
Dagrapporten met zoektermen gerelateerd aan alcohol en/of drugs	443	84	26.520	90
Totaal gevonden zoektermen	1.603	100	101.791	100
Drugs	656	41	44.788	44
Alcohol	578	36	31.555	31
Overig	369	23	25.448	25

De vijf meest voorkomende zoektermen in deze gemeente zijn 'dronken' (290 keer), 'drugs' (250 keer), 'alcohol' (177 keer), 'dealer' (172 keer) en 'cannabis' (102 keer). Er is ook gezocht op de zoekterm 'coffeeshop' en de naam van de coffeeshop op de hotspot; deze komt acht keer voor in de registraties.

3.2 Beschrijving hotspot

In deze paragraaf geven we een beschrijving van de hotspot en zetten we kort uiteen waarom voor deze hotspot gekozen is.

Beschrijving

De hotspot bestaat uit een rechthoekig park en de omliggende straten in een woonwijk op een steenworp afstand van het stadscentrum. Het is rustig op straat en de wijk wordt door enkele bewoners omschreven als 'een dorp in een stad'. De personen die we op straat tegenkomen zijn doorgaans wijkbewoners of mensen die in het park gaan zitten, maar we treffen ook mensen die op weg zijn van of naar één van de buurtcafés of de coffeeshop die alle in de omliggende straten zijn gevestigd. De coffeeshop is gevestigd tegenover één van deze cafés, op één minuut loopafstand van het park.

De kern van de hotspot is het park. Het is omringd door een betonnen muur en kan worden betreden door twee poorten die aan weerszijden van het park staan of één van de vier ingangen in de hoeken. Bij het betreden van het park valt het oog meteen op het grote grasveld in het midden van het park, waar een pad om heen loopt. Midden op het grasveld staat een fontein die wordt omringd door een stenen muur. Op deze muur zitten bij zonnig weer regelmatig mensen te eten, te ontspannen en/of bij te praten. Daarnaast zitten mensen op één van de vele bankjes die in het park aan het pad staan.

Reden voor keuze hotspot

De hotspot is geselecteerd omdat hier volgens de geraadpleegde experts sprake is van hardnekkige verkeersoverlast. Van wijkbewoners ontvangen zij signalen dat er sprake is van verkeersopstoppingen, foutgeparkeerde auto's en agressief rijgedrag. Ook zeggen bewoners hun auto niet kwijt te kunnen, omdat de parkeerplekken altijd bezet zijn. De gemeente, die langs de grens ligt, kent coffeeshop- en softdrugstoerisme. Het is de vraag of de buitenlandse toeristen ook de woonwijken in trekken om daar coffeeshops te bezoeken. Ook zou er sprake zijn van softdrugsgebruik en (lichte vormen van) straathandel in het park.

De keuze is daarnaast ingegeven door het feit dat de coffeeshop in een woonwijk is gevestigd. Er is in de gekozen hotspot de nodige reuring over dit fenomeen. Zo geldt een uitsterfbeleid voor coffeeshops in woonwijken en bewonersorganisatie hebben zich enkele keren uitgesproken tegen de aanwezigheid van coffeeshops de wijk. In deze verdieping willen we dieper ingaan op de functie die de coffeeshop in de woonwijk vervult. Ook is recentelijk in de hotspot een coffeeshop verdwenen die niet kan terugkeren vanwege het uitsterfbeleid.

3.3 Coffeeshops en coffeeshoptoerisme

In deze paragraaf behandelen we de situatie rondom de coffeeshop, hoe de situatie er op de hotspot uit ziet en of er sprake is van coffeeshoptoerisme. Zoals gezegd, wordt

het I-criterium in deze gemeente niet actief gehandhaafd; niet-ingezetenen worden toegelaten in de coffeeshops.

Zijstraat

In één van de zijstraten van het park, op minder dan één minuut lopen, is de coffeeshop gevestigd. Het gaat om een shop met een moderne uitstraling, zowel aan de binnen- als aan de buitenkant. In de directe omgeving van de coffeeshop gaat het er gemoedelijk aan toe, maar het is duidelijk dat de coffeeshop klanten naar de woonwijk trekt. Zo stoppen er regelmatig auto's voor de shop waar klanten uitstappen of nemen we waar dat bezoekers hun fiets of scooter in de daarvoor bestemde rekken parkeren.

Gedurende de onderzoeksperiode ruiken de onderzoekers, als zij door de zijstraat lopen en de coffeeshop passeren, geen wietlucht en horen zij geen harde muziek of andere geluiden gehoord. Van de ondervraagde omwonenden geeft de meerderheid in de buurtenquête aan dat zij geen wietlucht ruiken of er geen last van hebben. Over harde geluiden uit de coffeeshop geven vrijwel alle omwonenden dit aan.

Gespannen verhoudingen

De reactie van de medewerkers van de coffeeshop op het onderzoek is terughoudend. Dit komt waarschijnlijk voort uit de negatieve houding van een deel van de wijk ten opzichte van de coffeeshop. Een groep bewoners die zich heeft verenigd in een bewonersorganisatie is van mening dat coffeeshops niet in woonwijken thuis horen. Zij vinden dat de coffeeshop naar het centrum zou moeten verhuizen.

Van enkele bewoners horen we dat er in de lokale krant artikelen hebben gestaan waarin door buurtbewoners wordt verzocht om sluiting van de coffeeshop. Ook is er een flyer uitgedeeld om medebewoners te attenderen op de overlast die de coffeeshop zou veroorzaken. De verhoudingen tussen de coffeeshop en de bewonersorganisatie zijn sindsdien gespannen, hetgeen duidelijk merkbaar is in het contact met de medewerkers van de coffeeshop en omwonenden die deel uit maken van de bewonersorganisatie. Bij andere bewoners, die hiervan geen deel uit maken, is van de gespannen sfeer weinig te merken in de gesprekken.

De coffeeshopeigenaar legt uit dat zijn terughoudendheid voortkomt uit het feit dat het fenomeen coffeeshops onder een vergrootglas ligt. Tijdens het enquêteren van de bezoekers is de sfeer in de coffeeshop enigszins gespannen. Al redelijk snel worden we door de medewerkers van de coffeeshop vriendelijk doch dringend verzocht om de dataverzameling af te ronden.

Klanten

Op de hotspot lijkt van coffeeshoptoerisme geen sprake. In de coffeeshops zijn uitsluitend personen met de Nederlandse nationaliteit aangetroffen. Dit is in overeenstemming met hetgeen enkele coffeeshopbezoekers aangeven, namelijk dat de coffeeshoptoeristen die naar de gemeente komen gebruik maken van de shops in het centrum. Enkele bezoekers voegen hier aan toe dat toeristen volgens hen helemaal niet weten dat er ook een coffeeshop in deze woonwijk zit.

Uit de buurtenquête blijkt dat ongeveer de helft van de ondervraagde omwonenden nooit of zelden een auto met een buitenlandse kentekenplaat voorbij ziet rijden. Er is een minderheid van buurtbewoners die aangeeft (heel) vaak buitenlandse kentekens te zien. Ook horen we in de informele gesprekken dat enkele bewoners wel de indruk hebben dat buitenlandse bezoekers vanuit het drukke centrum de rust van een coffeeshop in de woonwijk opzoeken. Deze bewering kunnen we met onze eigen waarnemingen echter niet bevestigen.

Parkeren

De coffeeshop trekt een constante stroom van klanten. Een groot deel komt met de auto. We zien regelmatig auto's voor de shop een 'pit-stop' maken, waarbij een passagier snel uitstapt en de automobilist weer doorrijdt. Uit informele gesprekken die we hebben gevoerd met buurtbewoners die vlakbij de coffeeshop wonen horen we dat de stroom van auto's zo rond 11 's ochtends uur begint en tot 11 uur 's avonds duurt. De goede bereikbaarheid vanaf de grote weg speelt hier volgens omwonenden een belangrijke rol bij. Foutgeparkeerde auto's worden zo nu en dan waargenomen, maar nooit pal voor de coffeeshop. Het gaat dan met name om auto's die verderop in een bocht geparkeerd staan.

Naast het maken van een pit-stop kunnen bezoekers die met de auto komen er ook voor kiezen om te parkeren in één van de parkeervakken direct tegenover de shop. We constateren zelf dat deze parkeervakken, mede daardoor, vrijwel altijd bezet zijn. Een buurtbewoner merkt hier tijdens de afname van de buurtenquête over op, dat ze haar auto niet van de parkeerplek durft af te halen, omdat ze die bij terugkomst nergens kwijt kan.

Zoals gezegd komt ook een gedeelte van de bezoekers met de fiets of scooter naar de coffeeshop. Zij kunnen hun vervoersmiddel parkeren in de daarvoor bestemde rekken. Voor de coffeeshop zijn rekken geplaatst, zodat de fietsen en scooter niet in de weg staan voor voetgangers die voor de shop langs lopen. De stalmogelijkheid is ruim te noemen en de bezoekers houden zich hier doorgaans keurig aan. Een enkele keer staat een fiets in het pad. Deze wordt dan verplaatst door één van de medewerkers van de coffeeshop.

Sluiting andere coffeeshop

In dezelfde woonwijk was niet lang geleden nog een andere coffeeshop gevestigd in één van de andere zijstraten van het park. De shop was gevestigd op nog geen minuut lopen van de andere (nu nog geopende) coffeeshop. Vanwege een fusie met een coffeeshop in het centrum heeft deze shop de deuren definitief gesloten. Omdat er in de gemeente een uitsterfbeleid voor coffeeshops in woonwijken geldt, is er geen nieuwe coffeeshop op deze locatie teruggekeerd.

Tijdens het veldwerk komt de gesloten coffeeshop regelmatig ter sprake in de gesprekken met bewoners en passanten. In die gesprekken komt naar voren dat het in de ene zijstraat, sinds de sluiting van de coffeeshop, een stuk rustiger is geworden qua

verkeer, terwijl de bewoners in de andere zijstraat met de nu nog geopende coffeeshop zeggen het gevoel te hebben dat het er drukker is geworden met auto's.

We horen van buurtbewoners dat de aanrijroute van auto's is veranderd. In het verleden kozen coffeeshopbezoekers een route waarbij ze eerst langs de ene coffeeshop kwamen en - als ze daar niet konden kopen of het er druk was - eventueel langs de andere shop reden. Nu bekend is dat één van beide shops gesloten is, rijden klanten direct naar de nog geopende shop.

3.4 Illegale verkoop en softdrugstoerisme

In deze paragraaf beschrijven we of en hoe er sprake is van illegale verkoop van soft- dan wel harddrugs en of er sprake is van softdrugstoerisme.

Illegale verkoop softdrugs

De illegale verkoop van softdrugs lijkt op de hotspot wel aan de orde, te zijn maar slechts in beperkte mate qua schaal en zichtbaarheid. Uit de buurtenquête blijkt dat de meerderheid van de omwonenden nooit of zelden drugsdealers ziet en er geen overlast van ervaart. In één van de informele gesprekken zegt een wijkbewoner dat *'die dealers zelf maar moeten weten wat ze doen, zolang ik er maar geen last van heb'*. Deze houding lijkt illustratief voor de meeste wijkbewoners.

Een minderheid van bewoners geeft aan dat er dealers actief zijn in het park. We horen dat het gaat om een groep van ongeveer zes jongens die hun waren in het park proberen te slijten. Deze groep verkoopt volgens experts en omwonenden wel softdrugs, maar niet uitsluitend. We horen in de informele gesprekken dat de verkoop van softdrugs een bijverdienste is. De dealers hebben volgens hen wel softdrugs bij zich om die zelf te gebruiken of eventueel te verkopen aan minderjarigen die niet naar binnen mogen in de coffeeshop, maar zij richten zich primair op de verkoop van harddrugs aan harddrugsgebruikers.

Wij zien tijdens de onderzoeksperiode één jonge jongen die in drugs lijkt te handelen en aan de omschrijving van enkele omwonenden voldoet. Hij lijkt te werken op bestelling, want we zien tijdens de onderzoeksperiode geen enkele keer dat hij passanten aanspreekt om iets te kopen. We horen dat deze jongen dagelijks in het park is te vinden. Wij zien hem gedurende de onderzoeksperiode slechts op één dag; waarschijnlijk vanwege het slechte weer op de andere dagen. De andere vijf jongens die bij de groep zouden horen worden niet door ons waargenomen. Wijkbewoners merken hierover op dat de anderen slechts sporadisch in het park 'werken'.

Softdrugstoeristen

Vrijwel alle omwonenden die we vragen of er ook sprake is van softdrugstoerisme op de hotspot geven aan dat dit niet het geval is. Zij zijn bekend met het gebruik van softdrugs op straat door bezoekers die de coffeeshop uit komen lopen of personen die

in het park gaan zitten. Ook geven ze aan dat minderjarigen zo nu en dan softdrugs bij de eerder genoemde dealers kopen. Dat buitenlandse bezoekers specifiek naar deze hotspot zouden afreizen om buiten de coffeeshop softdrugs te kopen, kunnen de meeste omwonenden zich niet voorstellen. Tijdens de onderzoeksperiode hebben de onderzoekers geen enkele indicatie gekregen dat er mogelijk softdrugstoeristen op deze hotspot af zouden komen.

Illegale verkoop harddrugs

Zoals gezegd zou een groep van ongeveer zes jonge jongens zich bezighouden met de verkoop van drugs in de woonwijk. Er zijn enkele bewoners die aangeven de jongens te kunnen herkennen. Zij zeggen dat ze voornamelijk in harddrugs dealen in het park of onder een nabijgelegen tunneltje. Ze doen dit echter niet in het zicht en ook niet elke dag. Eén van de bewoners die we op straat tegenkomen zegt over de herkenbaarheid van de jongens dat *'het op een bepaalde manier wel fijn is dat het altijd dezelfde jongens zijn'*. Hij voelt zich nooit onprettig of onveilig als hij langs de jongens loopt.

Dat de dealers zich niet op de bezoekers van de coffeeshop richten blijkt uit het feit dat van alle ondervraagde coffeeshopbezoekers slechts één aangeeft dat er harddrugs aan hem zijn aangeboden. Zelf nemen we één keer waar dat er een transactie in het park plaatsvindt, waarbij harddrugs worden overgedragen. Het lijkt hierbij te gaan om een bestelling. De drugs worden snel overgegeven. De jongen die het verkoopt is eerder die dag al door passanten aangewezen als één van de drugsdealers.

3.5 Overlast

In deze paragraaf beschrijven we de aard en omvang van verschillende overlastvormen op de hotspot. Het gaat om verkeersproblematiek, het gebruik van softdrugs- en alcohol en zwerfafval in het park.

Verkeersproblematiek

Op basis van de gesprekken met omwonenden, passanten en experts kan worden vastgesteld dat de meest prominente vorm van overlast in de hotspot te relateren is aan de verkeerssituatie. Daarbij gaat het met name om de hoeveelheid verkeer dat door de wijk rijdt, agressief rijgedrag en het gebrek aan parkeergelegenheid.

Van zowel omwonenden als passanten horen we dat de infrastructuur van de wijk niet berekend is op de hoeveelheid verkeer die er doorheen rijdt. De onderzoekers doen dezelfde constatering. Er is sprake van een constante stroom aan verkeer. Bewoners geven aan dat er volgens hen een rechtstreeks verband is tussen het aantal auto's en de aanwezigheid van een coffeeshop. Klanten die geïnteresseerd zijn in softdrugs en met de auto het centrum willen vermijden, rijden volgens hen langs de goed bereikbare coffeeshop om daar hun softdrugs te kopen. Daardoor is het in de straten rondom de coffeeshop altijd druk en zijn alle parkeerplaatsen bezet, tot frustratie van een

meerderheid van de buurtbewoners. Ook maken enkele omwonenden en passanten opmerkingen over agressief rijgedrag. Voorbeelden die worden genoemd zijn het wegrijden met piepende banden, abrupt remmen en het overschrijden van de maximum snelheid.

Er lijkt overigens niet zozeer sprake van verkeersopstoppen of overlast van foutparkeren. In de buurtenquête geeft een meerderheid van de omwonenden aan geen of slechts een beetje overlast te ervaren van deze twee vormen van verkeersoverlast. We horen dat dit te maken heeft met de actieve houding van medewerkers van de coffeeshop. Zij spreken klanten er actief op aan als er overlast dreigt te ontstaan voor de buurtbewoners. Het midden op de weg stilstaan is daarvan een voorbeeld. Als een auto een dergelijke 'pit-stop' maakt en niet snel genoeg doorrijdt wordt deze aangesproken door de medewerkers. De medewerkers treden ook op als klanten harde muziek vanuit hun auto afspelen of foutparkeren. Verschillende omwonenden maken positieve opmerkingen over de acties die worden ondernomen door de medewerkers van de coffeeshop, ook wanneer zij in het algemeen negatief tegenover de coffeeshop in hun directe woonomgeving staan.

Softdrugs- en alcoholgebruik

De wijkbewoners ervaren naast het drukke verkeer ook overlast van het softdrugs- en alcoholgebruik in het park. Met name wanneer het mooi weer is gebeurt dit volgens omwonenden en passanten veelvuldig. Het gaat dan voornamelijk om groepen jonge mensen die elkaar een jointje doorgeven onder het genot van alcohol in de vorm van bier en wijn. Enkele bewoners geven aan dat er soms ook *'ongure'* mannen in het park zitten die alcohol drinken en mogelijk harddrugs gebruiken. Het gebruik van harddrugs nemen we zelf niet waar. Bij regenachtig weer is bovenstaande niet aan de orde; dan oogt het park sober en verlaten en zijn de onderzoekers vaak de enige aanwezigen in het park.

Een meerderheid van de omwonenden zegt te zien dat er softdrugs en/of alcohol in het park wordt gebruikt, maar slechts een minderheid ervaart er daadwerkelijk overlast van. Deze omwonenden geven aan het een slechte zaak te vinden dat in een park waar ook kinderen spelen en waar een basisschool in de buurt zit, zo openlijk drugs en alcohol kunnen worden gebruikt. De politie treedt daar in hun ogen te weinig tegen op. Andere omwonenden vinden het alcohol- en drugsgebruik niet zo'n probleem. Zij geven aan *'zelf ook jong te zijn geweest'* en niet zozeer te snappen waar andere bewoners zich druk om maken.

Afval

Een potentiële vorm van overlast die door een enkele omwonenden wordt genoemd, en ook tijdens de observaties door de onderzoekers zelf wordt waargenomen, is de grote hoeveelheid afval in het park. Onder en achter de bankjes liggen papertjes, sigarettenpeuken en plastic flessen. Uit het soort afval dat er ligt, blijkt dat er in het park ook af en toe softdrugs en alcohol wordt gebruikt, want we treffen ook lege blikken bier en resten van gerookte joints aan. Zelf zien we niet dat er afval op straat

wordt gegooid, maar de volle prullenbakken naast de bankjes verraden wat de reden is dat er zoveel afval in het park ligt. De prullenbakken zitten vrijwel altijd vol.

3.6 Resumé

Samenvattend, gaat het om een hotspot in een woonwijk op een steenworp afstand van het centrum. De kern van de hotspot is een park. In de omliggende straten zijn enkele buurtcafés en een coffeeshop gevestigd. De verstandhouding tussen ‘de wijk’ en de coffeeshop is gespannen te noemen. Een groep bewoners die zich heeft verenigd in een bewonersorganisatie heeft het standpunt ingenomen dat coffeeshops niet in woonwijken thuishoren. Zij vinden dat de coffeeshop naar het centrum zou moeten verhuizen. De gespannen verhoudingen zijn merkbaar in de coffeeshop, waar de reactie van de medewerkers op het onderzoek terughoudend zijn. Een deel van de omwonenden lijkt de negatieve houding van de bewonersorganisatie ten opzichte van de coffeeshop echter niet te delen.

Er lijkt geen sprake van coffeeshoptoerisme. Als het er is, komt het in zeer beperkte mate voor. Alle ondervraagde coffeeshopbezoekers hebben de Nederlandse nationaliteit en een minderheid van de omwonenden heeft het idee dat er buitenlandse toeristen naar de coffeeshop komen. Van softdrugstoerisme lijkt eveneens geen sprake te zijn. De illegale verkopers voorzien enerzijds minderjarigen die de coffeeshop niet in mogen van softdrugs en anderzijds gebruikers van harddrugs. De illegale verkoop is beperkt qua frequentie en zichtbaarheid.

De meest prominente vorm van overlast is die van het drukke verkeer in de woonwijk. Er is sprake van een constante stroom van auto's die op basis van de gesprekken met omwonenden, maar ook onze eigen observaties, te relateren is aan de aanwezigheid van de coffeeshop. Verder vinden omwonenden het ongepast dat softdrugs en alcohol worden gebruikt in een park waar kinderen spelen.

Onderwerpen

Van de drie onderwerpen die voortvloeien uit de eerste fase, is één (de ontwikkelingen in overlastmeldingen) van toepassing op deze gemeenten. We zijn daarom nagegaan wat de aard van de overlastmeldingen in deze gemeente is.

Ontwikkelingen in overlastmelding

Er is in deze gemeente sprake van een gelijkblijvende trend in het aantal overlastincidenten. Verder blijkt uit de verdiepende analyse dat deze gemeente nauwelijks afwijkt van het landelijke beeld. De meeste overlastincidenten houden verband met drugs (41%), maar het aantal is niet veel hoger dan het aantal aan alcohol gerelateerde incidenten (36%). De geregistreerde overlast van drugs lijkt met name te maken hebben met straathandel, aangezien ‘deal(er)’ één van de meest gevonden zoektermen is in de registraties. De constatering dat de zoekterm ‘coffeeshop’ dan wel de naam van de coffeeshop op de hotspot slechts acht keer voorkomt in de rapporten doet vermoeden dat de overlast in deze gemeente nauwelijks aan coffeeshops is te relateren.

4. GEMEENTE III

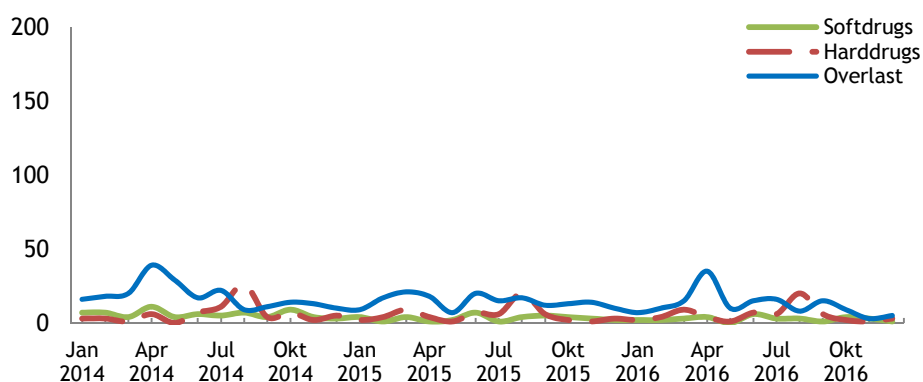
In dit hoofdstuk behandelen we de resultaten van het verdiepende veldwerk in een grensgemeente in de politieregio Limburg. Deze gemeente, die niet is opgenomen in de steekproef van 31 gemeenten, is in overleg met de begeleidingscommissie voor de verdieping geselecteerd. Reden hiervoor is dat deze gemeente, net als de andere vier, langs de grens ligt en met soortgelijke problematiek te maken zou krijgen. Ook spelen hier twee van de drie onderwerpen die uit de eerste fase van de derde meting voortvloeien (softdrugstoerisme en ontwikkelingen in overlastmeldingen) een rol. Het Ingezetenen criterium (I-criterium) wordt in deze gemeente niet actief gehandhaafd.

We hebben in deze gemeente twee hotspots vastgesteld, waarvan beide één coffeeshop omvatten. Verdeeld over beide hotspots zijn in totaal zeven lokale experts geraadpleegd, 19 informele gesprekken gevoerd op de hotspot, 34 omwonenden geënkquêteerd, 40 softdrugsgebruikers ondervraagd en 49 systematische observaties uitgevoerd.

4.1 Registratiegegevens

Omdat de gemeente niet tot de steekproef van 31 gemeenten behoort, zijn in de eerste fase van deze derde meting geen experts geraadpleegd. Wel hebben we de beschikking over de registratiegegevens die voor deze gemeente beschikbaar zijn. Over de jaren 2014, 2015 en 2016 ligt het aantal geregistreerde incidenten betrekkelijk laag en is een over de drie onderzoeksjaren een soortgelijk patroon waarneembaar (figuur 4.1).

Figuur 4.1 Geregistreerde overlast-, softdrugs- en harddrugsincidenten in gemeente III

Verdiepende analyse overlastincidenten

In deze gemeente is van 2014 tot 2016 sprake van een gelijkblijvende trend in de overlastincidenten. Net als voor de andere vier verdiepingsgemeenten is een verdiepende analyse uitgevoerd om na te gaan wat de aard van de overlastincidenten is, waarbij we de inhoud van alle dagrapporten – die in 2016 zijn opgemaakt naar

aanleiding van een melding van overlast door alcohol en/of drugs (E38) – geautomatiseerd hebben doorzocht op enkele trefwoorden.

De resultaten van de verdiepende analyse zijn weergegeven in tabel 4.1. De analyse laat zien dat van de bijna 30.000 dagrapporten uit de registratiesystemen van de politie er 183 betrekking hebben op deze verdiepingsgemeente. Dat zijn er beduidend minder vergeleken met de andere vier verdiepingsgemeenten. In 176 (96%) van deze 183 rapporten blijken in totaal 872 zoektermen voor te komen die duiden op overlast van alcohol en/of drugs. Van de zoektermen hebben 436 (50%) betrekking op drugs. Dat is hoger dan het landelijke percentage van 44%. Verder vinden we 201 (23%) termen die op alcoholgerelateerde overlast duiden (landelijk 31%), terwijl van 357 (27%) gevonden zoektermen onduidelijk is of het om alcohol of drugs gaat (landelijk 25%).

Tabel 4.1 Resultaten verdiepende analyse overlastmeldingen gemeente III

	Gemeente III		Nederland	
	N	%	N	%
Aantal dagrapporten (E38)	183	100	29.581	100
Dagrapporten met zoektermen gerelateerd aan alcohol en/of drugs	176	96	26.520	90
Totaal gevonden zoektermen	872	100	101.791	100
Drugs	436	50	44.788	44
Alcohol	201	23	31.555	31
Overig	357	47	25.448	25

De vijf meest voorkomende zoektermen in deze gemeente zijn ‘drugs’ (140 keer), ‘cannabis’ (99 keer), ‘alcohol’ (77 keer) ‘dronken’ (72 keer) en ‘handel’ (65 keer). De zoekterm ‘coffeeshop’ levert 13 treffers op. Daarnaast is expliciet gezocht op de namen van de coffeeshops in de hotspots en de straten die binnen de hotspots vallen. De namen van de coffeeshops komen 9 keer terug. De straatnamen in de hotspots zijn 3 keer gevonden.

4.2 Beschrijving hotspots

In deze paragraaf geven we een beschrijving van de hotspots en zetten we kort uiteen waarom voor deze hotspots gekozen is.

Beschrijving eerste hotspot

De eerste hotspot ligt enigszins uit het centrum in de gemeente. De kern ervan is een zeer drukke doorgaande weg, waaraan een zeer goed bezochte coffeeshop is gevestigd. Langs de doorgaande weg zijn parkeerplaatsen gerealiseerd. Zij worden voornamelijk gebruikt door vergunninghouders (omwonenden), klanten van de coffeeshop of bezoekers van het grote koopcentrum dat even verderop gelegen is. In één van de zijstraten van de doorgaande weg zijn wegversperringen geplaatst, omdat deze straat - die pal voor de coffeeshop langsloopt - veelvuldig werd gebruikt als sluiproute. De coffeeshop is niet de gehele dag, maar van het begin van de ochtend tot het einde van de middag geopend. De openingstijden zijn afgestemd op die van de

coffeeshop in de nog te beschrijven tweede hotspot. Die is vanaf het einde van de middag tot het einde van de avond geopend. Deze afwisselende openingstijden zijn door de gemeente vastgesteld en vastgelegd in het gemeentelijke coffeeshopbeleid.

Reden voor keuze eerste hotspot

Uit de gesprekken met lokale experts blijkt dat de verkeerssituatie rondom de coffeeshop problemen oplevert. Dat heeft deels te maken met de (buitenlandse) bezoekers die naar de coffeeshop komen, maar ook met de locatie van het al eerder genoemde grote koopcentrum. De parkeergelegenheid aan de doorgaande weg zou te beperkt zijn om het aantal auto's aan te kunnen. Er zou daardoor veelvuldig foutgeparkeerd worden en het rijgedrag van klanten van de shop zou agressief zijn. Daarnaast zijn er signalen dat er dealers actief zijn en klagen omwonenden over het zwerfafval op straat. Ook zou er onder de bewoners een gevoel van onveiligheid heersen en zouden zij geen melding meer maken van overlastgevende situaties vanwege meldingsmoeheid.

Beschrijving tweede hotspot

De tweede hotspot ligt in het centrum in de gemeente. Het betreft een straat waar enkele horecagelegenheden gevestigd zijn, waaronder een coffeeshop. Het gebied wordt voornamelijk bezocht door buitenlandse toeristen die naar de coffeeshop gaan en personen die van één van de andere gelegenheden gebruik willen maken. Ook lopen er – hetzij in mindere mate - bewoners, ondernemers, personeel en winkelend publiek door het gebied. Zoals gezegd, is deze coffeeshop niet de gehele dag geopend, maar van het einde van de middag tot het einde van de avond. Op de tijden dat de coffeeshop gesloten is, is het qua aantal mensen rustiger in de straat.

Reden voor keuze tweede hotspot

In deze hotspot zou sprake zijn van geluidsoverlast en baldadigheid door bezoekers van de verschillende gelegenheden die in de straat gevestigd zijn. Ook ligt er volgens de experts door deze bezoekers een grote hoeveelheid zwerfvuil in de straat. Wel hebben experts het gevoel dat de onveiligheidsgevoelens onder buurtbewoners zijn afgenomen. Dat zou te maken hebben met de afname van het aantal drugsdealers (uit het Westen van het land) en het feit dat vechtpartijen en andere incidenten minder vaak voorkomen. Net als de bewoners in de eerste hotspot, staan de bewoners van de tweede hotspot sceptisch tegenover de coffeeshop. Zij zouden liever zien dat deze ergens anders zou zijn gevestigd, aldus de experts.

4.3 Coffeeshops en coffeshoptoerisme

In deze paragraaf beschrijven we de situatie rondom de coffeeshops en bespreken we of er sprake is van coffeshoptoerisme. Zoals gezegd, wordt het I-criterium in deze gemeente niet actief gehandhaafd; niet-ingezetenen worden toegelaten in de coffeeshops.

Eerste hotspot: coffeeshop aan een drukke weg

In de eerste hotspot is één coffeeshop gevestigd. Het gaat om een kleine, modern ingerichte shop die zeer goed bezocht wordt. De experts schatten het aantal klanten zo tussen een kwart en een half miljoen per jaar. In combinatie met de zes miljoen bezoekers per jaar die het nabijgelegen grote koopcentrum trekt en de gebrekkige parkeerruimte aan de doorgaande weg maakt dat de belasting op de infrastructuur en de bewoners aanzienlijk is.

Het is druk in de coffeeshop die bijna altijd vol staat met bezoekers. Een behoorlijk deel daarvan is buitenlands. Het merendeel komt hasj of wiet kopen om vervolgens ergens anders (vermoedelijk thuis) te gebruiken. Er is in grote mate sprake van coffeeshoptoerisme bij deze shop. De grensligging van de gemeente (enkele kilometers van de Duitse grens) heeft daar mee te maken. De buitenlandse bezoekers geven de voorkeur aan het gebruiken van softdrugs van een coffeeshop, omdat de kwaliteit gewaarborgd is en omdat in Nederland een gedoogbeleid van kracht is in tegenstelling tot het land waarin zij wonen. Van coffeeshopbezoekers horen we ook dat zij het bezoek aan het grote koopcentrum of het centrum van de stad combineren met een bezoek aan de coffeeshop. Soms gebruiken zij binnen en andere keren nemen ze de maximale hoeveelheid mee om het in hun eigen woonomgeving te consumeren.

Voor de shop staan altijd twee portiers, die door betrokkenen ‘sfeerbeheerders’ worden genoemd. Het is de taak van de sfeerbeheerders om, wanneer de coffeeshop geopend is, de situatie in en rond de coffeeshop nauwlettend in de gaten te houden. Zij dienen te letten op bijvoorbeeld foutparkeren, agressief rijgedrag, de illegale verkoop van drugs en het gedrag van mensen die voor de coffeeshop staan te wachten. Voor de shop mag geen wiet worden gerookt en geen alcohol worden gedronken. Zo nu en dan staat er één sfeerbeheerder voor de deur bij deze shop, omdat de andere in de coffeeshop is of een rondje door de wijk aan het maken is.

Er lijken grote verschillen te zijn tussen de sfeerbeheerders onderling, die van directe invloed kunnen zijn op de ervaren leefbaarheid op de hotspot. De ene dag zien we twee sfeerbeheerders die continu het verkeer staan te regelen en mensen direct aanspreken om overlast te voorkomen. Ook maken zij regelmatig een praatje met enkele buurtbewoners die ze goed lijken te kennen. De volgende dag zien we twee jongere sfeerbeheerders die op een kruk voor de shop zitten en hier de hele dag niet meer vanaf komen. Een aantal coffeeshopbezoekers hangt samen met hen rond bij de ingang van de shop. Enkele voorbijgangers worden aangesproken, terwijl aan het parkeerbeleid minder aandacht wordt besteed.

Tweede hotspot: coffeeshop in het centrum

In de tweede hotspot is ook één coffeeshop gevestigd. Ook deze shop is modern ingericht en druk bezocht. Het gemeentelijk coffeeshopbeleid is dusdanig ingericht dat deze coffeeshop de deuren pas aan het eind van de middag mag openen, als de andere coffeeshop in de eerste hotspot gesloten is. Op het moment dat de coffeeshop open gaat is duidelijk merkbaar dat de bezoekersstromen richting de coffeeshop op gang komen.

De verkeers- en parkeerdruk die ontstaan kunnen op de drukkere momenten ternauwernood door de straat worden verwerkt. Het feit dat er flitsparkeerplaatsen zijn ingesteld, waar men maximaal een kwartier mag parkeren, en dat de sfeerbeheerders – die hier ook zijn aangesteld – zeer actief assisteren bij het parkeren door klanten, helpt de druk op de infrastructuur te verlichten. De sfeerbeheerders zijn zeer alert op foutgeparkeerde auto's. Wij zien ze regelmatig potentiële klanten wegsturen, omdat zij hun auto op een invalideplek of op de stoep parkeren. Ook hier geldt echter, dat de ene sfeerbeheerder zijn taken beter uitvoert dan de andere.

Afwisselende openingstijden

Door de afwisselende openingstijden van de coffeeshops in de eerste en tweede hotspot, staan er soms minder goed voorbereide coffeeshoptoeristen voor een gesloten deur bij één van de shops. We horen dat dergelijke toeristen, met name bij de coffeeshop in de tweede hotspot, worden aangesproken door dealers die ze misleiden met een verhaal dat zij de shop niet in mogen en bij hen illegaal moeten kopen. Deze bewering wordt door enkele omwonenden gedaan en bevestigd door één van de experts. Eén keer is door de onderzoekers zelf een situatie waargenomen waarin hier mogelijk sprake van zou kunnen zijn, maar er zijn geen transacties waargenomen.

4.4 Illegale verkoop en softdrugstoerisme

In deze paragraaf beschrijven we of en hoe er sprake is van illegale verkoop van soft- dan wel harddrugs en of er sprake is van softdrugstoerisme.

Eerste hotspot

De illegale verkoop van drugs komt voor op de eerste hotspot, hetzij in beperkte mate. Er zijn enkele dealers die vanuit auto's voornamelijk softdrugs aanbieden aan Duitse toeristen, maar de impact hiervan op de openbare ruimte is minimaal in vergelijking met die wordt veroorzaakt door de verkeersdruk. Een deel van de omwonenden voelt zich hierdoor onveilig, maar anderen zeggen zich hier niets van aan te trekken. De sfeerbeheerders vertellen ons dat ze hun handen over het algemeen vol hebben aan de verkeerssituatie, maar altijd bedacht zijn op de aanwezigheid van dealers. Zij zeggen hier altijd direct melding van te maken bij de politie als zij 'ongure types' of vermoedelijke dealers zien. Zij zeggen op basis van ervaring te weten wanneer hier sprake van is en wanneer ze moeten optreden.

Een groot deel van de omwonenden en de passanten geeft aan dat er al jaren sprake is van de handel in drugs in de hotspot. Ze weten zeker dat het om dealen gaat, omdat ze de transacties van geld en drugs (vaak van auto naar auto) naar eigen zeggen zelf waarnemen. Het is niet duidelijk of het om softdrugs, harddrugs of beide gaat. De klanten van de dealers zijn divers en variëren van potentiële coffeeshopbezoekers tot minderjarigen en verslaafden. Zij worden, zo horen we in de gesprekken, niet alleen vanuit auto's maar ook jongens op scooters benaderd. Ze wachten op gepaste afstand in de woonwijk, om op enkele gerichte momenten potentiële klanten aan te spreken of

te bedienen. We hebben de indruk, op basis van de verhalen van omwonenden en passanten, dat de dealers op bestelling werken. Het bedienen van klanten zou voornamelijk plaatsvinden buiten de openingstijden van de coffeeshop om. De onderzoekers nemen de dealers gedurende de onderzoeksperiode echter niet waar. Enkele omwonenden vertellen dat er onlangs een ruzie is uitgebroken tussen de dealers, waardoor ze nu even non-actief zouden zijn.

Tweede hotspot

Het dealen op de tweede hotspot is qua omvang gelijk aan de eerste hotspot, maar wijkt af qua aard. Hier lijkt het meer te gaan om het benaderen van potentiële klanten als de shop gesloten is. Dit gebeurt volgens buurtbewoners zowel voor opening als na sluiting van de coffeeshop. Het gaat om een vaste kern van jonge jongens in de leeftijd van 20 tot 30 jaar. Zij zijn doorgaans op de fiets of lopend, zijn uit de gemeente zelf afkomstig en een aantal van hen hebben geen vaste woon- of verblijfplaats. We horen van zowel omwonenden als politie: *‘het zijn vaak dezelfde gezichten’*.

Uit de verhalen van omwonenden blijkt dat het zou gaan om drugsrunners. De jongens hebben zelf niets bij zich, maar hangen rond op een kruising om voorbijgangers aan te spreken. De wijze van aanspreken wordt door enkele omwonenden omschreven als *‘agressief’*. Daarnaast verdienen ze zelf wat geld bij door softdrugs te kopen voor minderjarigen die de shop nog niet in mogen.

Enkele experts hebben het idee dat de aanwezigheid van deze jongeren ook gerelateerd kan worden aan enkele ondernemingen die in de directe omgeving van de coffeeshop zijn gevestigd. Enkele omwonenden zeggen dat er bij deze zaken drugs *‘onder de toonbank vandaan’* worden verkocht. Hiervoor hebben we gedurende de onderzoeksperiode echter geen aanwijzingen kunnen vinden. Verder horen we dat er in het gebied tussen de twee coffeeshops (zij liggen ongeveer een kilometer uit elkaar) enkele drugspanden zouden zijn. Volgens omwonenden is het bij enkele panden - die een woonfunctie zouden moeten hebben - een komen en gaan van mensen.

Verandering

Voor beide hotspots geldt dat er officieel weinig meldingen over drugsoverlast zijn. Dat wordt ook bevestigd door onze analyse op het aantal overlastmeldingen en de bijbehorende verdiepende analyse. Van experts horen we dat dit enerzijds te verklaringen is doordat veel mensen in de buurt enigszins meldingsmoe zijn geworden, maar ook zij ontvangen signalen dat het aantal dealers is afgenomen. Een jaar of vier geleden kwamen er namelijk tientallen meldingen binnen over drugsrunners in de buurt en kreeg de politie ook dergelijke signalen. Dat is momenteel een stuk minder, zo geven ook omwonenden aan. Een deel van de omwonenden zegt nog nooit een drugsrunner of straatdealer te hebben gezien.

4.5 Overlast

In deze paragraaf beschrijven we de aard en omvang van de verschillende overlastvormen op de hotspot.

Eerste hotspot

In de eerste hotspot is sprake van hardnekkige verkeersoverlast, onveiligheidsgevoelens als gevolg van de aanwezigheid van dealers en zwerfafval op straat.

Verkeerssituatie

Een meerderheid van de omwonenden geeft in de buurtenquête aan overlast te ervaren van niet-doorstromend verkeer in de hotspot. Zelf nemen de onderzoekers ook waar dat het zeer druk is in de directe omgeving van de coffeeshop. Enerzijds heeft dit te maken met de vele bezoekers die de coffeeshop trekt, maar een belangrijkere factor lijkt het verderop gelegen koopcentrum te zijn. Deze trekt jaarlijks zo'n zes miljoen bezoekers, die over de doorgaande weg rijden en soms in de buurt van de coffeeshop parkeren. Een enkeling combineert het bezoek aan het grote koopcentrum ook met een bezoek aan de coffeeshop. We nemen zelf waar dat er opstoppen ontstaan, doordat coffeeshopbezoekers hun auto keren op de weg.

Er wordt regelmatig foutgeparkeerd in de buurt van de coffeeshop. Ongeveer de helft van de omwonenden geeft aan hier overlast van te ervaren. De inzet van de sfeerbeheerders door de coffeeshop, die foutparkeerders doorgaans snel aanspreken op hun gedrag en hen verzoeken door te rijden, wordt door diverse omwonenden die hier overlast van ervaren, wel als positieve kanttekening genoemd.

Dealers

De aanwezigheid van dealers in de omgeving van de coffeeshop geeft enkele omwonenden die we spreken een onveilig gevoel. Ze zeggen aan niet graag langs bepaalde locaties in de wijk te fietsen of te lopen. Het betreft een klein deel van de omwonenden. Zij wonen doorgaans al langere tijd in de wijk en hebben meegemaakt dat er grote groepen dealers actief waren in hun buurt. We krijgen de indruk dat deze bewoners het verschil tussen coffeeshopbezoekers en dealers niet altijd goed weten te maken. Het kan zijn dat zij klanten van de coffeeshop voor dealers aanzien.

Zwerfafval

De bezoekers van zowel het grote koopcentrum als de coffeeshop gooien volgens omwonenden rommel uit het raam van hun auto. Ook wordt het groen in de wijk niet altijd goed onderhouden waardoor zwerfafval dat in de groenperken wordt gegooid lang blijft liggen voordat het wordt verwijderd. Verder is er overlast veroorzaakt door enkele bewoners zelf, doordat zij hun afval bij de ondergrondse containers neerzetten in plaats van het erin te doen.

Tweede hotspot

In de tweede hotspot is sprake van ongeveer dezelfde vormen van overlast als in de eerste hotspot. Het gaat om parkeeroverlast en overlast van dealers en zwerfafval. In deze hotspot is echter ook sprake van overlast van de andere openbare gelegenheden die in de straat gevestigd zijn.

Verkeerssituatie

Ook op deze hotspot geeft een meerderheid van de omwonenden in de buurtenquête aan overlast te ervaren van niet-doorstromend verkeer in de hotspot. Tevens geeft een meerderheid aan overlast te hebben van de foutgeparkeerde auto's. Op het moment dat de coffeeshop en de andere gelegenheden aan het einde van de middag hun deuren beginnen te openen, neemt de drukte in het gebied dusdanig toe dat de infrastructuur dit nauwelijks kan verwerken. De onderzoekers constateren dit ook.

Dealers

Er is overlast van dealers die bezoekers die voor een gesloten deur komen te staan aanspreken om softdrugs van hen te kopen. In de buurtenquête geeft een meerderheid van de omwonenden aan wel eens drugsrunners en straatdealers te hebben gezien. Het geeft hen een onprettig gevoel dat dergelijke jongeren zich in hun directe woonomgeving bevinden.

Zwerfafval

Naast de coffeeshop zijn ook enkele andere openbare gelegenheden gevestigd in de straat. De bezoekers van deze gelegenheden laten zwerfafval achter dat volgens omwonenden te lang blijft liggen. Enkele vinden dat de gemeente en de ondernemers daar meer aan zouden kunnen doen. We zien overigens gedurende de onderzoeksperiode enkele ondernemers regelmatig het gedeelte direct voor hun eigen onderneming schoonmaken.

Geluidsoverlast

De horeca in de straat trekt klanten aan, hetgeen geluidsoverlast met zich meebrengt. Een deel van de omwonenden schrijft deze overlast toe aan de coffeeshop, terwijl uit onze eigen waarneming blijkt dat het met name bezoekers van de horecagelegenheden zijn die de overlast veroorzaken die door omwonenden wordt beschreven. Van experts horen we eveneens dat de klanten van de andere horecaondernemingen over het algemeen meer overlast veroorzaken dan de coffeeshop. Het gaat naast de geluidsoverlast ook om baldadigheid.

4.6 Resumé

Samenvattend gaat het om twee hotspots, de één aan een drukke doorgaande weg net buiten het centrum en de ander in het centrum in een straat met andere openbare gelegenheden. In elk van de hotspots is één coffeeshop gevestigd. De hotspots vertonen een aantal gelijkenissen.

Zo is in beide hotspots in grote mate sprake van coffeeshoptoerisme. De shops trekken samen naar schatting zo'n half miljoen bezoekers per jaar. Dit leidt op beide hotspots tot problemen met de verkeerssituatie, omdat de coffeeshops in hun hotspot niet de enige voorzieningen zijn die klanten trekken. Mede gezien de verkeerssituaties in beide hotspots, zijn bij beide coffeeshops zogenoemde sfeerbeheerders aangesteld die de situatie rondom de shops in goede banen moeten leiden. Doorgaans voeren de aangestelde sfeerbeheerders hun taken goed uit, hetgeen de leefbaarheid in de hotspots ten goede komt. De positieve inbreng van deze sfeerbeheerders wordt met name duidelijk, wanneer er sfeerbeheerders dienst hebben die hun taak minder serieus lijken te nemen. Dan staan regelmatig auto's foutgeparkeerd, wordt er rondgehangen en hard gepraat voor de coffeeshop.

In beide hotspots lijken bewoners enigszins gewend te zijn geraakt aan de vormen van overlast waar zij mee te maken krijgen. Die zijn overigens nagenoeg gelijk voor beide hotspots. In beide is sprake van overlast door verkeer en parkeren, drugsdealers en zwerfafval. In de tweede hotspot kan geluidsoverlast door de andere horecagelegenheden in de straat hier aan worden toegevoegd.

De illegale verkoop van drugs zou volgens omwonenden, passanten en experts ook in beide hotspots plaatsvinden. Onze indruk is dat dit in beperkte mate voorkomt en beperkt zichtbaar is. De onderzoekers hebben één keer een situatie waargenomen waar sprake leek van een drugshandel, maar de overdracht is niet waargenomen. We horen dat de werkwijze van de drugsdealers op beide hotspots ietwat verschillend is. In de eerste hotspot werken zij vaker op bestelling (auto's en scooters), terwijl bij de andere shop voornamelijk toeristen worden aangesproken die voor een gesloten coffeeshopdeur komen te staan.

Onderwerpen

Alle drie onderwerpen die voortvloeien uit de eerste fase van de derde meting zijn van toepassing op de situatie in deze gemeente. Er zou (mede vanwege de grensligging) sprake zijn van softdrugstoerisme in combinatie met straathandel. Net als voor de andere vier gemeenten zijn we tevens nagegaan wat de aard van de overlastmeldingen in deze gemeente is.

Softdrugstoerisme

Onze indruk is dat er zeer veel coffeeshoptoeristen naar de hotspots in de gemeente komen die ongewild softdrugstoeristen blijken te zijn als zij worden aangesproken c.q. misleid door de aanwezige straatdealers. De softdrugsgebruikers die naar de hotspots komen om in de coffeeshops te kopen, zijn in principe niet uit op het illegaal aankopen van softdrugs bij de dealers. Wanneer zij voor een gesloten coffeeshopdeur worden aangesproken, is niet uit te sluiten dat zij hun softdrugs toch bij een dealer kopen.

Ontwikkelingen in overlastmeldingen

In deze gemeente is een gelijkblijvende trend waarneembaar in de overlastincidenten. Uit de verdiepende analyse blijkt dat van de bijna 30.000 dagrapporten uit de registratiesystemen van de politie, er 183 betrekking hebben op deze verdiepings-

gemeente. De meeste meldingen hebben betrekking op drugs (50%). De twee meest gevonden zoektermen in deze gemeente zijn ‘drugs’ (140 keer) en ‘cannabis’ (99 keer). De relatie met de coffeeshop is beperkt op basis van deze analyse. We vinden de namen van de coffeeshops 9 keer, terwijl we de straatnamen in de hotspot 3 keer tegenkomen.

5. GEMEENTE IV

In dit hoofdstuk behandelen we de resultaten van het verdiepende veldwerk in een gemeente in de politieregio Limburg. Deze gemeente is geselecteerd, omdat de drie onderwerpen die voortkomen uit de eerste fase (softdrugstoerisme, straathandel en ontwikkelingen in overlastmeldingen) hier een rol spelen.

Deze aan de grens gelegen gemeente zou volgens de geraadpleegde experts (zeer) veel coffeeshop- en softdrugstoerisme kennen. We horen van experts dat een analyse van de bezoekersstromen laat zien dat bijna twee derde van de bezoekers van de coffeeshops in deze gemeente niet-ingezetene van Nederland is.¹ De drugstoeristen komen veelal per trein en per auto naar de gemeente. Als gevolg van het drugstoerisme zou er sprake zijn van matige verkeers-, geluid-, en stankoverlast en rondhangen. Ook is er sprake van de illegale verkoop van zowel soft- als harddrugs. Het Ingezetenen criterium (I-criterium) wordt in deze gemeente actief gehandhaafd, maar er geldt een uitzondering voor Duitse toeristen uit een beperkte regio.

De situatie in deze gemeente is ten opzichte van de voorgaande jaren min of meer hetzelfde gebleven, aldus de experts. Wel hebben zij ‘het gevoel’ dat het vertrouwen van bewoners in de gemeente en politie de afgelopen jaren is verbeterd. Er komen volgens hen ook minder meldingen binnen bij de politie betreffende overlastgevende situaties. Als verklaring voor deze positieve ontwikkelingen noemen de experts de gerichte projecten die zijn ingezet in de gebieden waar sprake is van dergelijke vormen van overlast.

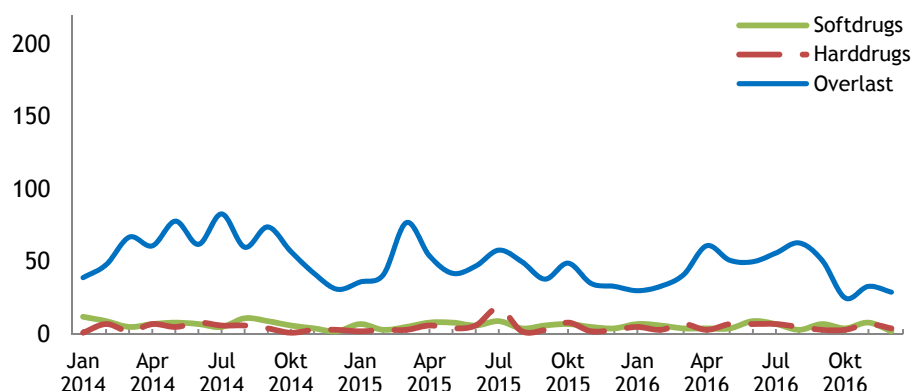
We hebben in deze gemeente twee hotspots vastgesteld, waarbij in de eerste twee coffeeshops zijn gevestigd en de tweede één coffeeshop omvat. In totaal zijn verdeeld over beide hotspots zeven lokale experts geraadpleegd, 19 informele gesprekken gevoerd op de hotspot, 34 omwonenden geënquêteerd, 40 softdrugsgebruikers ondervraagd en 49 systematische observaties uitgevoerd.

5.1 Registratiegegevens

De waarneembare ontwikkelingen in het aantal bij de politie geregistreerde incidenten ondersteunen het verhaal van de experts die we in de eerste fase hebben gesproken. Bij het aantal soft- en harddrugsincidenten is inderdaad sprake van een gelijkblijvend patroon, terwijl in het aantal overlastmeldingen een lichte daling waarneembaar is: in 2014 ligt het aantal overlastincidenten systematisch hoger dan in 2015 en 2016.

¹ Uit de enquête die wij hebben afgenomen onder softdrugsgebruikers op beide hotspots blijkt dat ongeveer de helft van de ondervraagden niet-ingezetene van Nederland is.

Figuur 5.1 Geregistreerde overlast-, softdrugs- en harddrugsincidenten in gemeente IV

Verdiepende analyse overlastincidenten

In deze gemeente is een licht dalende trend waarneembaar in de overlastincidenten. We hebben een verdiepende analyse uitgevoerd om na te gaan wat de aard van deze incidenten is. Net als voor de andere vier verdiepingsgemeenten hebben we de inhoud van alle dagrapporten die in 2016 zijn opgemaakt naar aanleiding van een melding van overlast door alcohol en/of drugs (E38) geautomatiseerd op enkele trefwoorden doorzocht.

De resultaten van de verdiepende analyse zijn weergegeven in tabel 5.1. Van de bijna 30.000 rapporten die in de registratiesystemen van de politie voorkomen, hebben er 477 betrekking op deze verdiepingsgemeente. In 437 (92%) van deze 477 rapporten blijken in totaal 1.934 zoektermen voor te komen die duiden op overlast van alcohol en/of drugs. Van de zoektermen hebben 1.044 (54%) betrekking op drugs, hetgeen een hoger percentage is dan landelijk (44%) het geval is. Verder vinden we 406 (21%) termen die op alcoholgerelateerde overlast duiden. Dit ligt lager dan het landelijke percentage dat 31% bedraagt. Bij de overige 484 (25%) gevonden zoektermen is niet duidelijk of het om alcohol of drugs gaat, omdat dit niet expliciet is vastgelegd. Het percentage is gelijk aan het landelijke percentage.

Tabel 5.1 Resultaten verdiepende analyse overlastmeldingen gemeente IV

	Gemeente IV		Nederland	
	N	%	N	%
Aantal dagrapporten (E38)	477	100	29.581	100
Dagrapporten met zoektermen gerelateerd aan alcohol en/of drugs	437	92	26.520	90
Totaal gevonden zoektermen	1.934	100	101.791	100
Drugs	1.044	54	44.788	44
Alcohol	406	21	31.555	31
Overig	484	25	25.448	25

De vijf meest voorkomende zoektermen in deze gemeente zijn ‘drugs’ (331 keer), ‘deal(er)’ (198 keer), ‘dronken’ (174 keer), ‘hennep’ (132 keer) en ‘alcohol’ (126 keer). Ook hebben we gezocht op de zoekterm ‘coffeeshop’. Deze blijkt 29 keer voor te komen. Daarnaast is expliciet gezocht op de namen van de coffeeshops in de hotspots en de straten die binnen de hotspots vallen. De namen van de coffeeshops komen 15 keer terug. De straatnamen in de hotspots zijn 58 keer gevonden.

5.2 Beschrijving hotspots

In deze paragraaf geven we een beschrijving van de twee hotspots en zetten we kort uiteen waarom we voor deze hotspots hebben gekozen.

Beschrijving eerste hotspot

De eerste hotspot is gelegen aan de achterzijde van een treinstation. De kern van de hotspot is een lange doorgaande weg, die parallel loopt aan het station en het spoor. Aan de ene kant wordt de hotspot begrensd door een grote rotonde, waar vanuit de doorgaande weg ontspringt. De eerste coffeeshop is aan het begin van deze doorgaande weg gevestigd. Als we de doorgaande weg vervolgen vinden we, ongeveer in het midden van de hotspot, een maatschappelijke opvangvoorziening. Aan de andere kant wordt de hotspot begrensd door een kleinere rotonde, waaraan de tweede coffeeshop is gevestigd. Achter de doorgaande weg ligt een woonwijk met een klein park, dat voor het grootste gedeelte bestaat uit een grasveld. Het grasveld wordt voornamelijk gebruikt door bewoners om de hond uit te laten.

Reden voor keuze eerste hotspot

De eerste hotspot is geselecteerd, omdat uit de lokale veiligheidsmonitor naar voren komt dat hier de score van drugsoverlast het hoogst is. Die overlast komt onder andere voort uit de verkeerssituatie (drukke doorgaande weg), maar het is vooralsnog lastig te duiden in hoeverre er een relatie is met de coffeeshops in het gebied. Daarnaast is er in deze hotspot al geruime tijd overlast van de illegale handel in zowel soft- als harddrugs. De afgelopen jaren merken experts dat de aard en omvang van de illegale handel in dit gebied is veranderd. Nadat er camera's zijn geplaatst om drugsrunners en straatdealers in beeld te krijgen, zou hun werkwijze zijn veranderd en de overlast zijn verplaatst.

Beschrijving tweede hotspot

De tweede hotspot is gelegen in het centrum van de grote stad in de gemeente. De kern is een plein dat dienst doet als parkeerterrein. Langs het plein loopt een doorgaande weg. Aan het plein zijn naast een coffeeshop ook enkele andere gelegenheden gevestigd. In de omliggende straten, die in de hotspot vallen, staan voornamelijk woonhuizen. Net even buiten de hotspot vinden we het centrale plein van de grote stad.

Reden voor keuze tweede hotspot

De keuze voor de tweede hotspot is ingegeven door de stijging van het aantal coffeeshopbezoekers in dit gebied ten opzichte van voorgaande jaren, volgens lokale experts. In de ervaren overlast van omwonenden is, op basis van overlastmeldingen bij de politie, geen sprake van een stijging. Het is vooralsnog onduidelijk of er daadwerkelijk geen potentieel overlastgevend gedrag plaatsvindt in de hotspot of dat bewoners hier geen melding van maken. Verder geven experts aan dat er in deze hotspot dagelijks een groep jongeren rondhangt die voorbijgangers aanspreken en intimideren. Het is de vraag in hoeverre de aanwezigheid van deze groep raakvlakken heeft met de verkoop van drugs.

5.3 Coffeeshops en coffeeshoptoerisme

In deze paragraaf bespreken we per hotspot hoe de situatie rondom de coffeeshop er uit ziet en behandelen we of er sprake is van coffeeshoptoerisme. Zoals gezegd, wordt het I-criterium in deze gemeente actief gehandhaafd, maar geldt er een uitzondering voor Duitse toeristen uit een beperkte regio. Zij mogen wel worden toegelaten in de coffeeshops.

Eerste hotspot

Zoals gezegd, zijn in de eerste hotspot twee coffeeshops gevestigd: één aan de ene kant van de hotspot bij de grote rotonde en één aan de andere kant van de hotspot bij de kleine rotonde.

Coffeeshop 1: bij de grote rotonde

De eerste coffeeshop in de eerste hotspot is gevestigd bij de grote rotonde. Het betreft een hoekpand dat ook door zou kunnen gaan voor een café. Pas wanneer men dichterbij de buurt van het pand komt, wordt duidelijk dat het om een coffeeshop gaat. De coffeeshop is al geruime tijd op deze locatie gevestigd. Getuige de vele klanten die er naar binnen gaan, is de locatie goed bekend onder softdrugsgebruikers. Toch valt het in de openbare ruimte niet zozeer op dat de coffeeshop veel klanten trekt, omdat deze langs een doorgaande weg in een drukbezocht gebied gelegen is.

- Huisregels

Uit het gesprek met de bedrijfsleider van de coffeeshop wordt duidelijk dat in de coffeeshop 'enkele' huisregels gelden, hetgeen er om en nabij de 40 blijken te zijn. Zo dienen klanten een ledenpas te hebben, is het gebruik van de mobiele telefoons, in welke hoedanigheid dan ook, in de coffeeshop niet toegestaan en gelden er regels voor het wachten, ophalen en parkeren voor de coffeeshop. De medewerkers van de shop die de deurwacht hebben, zien strikt toe op naleving van de regels in en om de shop. De onderzoekers zien de portiers geregeld mensen op hun gedrag aanspreken. Ook de onderzoekers worden meerdere keren aangesproken, omdat zij in de coffeeshop een mobiel apparaat gebruiken om de antwoorden van respondenten te noteren.

- Bedacht op straathandel

Van de bedrijfsleider horen we dat het gebied rondom de coffeeshop bekend staat om de straathandel in drugs die er plaatsvindt. Hij legt uit dat de handel niet in de afgelopen periode is komen opzetten, maar al uit de periode dateert dat de 'wietpas' werd ingevoerd (B-criterium in combinatie met I-criterium). Sindsdien is de coffeeshop bedacht op vormen van straathandel die de coffeeshop in een kwaad daglicht kunnen stellen.

De coffeeshop heeft daarom ook intensief contact met de buurt en met de politie als dat nodig is. Vanuit de buurt vangt de bedrijfsleider signalen op dat het beter lijkt te gaan met de straathandel, maar hijzelf vindt niet dat dit het geval is. Volgens hem zijn dezelfde jongens nog actief, maar werken zij nu voorzichtiger vanuit dieper in de wijk.

Bij zowel de medewerkers van de shop als de wijkagenten is bekend om welke dealers het gaat. Als zij worden waargenomen, spreken de portiers de dealers aan dat zij weg moeten gaan, ook als zij nog geen voorbijgangers hebben aangesproken. Dit nemen de onderzoekers ook een aantal keren waar. Vaak volgen de vermeende dealers de instructies snel op, omdat een conflict met de coffeeshop hun handel niet ten goede komt.

- Boks

Vanwege de hardnekkige straathandel in het gebied, begroeten de medewerkers van de coffeeshop hun collega's en de vaste klanten met een boks. Zij vermijden daarmee het gebruik van een handdruk, omdat dit een techniek is die veelvuldig door de plaatselijke dealers wordt gebruikt om drugs over te dragen. We horen van de bedrijfsleider en enkele medewerkers dat de coffeeshop zich volledig wil distantieëren van de illegale handel in drugs en alle schijn wil vermijden dat zij hier iets mee te maken heeft.

- Trein

Er is in de hotspot sprake van zeer veel coffeeshoptoerisme. Alle omwonenden en omwerkenden geven dit ook aan in de buurenquête. Zelf zien we gedurende de gehele onderzoeksperiode klanten in en uit de coffeeshop lopen. Een deel daarvan is ingezetene van Nederland. Deze klanten komen doorgaans met de fiets en scooter (en soms met de auto) naar de shop. Het andere deel van de klanten is niet-ingezetene. Het gaat voornamelijk om Duitsers die we lopend naar de shop zien gaan. Uit navraag blijkt dat de buitenlandse bezoekers met de trein vanuit Duitsland naar de gemeente zijn gekomen om softdrugs te kopen. De trein is een aantrekkelijk vervoersmiddel voor coffeeshoptoeristen, omdat de shop op ongeveer vijf minuten lopen van het station ligt. Dat veel Duitse bezoekers met de trein komen, blijkt ook uit het feit dat op basis van de aankomsttijden van de trein uit Duitsland kan worden voorspeld wanneer de toeloop van Duitse coffeeshopbezoekers het grootst is.

Coffeeshop 2: Aan de kleine rotonde

De tweede coffeeshop is aan de andere kant van de hotspot gevestigd, aan de kleine rotonde. Bij deze coffeeshop wijst niets aan de buitenkant erop dat er hier een gedoogd verkooppunt van cannabis gevestigd is. Boven de deur hangt één bordje met daarop in felle neonletters de naam van de shop, maar het woord coffeeshop komt hierop niet voor. Ook deze shop wordt goed bezocht en is goed bekend bij potentiële klanten. Voor de shop staan gedurende de onderzoeksperiode in totaal zo'n vijf à tien scooters en/of fietsen, maar personen worden hier nooit waargenomen. Dit blijkt te maken te hebben met één van de huisregels van de coffeeshop: 'niet voor de shop blijven hangen in verband met het veroorzaken van overlast voor de buurt'.

- Klinisch

De sfeer in de coffeeshop is te beschrijven als 'klinisch'. Het interieur is schoon en wit en transacties worden snel en efficiënt verwerkt. Alles is er op gericht om de onrust voor de buurt tot een minimum te beperken. Zo mogen bezoekers niet langer dan 45 minuten in de shop verblijven in verband met drukte, mogen zij een brandende joint

niet mee naar buiten nemen en moeten alle bezoekers ten allen tijde een identiteitsbewijs kunnen tonen. De medewerkers geven aan liever niet mee te werken aan het onderzoek. Zij geven aan dat na het 'gedoe' uit de tijd van de wietpas, er nu behoefte aan rust is. Er zijn in deze coffeeshop geen softdruggebruikers geënquêteerd. Wel zijn in de nabijheid van de coffeeshop niet-ingezetenen gesproken die een bezoek aan de shop hadden gebracht, die aangeven dat er ook bij deze coffeeshop in grote mate sprake is van coffeeshoptoerisme.

Tweede hotspot

In de tweede hotspot is één coffeeshop gevestigd. De coffeeshop is gevestigd tegenover een plein dat dienst doet als parkeerterrein.

Coffeeshop aan het parkeerplein

De coffeeshop in de tweede hotspot wijkt qua inrichting af van de twee die in de eerste hotspot gevestigd zijn. In tegenstelling tot de shops in de eerste hotspot is hier aan de buitenkant gelijk duidelijk dat het om een coffeeshop gaat. De coffeeshop is 'traditioneel' ingericht in de 'reggae-kleuren' (groen, rood en geel) die ook terugkomen in het logo van de shop dat aan de buitenkant zichtbaar is. De 'relaxte' sfeer die deze inrichting ademt, komt tot uiting in de coffeeshop. De coffeeshopeigenaar geeft in een informeel gesprek aan niet te willen meewerken aan ons onderzoek.

- Geen verkoop aan niet-ingezetenen

Zo'n kwartier voor opening van de shop staan reguliere klanten al buiten te wachten tot de deuren open gaan. Ook wachten ze in of bij hun auto op het parkeerterrein. De shop trekt wel buitenlandse klanten aan, maar de eigenaar hanteert op eigen initiatief het I-criterium, waardoor niet-ingezetenen geen softdrugs bij zijn shop kunnen kopen. Dat wil niet zeggen dat er geen buitenlandse bezoekers in de shop komen, want er is geen controle direct bij de deur. Een enkele keer zien we Duitse toeristen teleurgesteld weer naar buiten lopen.

- Verkeerde informatie

We worden enkele keren aangesproken door een dergelijke groep toeristen, die aan ons vragen of we softdrugs voor hen kunnen halen. Door de weigering bij deze coffeeshop denken zij dat ze in geen enkele coffeeshop in de gemeente softdrugs kunnen kopen. Dit is overigens niet waar: in de gemeente geldt weliswaar een I-criterium, maar Duitse toeristen uit een beperkte regio mogen wel worden toegelaten. Niet alle toeristen zijn daar klaarblijkelijk van op de hoogte.

Een enkele groep waarmee we in gesprek raken, geeft aan nog niet te hebben geprobeerd om een coffeeshop binnen te komen. Als we vragen waarom ze nog geen poging gedaan hebben, geven ze aan dat ze op het marktplaatsplein – even buiten de hotspot – door enkele jongeren zijn aangesproken. Deze jongeren hebben hen verteld dat ze niet welkom zijn in de coffeeshops in de gemeente en hebben de toeristen softdrugs aangeboden. Dit is een aanwijzing dat er in de omgeving van de shop dealers actief zijn, hetgeen we ook horen van enkele omwonenden en passanten.

- Kentekenplaten

Door het beleid van deze coffeeshop is er in deze hotspot beduidend minder coffeeshoptoerisme dan in de eerste hotspot. Wel geven vrijwel alle ondervraagden in de buurtenquête aan het idee te hebben dat er buitenlanders naar de gemeente komen om softdrugs in de coffeeshop te kopen. Ze geven bijna allemaal aan dat zij buitenlandse kentekenplaten zien in hun directe woon- of werkomgeving. Wij zien deze zelf ook, met name op het parkeerterrein, maar ook in de omliggende straten. Hier staan doorgaans een groot aantal auto's met Duitse kentekenplaten. We horen van passanten en omwonenden dat deze voor een deel van personen zijn die de coffeeshop proberen te bezoeken, maar voornamelijk toebehoren aan inwoners van Duitsland die (van oudsher) inkopen komen doen in de gemeenten. Verder zien we regelmatig auto's met aanduidingen uit Oost-Europese landen, die – zo horen we in de informele gesprekken – van arbeidsmigranten zijn die hier wonen, werken en zo nu en dan softdrugs in de coffeeshop kopen.

5.4 Illegale verkoop en softdrugstoerisme

In deze paragraaf beschrijven we of en hoe er sprake is van illegale verkoop van soft- dan wel harddrugs en of er sprake is van softdrugstoerisme.

Eerste hotspot

We horen in de informele gesprekken, maar ook van lokale experts, dat op de eerste hotspot jarenlang sprake is geweest van straathandel. In een deel van deze gesprekken wordt de invoering van de 'wietpas' als oorzaak genoemd van het ontstaan van deze illegale markt. Nog steeds zijn er op de hotspot drugsdealers actief, maar we horen dat dit er minder zijn en dat zij voorzichtiger te werk gaan. Het gaat om een groep jonge mannen. Zij zijn bekend bij buurtbewoners, coffeeshophouders en politie.

Met de handel in drugs zou deze groep wat bij proberen te verdienen aan de Duitse toeristen die op de coffeeshops afkomen. Gedurende de onderzoeksperiode zijn twee personen waargenomen die volledig voldeden aan de door de medewerkers van de coffeeshop gegeven omschrijving van de dealers. Deze personen spraken voorbijgangers aan en hingen rond in de buurt van de opvangvoorziening.

Illegale verkoop soft- en harddrugs

In de informele gesprekken met buurtbewoners en passanten wordt aangegeven dat de dealers zowel in soft- als harddrugs handelen. In de buurtenquête geeft van de omwonenden en omwerkenden de grootste groep (ongeveer de helft) ook aan dat zij vermoeden dat de dealers beide soorten drugs verkopen. Van de ondervraagde softdruggebruikers geeft een minderheid aan dat hen daadwerkelijk drugs is aangeboden. Enkele van hen zeggen dat het uitsluitend om softdrugs gaat, terwijl anderen aangeven dat hen zowel soft- als harddrugs zijn aangeboden. De medewerkers van één van de coffeeshops legt uit, dat voor elke soort drugs een andere groep potentiële klanten wordt aangesproken door de dealers.

De coffeeshopmedewerkers wisselen regelmatig hun deurwacht af, waardoor zij allen bekend zijn geraakt met de werkwijze van de dealers. Ze vertellen dat niet iedere voorbijganger zomaar door de dealers wordt aangesproken, omdat ze niet willen opvallen uit angst om te worden opgepakt. In plaats daarvan maken zij voor elke potentiële klant een inschatting of iemand mogelijk geïnteresseerd is in drugs. Vervolgens bepalen ze met het aanbieden van welke soort drugs ze de meeste kans maken om iets te verkopen.

Bij de Duitse toeristen gaat het vaak om softdrugs. We zien daar zelf een mooi voorbeeld als we één van de vermoedelijke dealers ‘grass?’ tegen een groep jongeren horen zeggen die Duits met elkaar spreken. Om vervolgens toeristen over te halen om softdrugs te kopen bieden dealers deze aan voor een lagere prijs dan in de coffeeshop of vertellen ze dat buitenlanders de coffeeshops in de gemeente niet in mogen. De werkwijze van de dealers met betrekking tot harddrugs is vergelijkbaar met die van softdrugs, maar zij richten zich op een andere doelgroep. Harddrugs worden aangeboden aan voorbijgangers met een onverzorgd uiterlijk en de bewoners van de maatschappelijke opvangvoorziening.

Verandering in werkwijze

We horen in informele gesprekken en van lokale experts dat de werkwijze van dealers voorzichtiger is dan twee à drie jaar geleden. Waar de overdracht van softdrugs eerst pal voor de coffeeshop plaatsvond, zouden de kopers nu dieper in de woonwijk worden voorzien. Geen van de respondenten die we hebben gesproken kan ons echter precies vertellen waar de overdracht nu plaatsvindt. We zijn zelf regelmatig buiten de grenzen van de hotspot getreden in de hoop dealers aan het werk te zien, maar hebben hen niet aangetroffen gedurende de onderzoeksperiode.

Een ander verschil dat naar voren komt in de informele gesprekken, maar ook in gesprekken met de politiefunctionarissen, is dat de straatverkopers voorheen onafgebroken rondjes liepen waarbij zij voorbijgangers willekeurig aanspraken. Nu kiezen ze drie à vier momenten per dag uit om een ronde te maken, waarbij ze een specifieke doelgroep benaderen. Ook maken zij meer gebruik van mobiele telefoons om met klanten af te spreken op andere locaties, niet in de buurt van de coffeeshops. Volgens lokale experts bij gemeente en politie heeft deze verplaatsing voor een belangrijk deel te maken met het ophangen van meer camera’s in de directe omgeving van de shops en kordaat optreden van de politie.

Verbetering

Verschillende bewoners en passanten merken op dat in hun optiek de situatie in het gebied is verbeterd. Het aantal dealers dat op de hotspot actief is in een stuk lager dan in de tijd van de ‘wietpas’ en ook de frequentie waarmee zij zichtbaar zijn in de openbare ruimte is afgenomen. Als verklaring voor deze ontwikkeling worden enkele gerichte politieacties, de oplettende houding van de medewerkers van de coffeeshops en de strikte naleving van de huisregels van de shops genoemd. Van de bedrijfsleider van één de coffeeshops, maar ook in andere informele gesprekken, horen we dat er intensief contact is tussen de coffeeshops, de buurt en (indien nodig) de politie om de

situatie onder de controle te houden, hetgeen, getuige de verhalen van buurtbewoners, lijkt te lukken.

Tweede hotspot

De tweede hotspot kent in mindere mate een geschiedenis met illegale verkoop in drugs, maar ook hier zijn sinds de invoering van de ‘wietpas’ volgens omwonenden en passant straatdealers actief. De personen die we op de hotspot spreken weten ons echter minder te vertellen over de aanwezigheid van straatdealers dan op de eerste hotspot het geval is. Zij geven in het algemeen aan dat er *‘vast wel dealers zullen zijn’*, maar dat zij hier weinig aandacht aan besteden. De meeste mensen die we spreken wekken bij ons de indruk te hebben geaccepteerd dat dergelijke vormen van overlast nou eenmaal horen bij het wonen in het centrum van een grotere stad. Zelf nemen we één transactie waar, maar welke soort drugs er wordt verhandeld is voor ons niet duidelijk.

Hangjongeren

Een beperkt deel van de omwonenden geeft in de buurtenquête aan dat zij overlast ervaren van een groep hangjongeren, waarvan zij vermoeden dat zij in drugs handelen. Zij lichten toe dat het gaat om een groep die rondhangt op het centrale marktplaatsplein (net buiten de hotspot) en zo nu en dan in de buurt van de coffeeshop potentiële klanten aanspreekt om drugs te kopen. De aanwezigheid van deze groep wordt als intimiderend ervaren door deze omwonenden. Daarnaast worden leden van deze groep, die ongeveer uit tussen de vijf en de tien jonge mannen bestaat, ook regelmatig gezien bij een winkel die nabij de coffeeshop is gevestigd. Gedurende de onderzoeksperiode worden de onderzoekers meerdere keren aangesproken door de mannen die voor deze winkel rondhangen met de vraag wat we aan het doen zijn en of we iets willen drinken.

Handelen voor openingstijd

Zoals gezegd staan er een kwartier voor de opening van de coffeeshop in deze hotspot al mensen voor de shop te wachten tot deze opengaat. We horen van omwonenden dat dat het moment is dat de straatdealers hun slag slaan. Met name op dagen dat er grotere groepen staan, mengen zij zich in de groep wachtenden en bieden zij hun waren aan. Daarbij zouden zij grofweg dezelfde tactieken gebruiken als de dealers op de eerste hotspot. Zelf hebben we wel waargenomen dat er grote groepen staan net voordat de coffeeshop open gaat, maar de illegale verkoop van drugs is op dat moment niet door ons waargenomen. De antwoorden van coffeeshopbezoekers verschaffen overigens geen duidelijkheid over dit fenomeen. Enkele klanten die we er naar vragen bevestigen de waarneming van omwonenden, terwijl anderen zeggen nog nooit een straathandelaar te hebben gezien in de buurt van de shop.

5.5 Overlast

In deze paragraaf beschrijven we de aard en omvang van verschillen overlastvormen op de hotspots.

Eerste hotspot

Op de eerste hotspot ervaren omwonenden en omwerkenden voornamelijk overlast van de drukke verkeerssituatie en de aanwezigheid van dealers en de doelgroep van de maatschappelijke opvangvoorziening. Van de omwonenden die we spreken maken enkele hierbij de opmerking dat zij de inspanningen van de medewerkers van de coffeeshop om de overlast in de directe omgeving van de coffeeshop te beperken zeer waarderen.

Verkeersoverlast

Het gebied waar de twee coffeeshops gevestigd zijn is druk, met alle gevolgen en overlast van dien. Gedurende de hele dag rijden er auto's af en aan over de doorgaande weg. Als auto's langs de doorgaande weg willen parkeren ontstaan er zo nu en dan verkeersopstoppingen. Ongeveer de helft van de respondenten geeft in de buurtenquête aan nogal of (heel) veel overlast te ervaren van dergelijk niet-doorstromend verkeer. De laatste twee à drie jaar valt het qua verkeersdrukke *'relatief mee'* volgens enkele bewoners. Zij geven aan dat meer Duitse coffeeshopbezoekers de trein nemen om naar de coffeeshop komen, hetgeen ook de bedrijfsleider van één van de coffeeshops en een lokale expert ons vertelt.

Een meerderheid zegt ten minste een beetje overlast van foutgeparkeerde auto's te ervaren. Deze foutgeparkeerde auto's staan niet alleen langs de doorgaande weg, maar ook daarachter in de woonwijk. Er is volgens omwonenden een relatie met de bezoekersstromen van de coffeeshops. Enkelen zeggen te kunnen merken wanneer de coffeeshop sluit, omdat het aantal (fout)geparkeerde auto's dan afneemt. Ook horen ze minder verkeersgeluiden na sluitingstijd. Niet alleen de bezoekers van de coffeeshops, maar ook mensen die even naar het centrum gaan om te winkelen parkeren fout op de hotspot. Dit relateren omwonenden en passanten aan de lagere parkeertarieven die in de woonwijk gelden.

Overlast opvangvoorziening

Met name tijdens de informele gesprekken geven buurtbewoners en passanten aan overlast te ervaren van de bewoners van de opvangvoorziening aan de doorgaande weg. Zij drinken in het openbaar alcohol en enkele bewoners geven aan dat zij harddrugs gebruiken. De al eerder genoemde dealers zouden hen van de harddrugs voorzien. Het gebruik van alcohol door deze doelgroep is ook door de onderzoekers waargenomen, in tegenstelling tot het gebruik van harddrugs dat we niet hebben gezien. Ook horen we in de informele gesprekken en nemen we zelf waar dat deze personen willekeurig voorbijgangers aanspreken. Het is onduidelijk waarom zij dit doen. Enkele passanten die we spreken denken dat *'ze het gewoon leuk vinden om zich met iedereen te bemoeien'*. We zien zelf dat deze personen gedurende de onderzoeksperiode meerdere malen contact hebben met de twee personen waarvan we vermoeden dat zij in drugs handelen. Een transactie hebben we echter niet kunnen waarnemen.

Dealers

Daarnaast is er overlast van jonge jongens die op de hotspot aanwezig zijn om drugs te verkopen aan Duitse toeristen en harddruggebruikers. Enkele bewoners die we spreken zeggen zich niet geïntimideerd te voelen door de dealers, maar hun gedrag ‘*irritant*’ te vinden. Anderen voelen zich enigszins onveilig. De bedrijfsleider van één van de coffeeshops zegt in grote mate last te hebben van de dealers. Zij spreken zijn klanten aan, hangen rond in de woonwijk en bezorgen bewoners een onveilig gevoel. Al met al levert het een ‘*hoop gedoe*’ voor de coffeeshop op, waar hij en zijn medewerkers geen baat bij hebben. We horen van de bedrijfsleider, maar ook van omwonenden, passanten en experts dat de overlast van dealers verbeterd is de afgelopen jaren. Het aantal dealers is afgenomen evenals de frequentie waarmee zij zichtbaar zijn in de directe omgeving van de coffeeshop en de woonwijk.

Tweede hotspot

Op de tweede hotspot is met name sprake van ervaren overlast door hangjongeren en – in lichte mate – verkeersoverlast. Over het algemeen wordt er op de tweede hotspot door omwonenden minder overlast ervaren dan op de eerste hotspot. Ook hier geldt dat omwonenden geregeld positieve opmerkingen maken over de inzet van de coffeeshophouder om de overlast in de directe omgeving van de coffeeshop te beperken.

Hangjongeren

De al eerder genoemde hangjongeren worden door een beperkt deel van de bewoners als overlastgevend (lawaaï en afval) en intimiderend (aanspreken en naroeppen) ervaren. Voor deze omwonenden drukken de hangjongeren en de groep mannen die elke avond voor een winkel hangen, een stempel op de beleving van de openbare ruimte. Zij geven aan dat op avonden als de horecagelegenheid aan het plein ook geopend is, er minder dreiging van de groep uitgaat, omdat er dan meer sociale controle op straat is. Op doordeweekse avonden hebben zij er moeite mee om langs de winkel of de jongens van de hanggroep te lopen. Er zijn omwonenden die deze route om deze reden vermijden of anderen adviseren dit te doen.

Verkeersoverlast

Ongeveer de helft van de omwonenden geeft in de buurtenquête aan overlast te ervaren van niet-doorstromend verkeer. Uit de informele gesprekken komt naar voren dat het hier niet gaat om coffeeshopbezoekers, maar om drukte veroorzaakt door dagjesmensen die vanuit Duitsland naar de gemeente komen om in het centrum inkopen te doen. Een minderheid van de bewoners geeft een beetje overlast te ervaren van de parkeersituatie. Die overlast wordt wel deels aan de coffeeshop gerelateerd. Het plein voor de shop staat vaak vol, waardoor vergunninghouders hun auto niet kwijt kunnen.

5.6 Resumé

Samenvattend gaat het om twee hotspots, waarvan de eerste is gelegen aan de achterzijde van een treinstation. De kern van deze hotspot is een drukke doorgaande

weg, die parallel loopt aan het station en het spoor. Er zijn twee coffeeshops gevestigd. De tweede hotspot is gelegen in het centrum van de grote stad in de gemeente. Daar is één coffeeshop gevestigd.

Voor beide hotspots geldt dat er buitenlanders (voornamelijk Duitsers) op de coffeeshops afkomen en er dus in grote mate sprake is van coffeeshoptoerisme. In beide hotspot zijn enkele dealers actief en houden de coffeeshopeigenaren situatie namelijk nauwlettend in de gaten. De twee hotspots vertonen qua coffeeshoptoerisme en drugs gerelateerde problematiek een vergelijkbaar patroon, maar er zijn enkele essentiële verschillen.

In de eerste hotspot, waar de buitenlandse bezoekers worden toegelaten tot de shop, is het weliswaar druk in de omgeving van de coffeeshops, maar tot zichtbare overlast leidt deze situatie niet meer, terwijl dat in het verleden nog wel het geval was. De omwonenden geven aan dat de situatie sterk verbeterd is. Dat heeft ook te maken met de perceptie van hen en andere betrokkenen, die de afgelopen jaren geconfronteerd zijn met zeer zichtbare vormen van straathandel. Zij rapporteren nog steeds diverse vormen van overlast, maar zijn tevreden gezien de leefbaarheid in hun optiek vooruit is gegaan.

In de tweede hotspot lijken omwonenden zich minder druk te maken om vormen van overlast in de directe woon- en werkomgeving. Ze vinden het vervelend, maar wekken de indruk dat overlast er bij het wonen in een centrum van een stad nu eenmaal bij hoort. Deze houding van omwonenden en betrokkenen in combinatie met het beleid dat de coffeeshop in deze hotspot voert (geen verkoop aan buitenlanders) lijkt een groep hangjongeren in de kaart te hebben gespeeld. Zij verkopen, relatief ongestoord, zo nu en dan softdrugs aan klanten die staan te wachten tot de shop open gaat of Duitse toeristen die worden geweigerd.

Onderwerpen

Alle drie onderwerpen die voortvloeien uit de eerste fase zijn van toepassing op de situatie in deze gemeente. Er zou sprake zijn van softdrugstoerisme mede als gevolg van de aanwezige straathandel. Ook zijn we – net als voor de andere vier gemeenten – nagegaan wat de aard van de overlastmeldingen in deze gemeente is.

Softdrugstoerisme

De Duitse toeristen die naar de gemeente afreizen, stappen niet op de trein of in de auto met de intentie om op straat iets te kopen. Zij willen softdrugs kopen en gebruiken, bij voorkeur in een coffeeshop. In die zin is er van puur softdrugstoerisme geen sprake. Toch is niet uit te sluiten dat Duitse toeristen hun softdrugs via de bovengenoemde dealers verkrijgen, vanwege de lagere prijs of het feit dat ze door de dealers misleid worden.

Straathandel

De straathandel in deze verdiepingsgemeente is in beide hotspots aanwezig, maar de schaal ervan is beperkt evenals de zichtbaarheid. Vrijwel alle betrokkenen geven aan

dat er wordt gehandeld in softdrugs al dan niet in combinatie met harddrugs, maar zelf hebben wij dit slechts mondjesmaat waargenomen. Voor met name de eerste hotspot - waar jarenlang sprake is geweest van zeer zichtbare vormen van straathandel - is dit een positieve ontwikkeling te noemen. De situatie in de tweede hotspot is anders. Daar lijkt een groep hangjongeren lichtelijk te profiteren van de aandacht die er is voor de situatie in de eerste hotspot. Zij kunnen daardoor relatief ongestoord hun waren aanbieden.

Ontwikkelingen in overlastmeldingen

In deze gemeente is over de drie onderzoeksjaren een licht dalende trend waarneembaar in de overlastincidenten. Verder blijkt uit de verdiepende analyse dat de meeste meldingen betrekking op hebben op drugs (54%). Het percentage ligt hoger dan het landelijke (44%), terwijl het aantal zoektermen dat op alcoholgerelateerde overlast duidt (21%) juist lager ligt dan landelijk gezien (31%). Dat de overlast voornamelijk drugsgerelateerd is, wordt bevestigd doordat de twee meest voorkomende zoektermen in deze gemeente 'drugs' en 'deal(er)' zijn. Van de 477 meldingen die betrekking hebben op deze verdiepingsgemeenten, komt 15 keer één van de namen van de coffeeshops in de hotspots voor. De straatnamen in de hotspot zijn 58 keer gevonden. De overlast lijkt in deze gemeente in beperkte mate aan de coffeeshops te zijn gerelateerd.

6. GEMEENTE V

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van de verdieping in een grensgemeente in de politieregio Limburg. Deze gemeente is geselecteerd, omdat één van de drie onderwerpen die uit de eerste fase van de derde meting voortkomen (ontwikkelingen in overlastmeldingen) hier een rol speelt. Een andere reden om deze gemeente te selecteren, is dat ze ook in de vorige twee metingen als verdiepingsgemeente is opgenomen, hetgeen vergelijkingen met deze metingen mogelijk maakt.

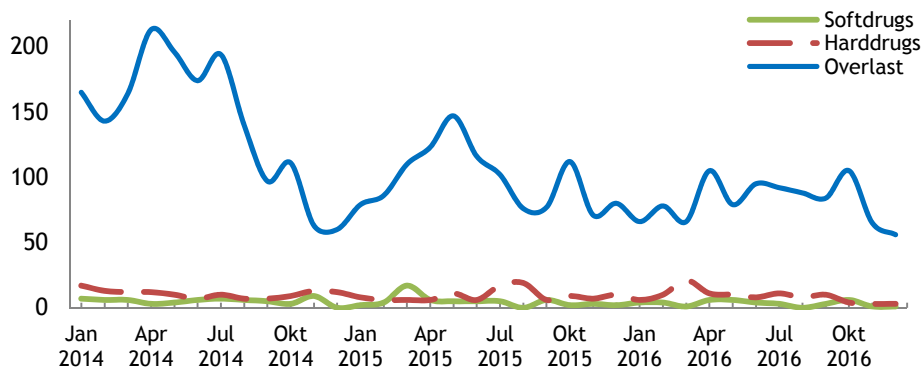
De keuze voor de gemeente is verder ingegeven door het feit dat het Ingezetenen criterium (I-criterium) in deze gemeente met hoge prioriteit wordt gehandhaafd, met als gevolg dat niet-ingezetenen sindsdien geen toegang meer hebben tot de coffeeshops. De overlast rond enkele in het centrum gelegen coffeeshops zoals het rondhangen van drugsrunners, het lastig vallen van voorbijgangers en het (pogen te) verkopen van drugs, zou hierdoor zijn verminderd.

We hebben in deze gemeente één hotspot vastgesteld. De hotspot – die ook in de vorige twee metingen van de monitor is vastgesteld – omvat drie coffeeshops. In totaal zijn voor deze hotspot zes lokale experts geraadpleegd, 20 informele gesprekken gevoerd op de hotspot, 35 omwonenden geïnterviewd, 35 softdrugsgebruikers bevraagd en 40 observaties uitgevoerd.

6.1 Registratiegegevens

Uit de opgevraagde registratiegegevens over de jaren 2014, 2015 en 2016 blijkt dat de geregistreeerde overlast sinds 2014 in de gemeente is afgenomen (figuur 6.1). Bij de soft- en harddrugsincidenten is sprake van een gelijkblijvende trend.

Figuur 6.1 Geregistreeerde overlast-, softdrugs- en harddrugsincidenten in gemeente V

Verdiepende analyse overlastincidenten

Voor de overlastincidenten is een verdiepende analyse uitgevoerd om na te gaan wat de aard van deze incidenten is. De inhoud van alle dagrapporten die in 2016 zijn

opgemaakt naar aanleiding van een melding van overlast door alcohol en/of drugs (E38) zijn geautomatiseerd gescand op enkele trefwoorden.

De resultaten van de verdiepende analyse zijn weergegeven in tabel 6.1. Van de bijna 30.000 rapporten die in de registratiesystemen van de landelijke politie voorkomen, hebben er 554 betrekking op deze verdiepingsgemeente. In 526 (95%) van deze 554 rapporten blijken in totaal 2.355 zoektermen voor te komen die duiden op overlast van alcohol en/of drugs. Van de zoektermen hebben 1.490 (63%) betrekking op drugs, terwijl 247 (10%) zoektermen op alcoholgerelateerde overlast duiden. Bij de overige 618 (27%) gevonden zoektermen is niet duidelijk of het om alcohol of drugs gaat, omdat dit niet expliciet door de politiefunctionarissen is geregistreerd. Het gemeentelijke beeld is anders dan het landelijke: 44% drugs, 31% alcohol en 25% overig. We vinden verhoudingsgewijs meer druggerelateerde termen in de dagrapporten van deze gemeente, terwijl aan alcohol gerelateerde termen juist minder vaak voorkomen.

Tabel 6.1 Resultaten verdiepende analyse overlastmeldingen gemeente V

	Gemeente V		Nederland	
	N	%	N	%
Aantal dagrapporten (E38)	554	100	29.581	100
Dagrapporten met zoektermen gerelateerd aan alcohol en/of drugs	526	95	26.520	90
Totaal gevonden zoektermen	2.355	100	101.791	100
Drugs	1.490	63	44.788	44
Alcohol	247	10	31.555	31
Overig	618	27	25.448	25

De vijf meest voorkomende zoektermen in deze gemeente zijn ‘drugs’ (510 keer), ‘deal(er)’ (302 keer), ‘handel’ (279 keer), ‘cannabis’ (229 keer) en ‘dronken’ (110 keer). Er is ook gezocht op de zoekterm ‘coffeeshop’ en de naam van de coffeeshops op de hotspot; deze komen slechts acht keer voor in de registraties.

6.2 Beschrijving hotspot

In deze paragraaf geven we een beschrijving van de hotspot en zetten we kort uiteen waarom voor deze hotspot is gekozen.

Beschrijving

De hotspot bevindt zich aan de oever van de rivier die de stad in twee delen splitst. De hotspot ligt op een steenworp afstand van de binnenstad. De kern bestaat uit een brede kade en een straat die naar het centrum loopt. Een brug die beide oevers van de stad verbindt vormt de ene grens van de hotspot. Aan de andere kant liggen enkele kantoorpanden.

Aan de andere zijde van de hotspot ligt een wijk met verschillende typen woningen, onderdoorgangen en parkeergarages. In de straat die richting centrum loopt, bevindt zich één coffeeshop en een verscheidenheid aan andere ondernemingen. In de straat is het relatief rustig, alleen op marktdagen is er meer verkeer.

Aan de kade staan panden van enkele verdiepingen die vooral bestaan uit woningen. Hiertussen zijn twee hotels gevestigd en enkele kantoorpanden. De kade bestaat verder uit een aantal (ondergrondse) wegen die het gebied doorkruisen en een lager gelegen deel aan het water. Aan de rand van de hotspot ligt een busstation dat gedurende de dag, vooral tijdens spitsuren, veel door reizigers wordt gebruikt. In de avonden is het er rustig.

Het lager gelegen deel van de kade bestaat uit een relatief breed plein met bomen die veel schaduw geven en het uitzicht van de woningen op de kade deels belemmeren. De kade is met een stenen muur fysiek afgeschermd van het verkeer en het hoger gelegen bewoonde deel van de kade. Aan de kade liggen enkele boten aangemeerd, waarvan twee momenteel in gebruik zijn als coffeeshop. Dit deel van de kade doet de hele dag rustig aan, er komen weinig mensen.

Op de hotspot is er sprake van cameratoezicht. De camera's hangen duidelijk in het zicht. Verder hangt er op de kade een bord waarop in het Nederlands, Frans en Engels staat geschreven dat het verboden is om op straat drugs te kopen.

Reden voor keuze hotspot

De voornaamste reden voor de keuze van de hotspot is dat er in dit gebied drugsrunners zouden rondlopen en -hangen die passanten aanspreken. De runners zouden zich daarbij hoofdzakelijk richten op niet-ingezetenen die geen toegang meer hebben tot de drie coffeeshops in het gebied. Ook zouden personen die in auto's met buitenlandse kentekens in het gebied rijden door deze personen worden aangesproken. De runners zouden zich voornamelijk ophouden op de kade en dan vooral in de nabijheid van het busstation en de trap naar het lager gelegen deel van de kade. Een andere reden om deze hotspot vast te stellen is dat het gebied ook in de vorige twee metingen van deze monitor is onderzocht, hetgeen een vergelijking met deze metingen mogelijk maakt.

6.3 Coffeeshops en coffeeshoptoerisme

In deze paragraaf behandelen we hoe de situatie rondom de coffeeshops eruit ziet en of er sprake is van coffeeshoptoerisme. Zoals gezegd, wordt het I-criterium in deze gemeente met hoge prioriteit gehandhaafd; niet-ingezetenen worden niet toegelaten tot de coffeeshops.

Situatie coffeeshops

De hotspot omvat in totaal drie coffeeshops waarvan twee in aangemeerde boten zijn gevestigd en één in de straat naar het centrum. De twee coffeeshops aan de kade genoten (inter)nationale bekendheid en hadden voor de invoering van het I-criterium volgens lokale experts, omwonenden en softdrugsgebruikers een sterke aantrekkingskracht op (buitenlandse) toeristen.

Overdag zien we bij alle drie coffeeshops weinig bezoekers. Pas in de avonden en dan met name op de vrijdag en in het weekend neemt het aantal bezoekers toe. De

bezoekers komen veelal lopend, per fiets of scooter naar de coffeeshops aan de kade. Fietsers maken gebruik van fietsenrekken in de nabijheid van de coffeeshops, terwijl de scooters er naast worden geparkeerd. Een kleiner aantal bezoekers komt met de auto en maakt gebruik van een parkeerplaats die in het verlengde van de kade ligt. Bij de coffeeshop in de straat naar het centrum parkeren de bezoekers de auto meestal (kort) op een vrije parkeerplaats of, wanneer er geen plek vrij is, simpelweg op het trottoir.

Coffeeshoptoerisme

Uit alle gesprekken die we hebben gevoerd blijkt dat de coffeeshops op de hotspot (en in de rest van de gemeente) voor de handhaving van het I-criterium een trekpleister voor coffeeshoptoeristen zijn geweest. Dit beeld wordt bevestigd door meerdere onderzoeken.

In alle gesprekken komt naar voren dat na de invoering en handhaving van het ingezetenen criterium het coffeeshoptoerisme op de hotspot vrijwel geheel is verdwenen. Volgens lokale experts komen er – net als in de vorige meting – niet of nauwelijks nog coffeeshoptoeristen naar de hotspot. Omwonenden en ondernemers bevestigen dat het coffeeshoptoerisme is afgenomen. Wel bestaat bij hen het beeld dat niet-ingezetenen nog steeds naar de gemeente komen om coffeeshops te bezoeken. Zo geeft meer dan de helft van de geënquêteerde omwonenden en ondernemers aan (heel) vaak mensen te zien die niet in Nederland wonen en waarvan ze vermoeden dat ze naar deze gemeente komen om in de coffeeshops softdrugs te kopen. Dit gebeurt volgens hen het hele jaar door.

Op basis van ons veldwerk krijgen we de indruk dat er niet of nauwelijks meer sprake is van coffeeshoptoerisme bij de coffeeshops op de hotspot. We zien - ongeveer één keer per uur – dat (groepjes) niet-ingezetenen de toegang tot de coffeeshops wordt geweigerd. Feitelijk betreft het dan ook geen coffeeshoptoerisme. Dit komt overeen met de indruk van de genoemde lokale experts.

(On)bekend met regelgeving

Uit informele gesprekken met toeristen die de coffeeshops proberen te bezoeken blijkt dat zij niet altijd op de hoogte zijn van het lokale beleid, waaronder het ingezetenen criterium. Een groep toeristen geeft bijvoorbeeld aan verbaasd te zijn dat zij de coffeeshops in deze gemeente niet mogen betreden, ze hebben ten slotte de dag daarvoor nog een coffeeshop in Amsterdam bezocht. Bij de coffeeshop op de hotspot is hun echter de toegang geweigerd.

Uit gesprekken met medewerkers van de coffeeshops blijkt dat er nog steeds dagelijks niet-ingezetenen proberen de coffeeshops te bezoeken. Volgens de medewerkers zijn sommigen van hen niet op de hoogte van het ingezetenen criterium terwijl anderen dat wel zijn en proberen onopgemerkt binnen te komen. In het weigeringsgesprek leggen de medewerkers de regels aan de niet-ingezetenen uit (zo goed of slecht als dat soms gaat in verband met een taalbarrière) en verwijzen ze de toeristen naar een coffeeshop in een nabijgelegen gemeente waar het I-criterium niet wordt gehandhaafd.

6.4 Illegale verkoop en drugstoerisme

In deze paragraaf beschrijven we of er sprake is van illegale verkoop van drugs, de aard van de illegale verkoop, wie bij de verkoop betrokken zijn en of er sprake is van softdrugstoerisme.

Illegale verkoop

Uit gesprekken met lokale experts, personen die we informeel op straat spreken, softdrugsgebruikers, omwonenden en omwerkenden en onze eigen observaties blijkt dat er op de hotspot softdrugs buiten de coffeeshops worden verkocht en dat er tevens harddrugs worden aangeboden. Ook spreken we met personen die zelf zeggen zich (voorheen) met de illegale verkoop van soft- en harddrugs op de hotspot bezig te houden. Tijdens ons veldwerk zien we sommigen van hen voor onze neus illegaal drugs verkopen.

Vrijwel alle omwonenden en ondernemers geven aan illegale verkopers (dealers en of runners) te zien en sommigen van hen te (her)kennen. Ongeveer de helft zegt ze (heel) vaak te zien. Bij personen die we op de hotspot spreken loopt de mate waarin zij runners of dealers zien uiteen. Het lijken vooral personen te zijn die langer bekend zijn met het gebied die zien dat er illegale verkopers actief zijn, terwijl mensen die het gebied minder goed kennen, (bijvoorbeeld er alleen voor werk of privé doorreizen) dit niet altijd zien. Het valt deze laatste groep wel op dat er in dit gebied veel politie aanwezig is.

Gescheiden markt

Volgens enkele lokale experts gaat het bij de verkoop voornamelijk om softdrugs, maar is er een lichte toename te zien in het aanbod van harddrugs. Er is volgens hen geen strikte scheiding tussen de verkoop van soft- en harddrugs op de hotspot. De meeste geënquêteerde omwonenden en ondernemers zien wel dat er op de hotspot verkoop van drugs plaatsvindt, maar drie op de vijf van hen heeft geen idee om wat voor soort drugs het gaat. Meer dan de helft van de geënquêteerde softdrugsgebruikers geeft aan dat ze wel eens drugs is aangeboden op de kade, waarvan een derde zegt dat het dan om zowel soft- als harddrugs ging. Tijdens onze aanwezigheid op de hotspot worden ons meerdere keren soft- en harddrugs aangeboden.

Aard illegale verkoop

Op grond van onze observaties krijgen we de indruk dat de illegale verkopers georganiseerd te werk gaan. In totaal zien we op de drukste momenten (in de middag en avonden) ongeveer tien tot vijftien personen – onderverdeeld in groepjes van twee tot vier personen - op strategische locaties hangen of lopen. In de buurt van de twee coffeeshops aan de kade lopen of fietsen vaak één tot drie verkopers. Verder hangt er meestal een groepje bij een trap die van de bushalte naar de kade leidt. Veel coffeeshopbezoekers maken gebruik van deze trap. Verder houdt een ander groepje zich vaak op in de buurt van een hotel aan de andere kant van de straat. Daar rijden veel auto's langs (met buitenlandse kentekens) om naar de nabije coffeeshop in de

straat te rijden of te parkeren. Ook bij de parkeerplaats die bij de coffeeshops aan de kade ligt, zitten soms meerdere illegale verkopers op potentiële klanten te wachten. Ze hangen en zitten meestal op een muurtje in de buurt. Verder lopen één of twee groepjes af en aan over de hotspot. De illegale verkopers zijn - door zich in kleine groepjes op te splitsen - overal op de hotspot te vinden en lijken hierdoor alle mogelijke aan- en afvoerwegen naar de drie coffeeshops te bestrijken.

De illegale verkopers houden voortdurend contact met elkaar. Ze maken daarbij gebruik van verbale (praten, schreeuwen, fluiten) en non-verbale (arm- en handgebaren) signalen en mobiele telefoons. Sommigen zijn regelmatig aan het sms-en en bellen. De telefoons die ze hiervoor gebruiken zien er verouderd uit en uit enkele gesprekken (in de vorige meting) blijkt dat ze gebruik maken van prepaid abonnementen met beltegoed.

Runnen versus dealen

Uit de enquête onder omwonenden en informele gesprekken op de hotspot blijkt dat respondenten moeilijk onderscheid kunnen maken tussen straatdealers en drugsrunners. Ze weten vaak niet of de verkoper daadwerkelijk drugs bij zich heeft. Enkele omwonenden geven aan dat de drugs soms in de omgeving van de hotspot worden verstoppt. Ze hebben bijvoorbeeld zelf in hun tuin of in de openbare groenvoorzieningen van hun buurt softdrugs aangetroffen. Zo geeft een bewoner aan een plastic boodschappentas gevonden te hebben met daarin allemaal met wiet gevulde wietzakjes. Volgens lokale experts hebben illegale verkopers zelden meer dan een gebruikershoeveelheid drugs bij zich.

Tijdens het veldwerk zien we meerdere keren (openlijk) de overdracht van zowel contant geld als drugs tussen illegale verkopers en toeristen (in het zicht van de camera's) op de kade plaatsvinden. Volgens een lokale expert vindt de handel de laatste tijd weer meer openlijk plaats aangezien de omvang (frequentie en hoeveelheid) ervan is afgenomen. Over het algemeen krijgen we de indruk dat de runners – net zoals bij de vorige metingen - na eerst op de kade contact met potentiële kopers te hebben gemaakt, meestal verborgen (later op een andere plek buiten het zicht van de camera's) overgaan tot de overdracht van drugs. Volgens enkele omwonenden en lokale experts wordt de nabijgelegen woonwijk met haar minder overzichtelijke straten, pleinen en parkeergarages hier met name voor gebruikt.

Uit gesprekken met illegale verkopers en enkele lokale experts krijgen we de indruk dat illegale verkopers de verkoop van softdrugs redelijk zelfstandig (in de omgeving van de hotspot) kunnen afhandelen (straathandel). Voor de verkoop van harddrugs lijken ze afhankelijk te zijn van derden waar zij de toeristen naar toe kunnen leiden (runnen).

Contactlegging

De contactlegging is in vergelijking met vorige twee metingen niet of nauwelijks veranderd. Tijdens het veldwerk zien en horen we van dichtbij dat voorbijgangers – in de auto of lopend – rond en op de kade worden aangesproken of toegefloten. Dit zijn

niet alleen geweigerde coffeeshopbezoekers, maar ook personen die onderweg zijn naar de coffeeshop of om wat voor reden dan ook op de hotspot aanwezig zijn. Zelf zijn wij ook meerdere keren door de runners aangesproken.

De runners begroeten de mensen meestal eerst in het Frans, Engels of Duits, bijvoorbeeld “*ça va?*” of “*hello*”. Ze lijken hiermee vast te willen stellen of de persoon die zij aanspreken uit het buitenland komt en daardoor hoogstwaarschijnlijk een niet-ingezetene is. Andere runners slaan deze stap over en beginnen het gesprek met “*marihuana?*”, “*wil je wiet?*” of “*kein Eintritt*”. De meeste personen die worden aangesproken reageren een beetje angstig of weifelend. Ze lopen vaak een paar passen uit de richting van de runner of reageren niet. Vaak verheffen de runners dan hun stem, fluiten deze personen na of lopen een aantal passen achter ze aan.

Soms volgt hierna nog een kort gesprek. Een beperkt deel van de personen blijft langer met de runner in gesprek. Het lijkt erop dat in die gevallen wordt gesproken over de vraag naar drugs en het aanbod van de runner, dat er wordt onderhandeld over de prijs en dat er informatie wordt uitgewisseld over de locatie van de daadwerkelijke koop. We zien dat soms telefoonnummers worden uitgewisseld of met woorden en handgebaren duidelijk wordt gemaakt waar en wanneer de daadwerkelijke transactie zal plaatsvinden. Enkele van deze gesprekken vinden plaats binnen gehooraafstand. Verder zien we tijdens onze observaties soms toeristen in de buurt van de coffeeshops wachten, terwijl een runner softdrugs voor hen uit de coffeeshops of een verborgen locatie in de omgeving haalt.

Relatie met de coffeeshops

Een directe relatie tussen de aanwezigheid van illegale verkopers op de hotspot en de coffeeshops is niet vast te stellen. Van oudsher was er sprake van een internationale aantrekkingskracht van de coffeeshops op de kade, maar na de invoering van het ingezetenen criterium blijkt deze sterk te zijn afgenomen. Er komen nu steeds kleinere aantallen niet-ingezetenen naar de kade. De vraag naar softdrugs op de hotspot - waarop de illegale verkopers kunnen inspringen - lijkt zo steeds kleiner te worden.

Illegale verkopers

De meeste illegale verkopers die we op de kade zijn teggekomen, hebben we in de zomer van 2016 ook aangetroffen. Het zijn (jonge) mannen die vrijwel allemaal ook bij de politie, gemeente, coffeeshopmedewerkers en buurtbewoners bekend zijn. Er zijn in het laatste jaar niet of nauwelijks meer runners of dealers bijgekomen.

Volgens een lokale expert kwamen twee tot drie jaar geleden wekelijks groepjes uit de Randstad naar de hotspot, maar dat is nu niet of nauwelijks meer aan de orde. In het afgelopen jaar zijn er een paar nieuwe groepjes drugsrunners geweest die hebben geprobeerd om voet aan de grond te krijgen in het gebied. Volgens een lokale expert is dit door optreden van de politie en zelfcorrectie van de illegale verkopers niet gelukt. Uit gesprekken met enkele illegale verkopers blijkt dat ze soms wel eens dealers uit de Randstad op de hotspot zien, maar ook volgens hen is dit aantal in vergelijking met de afgelopen jaren afgenomen.

Uit gesprekken met lokale experts en de illegale verkopers komt naar voren dat de meeste runners en dealers in de gemeente zelf verblijven of woonachtig zijn. Sommigen van hen komen oorspronkelijk uit de Randstad, maar zijn inmiddels in de gemeente neergestreken.

De meeste runners en dealers lijken lange en vele “werkdagen” te maken. Ze zijn van het begin van de middag tot het eind van de avond op de hotspot aanwezig. Ook zien we dezelfde gezichten op meerdere dagen op of in de omgeving van de hotspot terug. De illegale verkopers dragen vaak sportieve en comfortabele kleding. Bijvoorbeeld sportschoenen, een spijker- of trainingsbroek in combinatie met een voetbalshirtje, petje en of hoody. Verder dragen ze vaak een heup of buidel tasje.

Volgens lokale experts blijkt uit de verhoren met runners dat voor hen het wat bijverdienen van geld het belangrijkste motief is. Ze verdienen naast de illegale verkoop niet of nauwelijks geld, zijn vaak afhankelijk van een uitkering of hebben soms geen geldige werk- of verblijfsvergunning. Enkele mannen zijn in beeld omdat ze graag uit de drugswereld willen stappen en met hen wordt gezocht naar alternatieven.

Klanten

De klanten van de runners en dealers zijn vooral buitenlandse bezoekers die als (coffeeshop)toerist naar Nederland komen. Zij worden echter niet toegelaten tot de coffeeshop. Wanneer zij toch in deze gemeente drugs willen kopen gaat het hierbij vervolgens om softdrugstoeristen en niet om coffeeshoptoeristen.

Uit het veldwerk blijkt dat het niet alleen toeristen uit buurlanden zijn die proberen de coffeeshops op de hotspot te bezoeken, maar er komen ook toeristen uit vele andere landen. We spreken bijvoorbeeld internationale studenten uit de Verenigde Staten en vakantiegangers uit Oekraïne die bij de illegale verkopers wiet hebben gekocht. Het centrum en de onderwijsinstelling in deze stad lijken een aantrekkingskracht te hebben op toeristen en internationale studenten, en sommigen van hen besluiten tijdens hun verblijf (na weigering bij de coffeeshop) gebruik te maken van de diensten van de illegale verkopers.

De illegale verkopers richten zich echter niet alleen op deze buitenlandse bezoekers. Ze spreken iedereen aan die op toeristen lijken. Verder hebben ze ook minderjarige gebruikers als klant, al lijken deze jeugdige klanten vooral gebruik te maken van meerderjarige coffeeshopbezoekers die ze vragen om ook wat voor hen te kopen.

Drugstoerisme

Uit alle gesprekken blijkt dat het aantal toeristen dat voor de coffeeshops in deze gemeente komt steeds verder afneemt. Toch zijn er op de hotspot ongeveer elk uur groepjes toeristen die (wetens en onwetens) proberen de coffeeshops te bezoeken. Volgens een lokale expert weet een deel van de toeristen dat toegang tot de coffeeshops voor hen verboden is en komen zij specifiek voor de runners en dealers op de kade. Enkele runners en dealers bevestigen enkele vaste (buitenlandse) klanten te

hebben met wie ze wel eens (buiten de hotspot) afspreken. Volgens lokale experts komen ook niet-ingezetenen naar de hotspot (of elders in de gemeente) om drugs van de illegale verkopers te kopen, omdat de straf wanneer ze voor drugsbezit worden aangehouden hier lager is. In Nederland krijgen ze bijvoorbeeld ten hoogste een boete voor een gebruikershoeveelheid aan drugs, terwijl dit in België of Duitsland tot een hogere straf zou leiden. Tijdens het veldwerk hebben we geen (groepen) toeristen of ingezetenen waargenomen die direct op de runners of dealers afstappen.

6.5 Overlast

In deze paragraaf beschrijven we de aard en omvang van verschillende overlastvormen op de hotspots.

Runners en dealers

Vrijwel alle geënquêteerde omwonenden en ondernemers zien op de hotspot rond de kade en boulevard runners en dealers. Ongeveer een kwart zegt er (heel) veel overlast van te ondervinden. Volgens lokale experts en omwonenden en ondernemers zijn de illegale verkopers verder vooral tijdens festivals, evenementen en koopzondagen op de kade en omgeving aanwezig. Het feit dat zij zichtbaar in de openbare ruimte aanwezig zijn, zorgt voor een gevoel van onveiligheid bij omwonenden en passanten. Zij zien de dealers en runners hangen en nemen waar dat zij voorbijgangers aanspreken vermoedelijk om hun drugs aan te bieden.

Lokale experts geven aan dat de situatie qua runners en dealers weinig is veranderd ten opzichte van afgelopen jaren, maar dat de inhoud van de meldingen over de illegale verkopers van omwonenden en ondernemers wel wat is gewijzigd. De bewoners melden vooral bijzonderheden ten opzichte van de normale situatie op de hotspot. Ze krijgen bijvoorbeeld meldingen van wanneer het drukker is (meer illegale verkopers), runners op meer of andere tijdstippen aanwezig zijn of zich in grotere groepen ophouden.

Verder merken de lokale experts op dat de overlast op de kade met betrekking tot de runners en dealers niet meer zo ernstig is als enkele jaren geleden. Het lijkt er op dat de illegale verkopers – in tegenstelling tot vroeger – elkaar meer de klanten gunnen. Vechtpartijen en conflicten tussen dealers en runners zijn vrijwel verleden tijd. Enkele runners en omwonenden bevestigen dat het rustiger is geworden.

Overige vormen van (drugs)overlast

Van de geënquêteerde omwonenden en ondernemers geeft bijna een derde aan wel eens last te hebben van foutgeparkeerde auto's. Overige vormen van (drugs)overlast komen volgens hen weinig (meer) voor op de hotspot. De meeste omwonenden en ondernemers ervaren (zeer) weinig last van niet doorstromend verkeer, van mensen die op straat blowen, van coffeeshopbezoekers, van geluidsoverlast uit de coffeeshops en/of van mensen die in hun directe woon- of werkomgeving alcohol drinken. Dit

betekent niet dat deze potentiële overlastvormen niet meer voorkomen. Zo geeft bijna de helft van de omwonenden en ondernemers aan nog (heel) vaak mensen te zien die blowen op straat, maar het merendeel ervaart hier geen overlast van.

Uit meerdere gesprekken op de hotspot en met lokale experts lijkt het dat andere mogelijke vormen van overlast – niet gerelateerd aan de coffeeshops - meer de aandacht zijn gaan vragen. Zo wordt er steeds meer door bewoners in de wijk gesproken over de noodzaak tot een aanpak van geluidsoverlast door studenten en van parkeer- en verkeeroverlast in het algemeen. De (soft)drugsgelateerde overlast is volgens hen in verhouding minder belangrijk geworden en lijkt soms te komen om vervolgens weer te gaan.

Meldingen

De meldingen van bewoners bij het Drugsmeldpunt van de gemeente doen zich met name voor in het voorjaar en najaar. Volgens lokale experts is er een directe relatie te zien tussen de capaciteit van de inzet op de aanpak van de drugsgelateerde overlast en het aantal meldingen erover. Bij minder inzet zien ze direct een toename in de problematiek (toename runners en daarmee gaande overlast(meldingen)) en vica versa.

Aanpak

Sinds de invoering van het Ingezetenen criterium heeft de bestrijding van (overlast van) drugs een hoge prioriteit in de gemeente. Er zijn meerdere projecten opgestart waaronder het Drugsmeldpunt bij de gemeente, een speciaal drugsteam, een nauwe samenwerking tussen gemeente en politie, het inzetten van gebiedsontzeggings en de aanpak van kopers van drugs. Door de actieve drugsaanpak van de afgelopen jaren zeggen de lokale experts steeds meer zicht te krijgen op de werkwijze van de illegale verkopers en de criminele netwerken die hierachter schuilgaan.

Volgens lokale experts geven politie en gemeente op papier nog steeds veel prioriteit aan het bestrijden van (de overlast) van drugs, maar de focus op de prioriteiten staat steeds meer onder druk door de geringe politiecapaciteit. Wanneer de politie andere prioriteiten moet stellen – bijvoorbeeld bij een groot evenement in de gemeente - trekt de capaciteit die voor de aanpak van drugsoverlast gepland is weg en zien zij (en de omwonenden en ondernemers) direct daarvan de effecten.

Meldingsbereidheid

Volgens experts maken de meeste omwonenden pas melding van voorvallen als ze daar zelf overlast van ervaren. Daarnaast zouden er omwonenden zijn - de zogenoemde veelmelders - die ook melding van voorvallen maken waar ze niet per sé zelf last van hebben, maar andere buurtbewoners mogelijk wel. Zo willen zij bijdragen aan de aanpak van de overlast op de hotspot. Over de meldingsbereidheid van de omwonenden en ondernemers lopen de meningen uiteen. Sommige experts geven aan dat burgers nauwelijks meer over drugsoverlast melden, omdat de politie toch niet (snel) komt. Anderen schatten de meldingsbereidheid hoog in, mede door een applicatie waarmee de bewoner eenvoudig over overlast kan melden en snel terugkoppeling krijgt wat met zijn of haar melding is gedaan.

6.6 Vergelijking voorgaande metingen

De drugsoverlast heeft sinds 2012 een hoge prioriteit gekregen in deze gemeente. Politie, gemeente en de buurt pakken samen de overlast actief aan. Het is na jaren inzet volgens lokale experts en omwonenden duidelijk geworden dat de drugsoverlast vrijwel direct in relatie staat met de capaciteit van politie en gemeente.

Uit vrijwel alle gesprekken die we hebben gevoerd blijkt dat de drugsoverlast op de hotspot in vergelijking met de vorige meting van de monitor verder is afgenomen, zoals ook al bleek uit de twee voorgaande metingen. De runners en dealers zijn echter nog steeds duidelijk aanwezig op de hotspot. Ze hangen in kleine groepjes, lopen er vrijwel de hele dag rond, en spreken voorbijgangers aan. Uit onze observaties lijkt het aantal drugstoeristen – en de overlast die daar samen mee kan gaan – ten opzichte van vorige meting iets te zijn afgenomen.

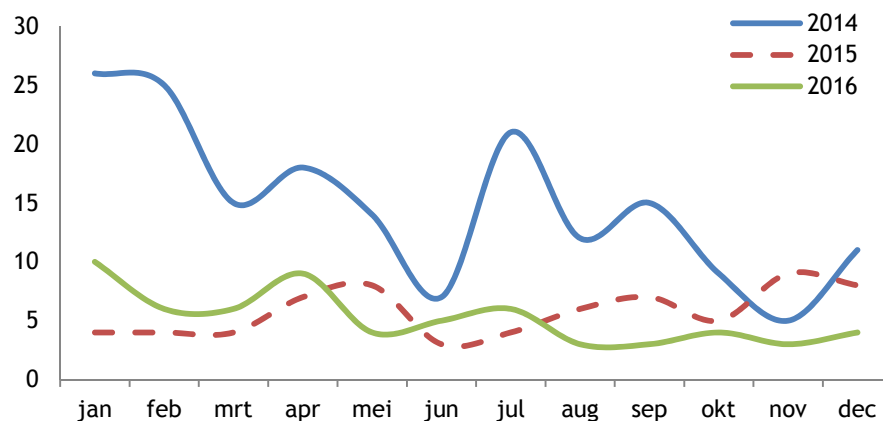
Illegale verkopers

Hat aantal geënquêteerde omwonenden en ondernemers dat in 2017 aangeeft (heel) vaak runners of dealers te zien is nagenoeg gelijk gebleven met de voorgaande metingen (iets meer dan de helft), ook de overlast die van deze illegale verkopers wordt ondervonden is nauwelijks veranderd (ongeveer een vijfde tot een kwart). Uit de gesprekken met lokale experts en informele gesprekken op de hotspot blijkt dat de ernst van de overlast is verminderd met als gevolg dat de inhoud van meldingen is veranderd. Vooral bijzonderheden worden nog gemeld.

Cijfers drugsmeldpunt

Van het Drugsmeldpunt hebben we de meldingen van drugsoverlast van bewoners en ondernemers op straatniveau ontvangen (zie figuur 6.2). Door lokale experts wordt opgemerkt dat deze meldingen vrijwel allemaal over drugs gaan (vrijwel niet over alcohol) en afhankelijk zijn van de inzet van de politie. Door de inzet van de politie is volgens diverse experts, mede door het opleggen van gebiedsontzeggingen en – verboden, de overlast vanwege het aantal runners en dealers afgenomen.

Figuur 6.2 Geregistreerde E38 overlastmeldingen op hotspot in gemeente V

6.7 Resumé

In deze grensgemeente in Zuid-Nederland hebben we één hotspot geselecteerd waar met name drugsrunners actief zijn. De hotspot is een kade en boulevard waar twee van de drie coffeeshops op deze hotspot zijn gevestigd. De derde coffeeshop ligt in een zijstraat van de boulevard. Deze hotspot is gekozen vanwege de aanwezigheid van drugsrunners die softdrugs aanbieden aan passanten en overlast zouden geven. Dit gebied is ook in de eerste twee metingen van de monitor onderzocht.

Alle respondenten benadrukken in de gesprekken dat het coffeeshoptoerisme in deze gemeente sinds de invoering van het Ingezetenen criterium en de strikte handhaving ervan fors is afgenomen. Vanwege de strikte handhaving gaat het niet langer om coffeeshoptoeristen, want de coffeeshops komen niet-ingezetenen niet meer in, maar om softdrugstoeristen. Het aantal niet-ingezetenen dat naar deze gemeente komt om softdrugs te kopen in de coffeeshops neemt geleidelijk verder af.

Evenals bij de voorgaande metingen zijn runners en dealers nog volop aanwezig op de hotspot. Ze lopen er rond, staan in kleine groepjes en spreken voorbijgangers aan. Op de hotspot rond de kade en boulevard - waar vrijwel nog uitsluitend bezoekers van de coffeeshops komen - is hun gedrag duidelijk zichtbaar.

Onderwerpen

Van de drie onderwerpen die voortvloeien uit de eerste fase van de derde meting heeft er één een rol gespeeld bij het selecteren van de hotspot in deze gemeente (ontwikkelingen in overlastmeldingen). We zijn – net als voor de andere vier gemeenten – nagegaan wat de aard van de overlastmeldingen in deze gemeente is.

Ontwikkelingen in overlastmeldingen

In deze gemeente is sprake van een afnemende trend in het aantal overlastincidenten. Uit de verdiepende analyse blijkt dat deze gemeente afwijkt van het landelijke beeld en dat drugsgelateerde rapporten verhoudingsgewijs vaker voorkomen, terwijl er minder vaak rapporten voorkomen die aan alcohol zijn gerelateerd. De meeste overlastincidenten houden verband met drugs (63%). De drie meest gevonden zoektermen in de registraties, ‘drugs’, ‘deal(er)’ en ‘handel’, zijn een indicatie dat de overlast met name door straatdealers en drugsrunners wordt veroorzaakt. Uit de overlastmeldingen op hotspotniveau blijkt wel dat het aantal meldingen over drugs jaar op jaar verder afneemt. De afname lijkt wel af te vlakken waardoor steeds lastiger waar te nemen is of er nog sprake is van een verdere afname.

7. CONCLUSIES

Deze verdiegingsstudie vormt de tweede fase van de derde meting van de monitor waarmee de ontwikkelingen in het coffeeshopbeleid worden gevolgd. In dit laatste hoofdstuk bespreken we de conclusies die op basis van de resultaten kunnen worden getrokken.

We hebben onderzoek gedaan in twee grensgemeenten in de politieregio Oost-Nederland en in drie grensgemeenten in de politieregio Limburg. In totaal hebben we in deze vijf gemeenten zeven hotspots vastgesteld waar etnografisch veldonderzoek is verricht. Hierbij hebben we de fenomenen coffeeshoptoerisme, softdrugstoerisme, softdrugsgelateerde overlast, illegale verkoop van cannabis aan gebruikers buiten de coffeeshop en straatdealers en drugsrunners onderzocht.

De keuze voor de vijf gemeenten is in de eerste plaats ingegeven door de ontwikkelingen uit de eerste fase en de daaruit voorkomende onderwerpen. De resultaten van de eerste fase riepen vragen op over softdrugstoerisme, straathandel door drugsrunners en dealers en ontwikkelingen in de bij politie geregistreerde overlastmeldingen.¹ Vervolgens zijn binnen de vijf gemeenten zeven hotspots vastgesteld met behulp van lokale experts.

We behandelen in de eerste drie paragrafen de aan het coffeeshopbeleid gerelateerde fenomenen; namelijk het coffeeshoptoerisme; de illegale verkoop van cannabis aan gebruikers buiten de coffeeshop; het softdrugstoerisme; en de (soft)druggerelateerde overlast. In paragraaf 7.4 sluiten we af met enkele overkoepelende conclusies over de drie onderwerpen die uit de eerste fase van de derde meting voortvloeien: softdrugstoerisme; straathandel; en ontwikkelingen in overlastmeldingen.

7.1 Coffeeshoptoerisme

Wat is de aard van het coffeeshoptoerisme op de hotspots in de vijf gemeenten?

Op bijna alle hotspots is sprake van niet-ingezetenen die coffeeshops willen bezoeken. Daarbij speelt de grensligging van gemeenten een belangrijke rol. De coffeeshops trekken buitenlandse bezoekers aan die softdrugs willen kopen en gebruiken in een coffeeshop. In harddrugs zijn zij doorgaans niet of nauwelijks geïnteresseerd. Naar welke hotspot zij afreizen laten zij vooral afhangen van de afstand die zij moeten afleggen en hoe toegankelijk de shops daar zijn (door bijvoorbeeld rekening te houden met mogelijke handhaving van het I-criterium). De coffeeshops op de hotspot worden overigens ook bezocht door buitenlanders die – mits zij in Nederland ingeschreven

¹ Mennes, R., J. Snippe, M. Sijstra, B. Bieleman (2017).

staan als inwoner – niet tot coffeeshoptoeristen worden gerekend, zoals internationale studenten en arbeidsmigranten.

Meer ervaren buitenlandse softdrugsgebruikers zijn meestal op de hoogte van de gemeentelijke regels omtrent coffeeshops, maar dit geldt lang niet voor alle coffeeshoptoeristen. Het is hen veelal onbekend in welke gemeenten zij de coffeeshops al dan niet naar binnen mogen om softdrugs te kopen. De gebrekkige kennis van coffeeshoptoeristen stelt drugsrunners en straatdealers op enkele hotspots in staat om buitenlandse toeristen te misleiden. Zij zeggen hen dat ze de coffeeshops in de gemeente niet in mogen en dat ze softdrugs uitsluitend op straat kunnen kopen.

In het algemeen kan worden vastgesteld dat het fenomeen coffeeshoptoerisme zich het meest voordoet op hotspots die in het centrum van een grotere stad liggen. Het gros van de coffeeshoptoeristen reist af naar het centrum van een stad en duikt daar de eerste de beste coffeeshop in. Zij doen geen extra moeite om de locatie van een shop in een woonwijk te achterhalen, zo blijkt uit het veldonderzoek op één van de hotspots. Daar krijgt de in een woonwijk gevestigde coffeeshop met weinig buitenlandse bezoekers te maken, terwijl in de shops in het centrum van de stad wel regelmatig buitenlandse bezoekers komen.

Op de hotspots in twee van de vijf verdiepingsgemeenten, waar al jarenlang in grote mate sprake is van coffeeshoptoerisme, zien we echter dat ook shops die niet in het centrum liggen goed bezocht worden door niet-ingezetenen. Het gaat op deze hotspots om coffeeshops die al jarenlang buitenlandse bezoekers trekken en goed bij hen bekend staan. Hier is op de hotspots goed merkbaar dat het coffeeshoptoerisme (en de gevolgen daarvan) onderdeel zijn geworden van de buurt.

7.2 Illegale verkoop en (soft)drugstoerisme

Wat is de aard van de illegale verkoop en het (soft)drugstoerisme op de hotspots in de vijf gemeenten?

Op alle hotspots in de vijf gemeenten is sprake van illegale handel in soft- en/of harddrugs. Op vijf hotspots (in drie van de vijf gemeenten) is de omvang van de illegale markt beperkt en/of vinden de transacties plaats in het verborgene.

Zichtbare straathandel

Op de hotspots in twee gemeenten - één in het zuiden en één in het oosten van het land – is net als in de vorige twee metingen sprake van zichtbare straathandel. Er wordt in de openbare ruimte duidelijk zichtbaar gehandeld in zowel soft- als harddrugs. Op de hotspots zijn drugsrunners en straatdealers bepalend voor het straatbeeld waarmee bewoners dagelijks worden geconfronteerd. De mate van illegale verkoop op de hotspot is iets afgenomen, waarschijnlijk mede door de actieve bestrijding door de

politie in beide gemeenten. De illegale verkopers zijn op beide hotspots echter nog steeds prominent zichtbaar, maar de transacties zijn wel minder zichtbaar geworden.

Oostelijke gemeente

In de gemeente in het oosten van het land is de overlast op de hotspot waarschijnlijk mede afgenomen door een stringenter handhaving en een in 2015 gestarte - en nadien geïntensiveerde - persoonsgerichte aanpak. Straatdealers en drugsrunners verblijven nog wel vaak op de hotspot, maar de feitelijke drugstransacties vinden op andere plekken buiten de hotspot plaats. Mogelijk is dit de verklaring voor de afname van de frequentie van overlastmeldingen bij de politie. Tot de laatste meting waren er twee afzonderlijke groepen dealers. Bij deze meting is dat onderscheid niet langer te maken. De dealers en runners op de hotspot vormen nu één grote groep. Door nieuwe aanwas die vaak afkomstig is van buiten de gemeente, is de totale omvang van de groep dealers niet afgenomen, ondanks de intensievere persoonsgerichte aanpak.

Zuidelijke gemeente

In de zuidelijke gemeente lijken er in het laatste jaar niet of nauwelijks meer drugsrunners en/of straatdealers te zijn bijgekomen op de hotspot. Van de groepen illegale verkopers die uit de Randstad naar de hotspot kwamen, is nu niet of nauwelijks sprake meer. In de werkwijze van de illegale verkopers die er nog wel actief zijn is nauwelijks iets veranderd. Zij maken op de hotspot contact met potentiële kopers en de overdracht van drugs vindt meestal op een andere - meer uit het zicht gelegen - locatie plaats. Het is de vaste kern van illegale verkopers die nog actief is op de hotspot in deze gemeente: de drugsrunners en dealers die we op de hotspot tegenkomen, hebben we ook bij de vorige verdiepingsstudie gezien.

Beperkte omvang en zichtbaarheid

Op de hotspots in de overige drie verdiepingsgemeenten drukt de illegale verkoop van drugs niet zichtbaar een stempel op de beleving van de openbare ruimte op de hotspots. Op de hotspot in de woonwijk vinden wel wat dealactiviteiten in het lokale park plaats, maar van systematische straathandel lijkt geen sprake. Ook de ondervraagde omwonenden geven aan hier niet zozeer overlast van te ervaren.

Op de hotspots in de twee andere gemeenten is de omvang van de handel groter en zijn wel straathandelaren actief die systematisch te werk gaan. De zichtbaarheid van hun activiteiten is echter beperkt, deels omdat zij voorzichtiger lijken te werken dan voorheen. Zij laten zich niet altijd meer in de omgeving van de coffeeshop zien, spreken gerichter potentiële klanten aan en werken meer op bestelling. Het gaat om jonge mannen die zowel soft- als harddrugs verkopen en hun aanbod afstemmen op de lokale vraag.

Op de hotspots in de twee bovengenoemde gemeenten lijkt de perceptie van de bewoners een belangrijke rol te spelen in hoe zij de situatie rond de illegale verkoop van drugs beoordelen. Op de hotspots is jarenlang sprake geweest van zichtbare straathandel. Onze indruk is dat hierdoor een vorm van gewenning is opgetreden bij de bewoners die al langere tijd woonachtig zijn op de hotspot. Die gewenning heeft er

enerzijds toe geleid dat omwonenden de invloed van de nog aanwezige straathandel op de leefbaarheid minder negatief beoordelen, omdat de omvang ervan de afgelopen jaren is geslonken. Anderzijds is een sceptische houding ontstaan over coffeeshops en haar bezoekers, waardoor ervaren overlast – al dan niet terecht – sneller aan coffeeshops en softdrugsgebruikers wordt gerelateerd.

7.3 (Soft)drugsgelateerde overlast

Wat is de aard van de softdrugsgelateerde overlast en straatdealers en drugsrunners op de hotspots in de vijf gemeenten?

De overlast van coffeeshops en softdrugs lijkt onderdeel van een breder palet van overlast. In het algemeen ervaren omwonenden en omwerkenden in de directe omgeving van de coffeeshop het vaakst overlast van druk verkeer, foutgeparkeerde auto's en een gebrek aan parkeerruimte. Verder is op enkele hotspots sprake van geluidsoverlast en afval op straat. Daarnaast komt de overlast van de (vermeende) aanwezigheid van drugsrunners en straatdealers terug in de verdiepingsstudies. Net als in de verdiepingsstudie in de tweede meting, blijkt dat coffeeshops zelf een belangrijke rol kunnen spelen in het verminderen en voorkomen van bovenstaande en andere vormen van overlast.

Verkeersoverlast

Voor alle hotspots geldt dat de coffeeshop(s) goed worden bezocht. Het is een komen en gaan van softdrugsgebruikers die van de diensten van de shops gebruik willen maken. Voor de meeste coffeeshops in de verdiepingsstudie is de infrastructuur niet berekend op de bezoekersstromen die de coffeeshop trekt. Op enkele hotspots zijn er ook andere gelegenheden die veel bezoekers trekken en voor druk op de infrastructuur zorgen.

Dit leidt op meerdere hotspots tot verkeersopstoppen, bijvoorbeeld wanneer auto's inparkeren of als er een 'pit-stop' (midden op de weg stoppen om iemand uit te laten stappen) wordt gemaakt. Ook klagen de omwonenden op meerdere hotspots over het gebrek aan parkeergelegenheid. We zien bij meerdere coffeeshops dat deurwachters c.q. portiers potentiële coffeeshopklanten aanspreken op hun gedrag, maar dit kan vaak niet voorkomen dat er opstoppen ontstaan en dat er zo nu en dan een auto foutgeparkeerd staat.

Een deel van de omwonenden schrijft de verkeersoverlast op de hotspot expliciet toe aan de coffeeshop. Op basis van het veldonderzoek kan echter worden vastgesteld dat deze vorm van overlast het resultaat is van een combinatie van factoren, waarvan de bezoekersstromen van de coffeeshop er één is. Met name bij de coffeeshop in de woonwijk - waar de relatie tussen buurt en coffeeshop onder spanning staat - is dit het geval. Hieruit blijkt wederom het belang van de perceptie van omwonenden in de beoordeling van het fenomeen coffeeshop en de invloed ervan op de leefbaarheid.

Straatdealers en drugsrunners

De meest zichtbare vorm van de illegale verkoop van drugs is de verkoop door straatdealers en drugsrunners. Met name op de hotspots in één oostelijke en één zuidelijke gemeente drukken deze, vaak jonge, mannen hun stempel op de beleving van de openbare ruimte. De aanwezigheid van deze verkopers leidt tot een onveilig dan wel onprettig gevoel bij omwonenden. Dat heeft mogelijk te maken met de wijze waarop zij zich presenteren in de openbare ruimte - capuchon, roken, alcohol drinken, voorbijgangers aanspreken en naropen - en het feit dat de meeste omwonenden weten waarmee deze personen zich bezighouden.

Niet alleen op de hotspots in deze twee gemeenten, maar ook in de andere drie gemeenten, lijkt de werkwijze van de straathandelaren te zijn veranderd. De gerichte acties van politie, het organiseren van werkgroepen en overleggen en het aansporen om melding te maken van overlast van dealers, hebben er mogelijk voor gezorgd dat de dealers voorzichtiger zijn geworden. Zij lijken zich meer bewust te zijn van hun directe omgeving, spreken gerichter potentiële klanten aan en laten de transactie even buiten de hotspot plaatsvinden.

Rol coffeeshops

Ook in deze verdiepingsstudie wordt duidelijk dat er grote verschillen zijn tussen coffeeshops, maar dat de aard van de mogelijke problemen die in de directe omgeving ervan ontstaan grotendeels vergelijkbaar zijn. De verdiepingsstudie laat opnieuw zien dat de houding van de coffeeshop richting andere betrokkenen en de buurt belangrijk is bij het beheersbaar maken en houden van de situatie rondom de coffeeshop.

Voor alle hotspots zijn voorbeelden te geven waaruit het belang van goed contact tussen de coffeeshop en de sociale omgeving blijkt. Daarbij kan gedacht worden aan praktische zaken als het aanvegen van de straat, het in goede banen leiden van het parkeerbeleid en het aanspreken van rondhangers, maar ook aan het in het leven roepen van klankbordgroepen of het organiseren van een buurtoverleg. Als samen wordt opgetrokken om de mogelijke overlast in de omgeving van de coffeeshop tot een minimum te beperken, komt dit de leefbaarheid in de directe omgeving van de shop ten goede.

7.4 Softdrugstoerisme, straathandel en overlastmeldingen

In hoeverre is er in de vijf gemeenten sprake van softdrugstoerisme, straathandel en overlastmeldingen? Welke lokale ontwikkelingen doen zich daarin voor? Waaruit bestaan de overlastmeldingen?

Aan de keuze voor de hotspots in de vijf gemeenten lagen drie onderwerpen ten grondslag, die we nader hebben onderzocht aan de hand van de lokale ontwikkelingen in het coffeeshoptoerisme, het softdrugstoerisme, de softdrugsgelateerde overlast, de

illegale verkoop buiten de coffeeshop en straatdealers en drugsrunners. Het gaat om softdrugstoerisme, straathandel en ontwikkelingen in overlastmeldingen.

Softdrugstoerisme

Het eerste onderwerp, voortvloeiend uit de eerste fase, is het fenomeen softdrugstoerisme. ‘Puur’ softdrugstoerisme – niet-ingezetenen die naar Nederland afreizen met de ‘intentie’ om op de illegale markt softdrugs te kopen – komt niet of nauwelijks voor op de hotspots. Er zijn weliswaar buitenlandse bezoekers die softdrugs kopen bij de plaatselijk straatdealers, maar dit is vaak niet hun primaire doel wanneer zij naar een Nederlandse gemeente afreizen. Ook andere studies laten zien, dat buitenlandse softdrugsgebruikers de voorkeur geven aan het kopen en gebruiken van softdrugs in een coffeeshop. Zij wenden zich doorgaans alleen tot illegale verkopers als zij zich daar toe genoodzaakt zien. Dit is het geval wanneer zij bijvoorbeeld – door de verschillen in het lokale beleid – niet goed weten of zij de coffeeshops in een gemeente wel of niet mogen betreden of worden misleid door illegale verkopers.

Straathandel

Het tweede onderwerp betreft de straathandel. Onze studie laat zien dat drugsrunners en straatdealers een zekere rationaliteit hanteren bij het bepalen van hun werkwijze. Zij passen zich voortdurend aan op basis van de mogelijkheden die hen geboden worden. We zien op diverse hotspots dat - nu de straathandelaren meer in de gaten worden gehouden - zij voorzichtiger (zijn) gaan opereren. Zij doen dit onder andere om niet opgepakt te worden, maar de voornaamste reden is om hun eigen handel niet te schaden. Ook wordt er meer gebruik gemaakt van het werken op bestelling en spreken zij op andere – minder zichtbare – locaties af met hun klanten. Wel blijven de jonge mannen, vaak zonder vaste woon- en verblijfplaats, op de hotspots in twee gemeenten bepalend voor het straatbeeld. De straathandel is er hardnekkig en er lijkt een zekere mate van gewenning te zijn opgetreden bij omwonenden en omwerkenden met betrekking tot het fenomeen.

Overlastmeldingen

Het derde onderwerp uit de eerste fase van de derde meting heeft betrekking op de overlastmeldingen die onder de noemer ‘overlast door alcohol en/of drugs’ (Maatschappelijke Klasse E38) worden geregistreerd bij de politie. De verdiepende analyse die we hierop hebben uitgevoerd, laat zien dat de geselecteerde gemeenten vaak hoger dan het landelijk gemiddelde scoren op zoektermen die duiden op aan drugs gerelateerde overlast. We vinden echter een beperkt aantal meldingen als we zoeken op de namen van coffeeshops en omliggende straten binnen de hotspot. We kunnen op basis daarvan voorzichtig constateren dat de overlast als gevolg van coffeeshops een beperkt onderdeel is van een veel breder palet van overlast waar omwonenden en omwerkenden op de hotspots mee te maken krijgen.

BIJLAGE 1 RESULTATEN BUURTENQUÊTE

Tabel 1 Geslacht respondenten, in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Man	60	60	35	35	47	67	49
Vrouw	40	40	65	65	53	33	51

Tabel 2 Leeftijd respondenten

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Leeftijd min - max	17-76	22-67	22-70	22-85	26-63	17-69	24-91
Gemiddelde leeftijd	38	39	45	50	40	40	52

Tabel 3 Aantal respondenten dat in de buurt woont en/of werkt, in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Omwonenden	51	100	100	59	100	83	94
Omwerkenden	80	14	12	53	6	17	34

Tabel 4 Aantal respondenten dat aangeeft wel eens overlast te hebben ervaren van niet-doorstromend verkeer, in %

	I (n=31)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Helemaal niet	87	49	29	18	18	44	57
Een beetje	7	29	6	29	35	22	17
Nogal	7	14	35	24	12	22	11
Veel	-	6	18	24	29	11	11
Heel veel	-	6	12	6	6	-	3
Weet niet	11	-	-	-	-	-	-

Tabel 5 Aantal respondenten dat aangeeft wel eens overlast te hebben ervaren van foutgeparkeerde auto's, in %

	I (n=33)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Helemaal niet	82	43	53	47	24	78	51
Een beetje	9	31	-	-	41	22	17
Nogal	3	11	6	18	12	-	3
Veel	3	9	12	29	24	-	26
Heel veel	3	6	29	6	-	-	3

Tabel 6 De mate waarin respondenten aangeven auto's met buitenlandse kentekenplaten in hun directe woon- of werkomgeving te zien, in %

	I (n=34)	II (n=33)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=34)
Nooit	12	21	-	-	-	6	3
Zelden	18	36	-	-	-	-	6
Soms	27	21	6	12	-	11	3
Vaak	21	18	29	65	47	22	53
Heel vaak	24	3	65	24	53	61	35

Tabel 7 De mate waarin respondenten aangeven in hun directe woon- of werk omgeving mensen te zien die op straat alcohol drinken of dronken zijn, in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=34)
Nooit	9	17	65	35	29	6	18
Zelden	14	26	24	-	29	28	47
Soms	40	31	12	35	29	33	24
Vaak	29	23	-	29	12	33	12
Heel vaak	9	3	-	-	-	-	-

Tabel 8 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van mensen die in hun directe woon- of werkomgeving op straat alcohol drinken of dronken zijn, in %

	I (n=32)	II (n=29)	III-A (n=6)	III-B (n=11)	IV-A (n=12)	IV-B (n=17)	V (n=28)
Helemaal niet	50	66	67	27	50	47	79
Een beetje	34	21	17	9	33	35	11
Nogal	6	14	17	36	-	12	7
Veel	9	-	-	18	17	6	4
Heel veel	-	-	-	9	-	-	-

Tabel 9 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van mensen die in hun directe woon- of werkomgeving op straat alcohol drinken of dronken zijn (hercodering), in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=34)
Niet gesignaleerd/geen idee	9	17	65	35	29	6	18
Helemaal geen overlast	46	54	24	18	35	44	65
Beetje/nogal overlast	37	29	12	29	24	44	15
(Heel) veel overlast	9	-	-	18	12	6	3

Tabel 10 De mate waarin respondenten aangeven in welke periode(s) in hun directe woon- of werkomgeving mensen te zien die op straat alcohol drinken of dronken zijn, in %

	I (n=32)	II (n=26)	III-A (n=6)	III-B (n=11)	IV-A (n=12)	IV-B (n=11)	V (n=29)
Hele jaar door hetzelfde	31	12	67	18	83	64	52
Vaker in het voorjaar	9	23	17	-	-	18	7
Vaker in de zomer	53	81	17	36	17	27	17
Vaker in het najaar	3	-	-	-	-	-	3
Vaker in de winter	3	-	-	-	-	-	3
Vaker doordeweeks	-	-	-	9	-	-	-
Vaker in het weekend	28	15	-	55	8	18	21
Vaker 's ochtends	-	-	-	9	-	-	3
Vaker 's middags	22	-	17	9	-	-	3
Vaker 's avonds	31	27	17	36	8	-	14
Vaker 's nachts	28	4	-	36	8	-	3
Weet niet	3	4	-	-	-	-	17

Tabel 11 De mate waarin respondenten aangeven in hun directe woon- of werkomgeving mensen te zien blowen op straat, in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Nooit	11	3	18	29	-	6	14
Zelden	9	11	6	-	-	22	14
Soms	20	29	18	18	18	22	23
Vaak	31	37	41	35	41	44	37
Heel vaak	29	20	18	18	41	6	11

Tabel 12 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van mensen die in hun directe woon- of werkomgeving blowen op straat, in %

	I (n=31)	II (n=34)	III-A (n=14)	III-B (n=12)	IV-A (n=17)	IV-B (n=16)	V (n=30)
Helemaal niet	68	74	43	42	41	69	63
Een beetje	7	15	21	17	59	25	17
Nogal	10	6	7	17	-	-	3
Veel	13	6	21	17	-	6	13
Heel veel	3	-	7	8	-	-	3

Tabel 13 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van mensen die in hun directe woon- of werkomgeving blowen op straat (hercodering), in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Niet gesignaleerd/geen idee	11	3	18	29	-	11	14
Helemaal geen overlast	60	71	35	29	41	61	54
Beetje/nogal overlast	14	20	24	24	59	22	17
(Heel) veel overlast	14	6	24	18	-	6	14

Tabel 14 De mate waarin respondenten aangeven in welke periode(s) in hun directe woon- of werkomgeving mensen op straat te zien blowen, in %

	I (n=31)	II (n=34)	III-A (n=14)	III-B (n=12)	IV-A (n=17)	IV-B (n=12)	V (n=29)
Hele jaar door hetzelfde	48	65	57	75	65	50	62
Vaker in het voorjaar	3	9	-	-	6	8	3
Vaker in de zomer	39	38	14	8	29	42	28
Vaker in het najaar	-	3	-	-	-	-	3
Vaker in de winter	-	3	-	-	-	-	-
Vaker doordeweeks	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in het weekend	7	3	7	-	-	-	7
Vaker 's ochtends	-	-	21	-	-	-	-
Vaker 's middags	10	-	21	8	-	-	17
Vaker 's avonds	26	9	-	17	-	8	14
Vaker 's nachts	10	-	-	-	-	-	-
Weet niet	-	6	-	-	-	-	7

Tabel 15 De mate waarin respondenten aangeven wel eens wietlucht in de buurt van de coffeeshop(s) te ruiken, in %

	I (n=32)	II (n=35)	III-A (n=16)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=34)
Nooit	59	31	38	71	59	-	38
Zelden	3	20	13	6	18	28	12
Soms	16	20	19	18	24	44	15
Vaak	16	26	25	6	-	28	27
Heel vaak	6	3	6	-	-	-	9

Tabel 16 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van wietlucht in de buurt van de coffeeshop(s), in %

	I (n=13)	II (n=24)	III-A (n=10)	III-B (n=5)	IV-A (n=7)	IV-B (n=17)	V (n=21)
Helemaal niet	92	58	50	80	71	65	57
Een beetje	-	33	20	-	14	12	33
Nogal	8	8	-	20	14	18	-
Veel	-	-	10	-	-	6	10
Heel veel	-	-	10	-	-	-	-

Tabel 17 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van wietlucht in de buurt van de coffeeshop(s) (hercodering), in %

	I (n=32)	II (n=35)	III-A (n=16)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=34)
Niet gesignaleerd/geen idee	59	31	38	71	59	6	38
Helemaal geen overlast	38	40	31	24	29	61	35
Beetje/nogal overlast	3	29	13	6	12	28	20
(Heel) veel overlast	-	-	19	-	-	6	6

Tabel 18 De mate waarin respondenten aangeven in welke periode(s) wietlucht in de buurt van de coffeeshop(s) te ruiken, in %

	I (n=15)	II (n=21)	III-A (n=11)	III-B (n=5)	IV-A (n=7)	IV-B (n=9)	V (n=21)
Hele jaar door hetzelfde	53	76	55	40	86	67	67
Vaker in het voorjaar	-	-	9	-	-	11	5
Vaker in de zomer	7	10	9	-	14	33	19
Vaker in het najaar	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in de winter	-	-	-	-	-	-	-
Vaker doordeweeks	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in het weekend	-	5	-	-	-	-	-
Vaker 's ochtends	-	-	36	-	-	-	-
Vaker 's middags	7	-	36	40	-	-	-
Vaker 's avonds	13	5	-	40	-	-	10
Vaker 's nachts	-	-	-	-	-	-	-
Weet niet	33	14	-	20	-	11	14

Tabel 19 De mate waarin respondenten aangeven wel eens geluid van een hoog volume uit de coffeeshop te horen, in %

	I (n=34)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Nooit	100	83	94	100	82	94	100
Zelden	-	6	6	-	6	-	-
Soms	-	9	-	-	6	6	-
Vaak	-	3	-	-	6	-	-
Heel vaak	-	-	-	-	-	-	-

Tabel 20 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van geluid van een hoog volume dat uit de coffeeshop komt, in %

	I (n=0)	II (n=6)	III-A (n=1)	III-B (n=0)	IV-A (n=3)	IV-B (n=1)	V (n=0)
Helemaal niet	-	33	-	-	33	-	-
Een beetje	-	50	100	-	33	-	-
Nogal	-	-	-	-	-	100	-
Veel	-	17	-	-	33	-	-
Heel veel	-	-	-	-	-	-	-

Tabel 21 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van geluid van een hoog volume dat uit de coffeeshop komt (hercodering), in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Niet gesignaleerd/geen idee	100	83	94	100	82	94	100
Helemaal geen overlast	-	6	-	-	6	-	-
Beetje/nogal overlast	-	9	6	-	6	6	-
(Heel) veel overlast	-	3	-	-	6	-	-

Tabel 22 De mate waarin respondenten aangeven drugsrunners te zien in hun directe woon- of werkomgeving, in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Nooit	51	66	59	24	53	33	6
Zelden	6	3	12	-	12	17	9
Soms	6	9	6	41	12	17	20
Vaak	20	9	6	24	12	17	37
Heel vaak	6	3	6	6	-	-	26
Geen idee	11	11	12	6	12	17	3

Tabel 23 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van drugsrunners in hun directe woon- of werkomgeving, in %

	I (n=13)	II (n=8)	III-A (n=5)	III-B (n=12)	IV-A (n=6)	IV-B (n=9)	V (n=32)
Helemaal niet	54	25	60	58	33	67	53
Een beetje	15	63	20	8	-	22	13
Nogal	15	13	20	25	33	11	6
Veel	15	-	-	8	17	-	19
Heel veel	-	-	-	-	17	-	9

Tabel 24 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van drugsrunners in hun directe woon- of werkomgeving (hercodering), in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Niet gesignaleerd/geen idee	63	77	71	29	65	50	9
Helemaal geen overlast	20	6	18	41	12	33	49
Beetje/nogal overlast	11	17	12	24	12	17	17
(Heel) veel overlast	6	-	-	6	12	-	26

Tabel 25 De mate waarin respondenten aangeven in een bepaalde periode in hun directe woon- of werkomgeving drugsrunners te zien, in %

	I (n=16)	II (n=9)	III-A (n=7)	III-B (n=13)	IV-A (n=8)	IV-B (n=6)	V (n=33)
Hele jaar door hetzelfde	50	67	-	77	63	33	52
Vaker in het voorjaar	-	-	-	-	-	17	3
Vaker in de zomer	6	-	-	-	-	33	18
Vaker in het najaar	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in de winter	-	-	-	-	-	-	3
Vaker doordeweeks	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in het weekend	-	-	-	-	-	-	6
Vaker 's ochtends	13	-	43	8	-	-	-
Vaker 's middags	19	-	57	8	-	-	9
Vaker 's avonds	25	11	29	-	13	-	30
Vaker 's nachts	-	-	-	-	-	-	-
Weet niet	19	33	29	15	25	33	18

Tabel 26 De mate waarin respondenten aangeven in hun directe woon- of werkomgeving drugsdealers te zien, in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=34)
Nooit	43	49	65	59	18	22	9
Zelden	9	17	12	-	6	11	21
Soms	20	14	12	18	47	39	15
Vaak	20	17	6	18	29	11	32
Heel vaak	6	-	6	6	-	-	15
Geen idee	3	3	-	-	-	17	9

Tabel 27 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van drugsdealers in hun directe woon- of werkomgeving, in %

	I (n=19)	II (n=17)	III-A (n=6)	III-B (n=7)	IV-A (n=14)	IV-B (n=7)	V (n=26)
Helemaal niet	74	29	50	71	7	86	46
Een beetje	11	47	17	29	50	14	12
Nogal	5	18	33	-	14	-	15
Veel	11	6	-	-	29	-	23
Heel veel	-	-	-	-	-	-	4

Tabel 28 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van drugsdealers in hun directe woon- of werkomgeving (hercodering), in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=34)
Niet gesignaleerd/geen idee	46	51	65	59	18	61	24
Helemaal geen overlast	40	14	18	29	6	33	35
Beetje/nogal overlast	9	31	18	12	53	6	21
(Heel) veel overlast	6	36	-	-	24	-	21

Tabel 29 De mate waarin respondenten aangeven het vermoeden te hebben dat er softdrugs, harddrugs of beide worden verkocht door de drugsdealers in hun directe woon- of werkomgeving, in %

	I (n=19)	II (n=18)	III-A (n=6)	III-B (n=7)	IV-A (n=14)	IV-B (n=14)	V (n=32)
Alleen hasj en wiet	16	6	17	29	14	-	13
Alleen harddrugs	16	17	-	29	-	-	-
Allebei	32	56	17	-	57	64	28
Geen idee	37	22	67	43	29	36	59

Tabel 30 De mate waarin respondenten aangeven in een bepaalde periode drugsdealers te zien in hun directe woon- of werkomgeving, in %

	I (n=19)	II (n=14)	III-A (n=6)	III-B (n=7)	IV-A (n=14)	IV-B (n=8)	V (n=32)
Hele jaar door hetzelfde	58	71	-	100	86	25	56
Vaker in het voorjaar	-	-	-	-	-	13	3
Vaker in de zomer	5	7	-	-	-	25	16
Vaker in het najaar	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in de winter	-	-	-	-	-	-	-
Vaker doordeweeks	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in het weekend	-	-	-	-	-	-	-
Vaker 's ochtends	11	-	67	-	-	13	-
Vaker 's middags	16	7	67	-	-	-	9
Vaker 's avonds	26	21	33	-	7	13	22
Vaker 's nachts	-	7	17	-	-	13	-
Weet niet	11	7	-	-	7	38	16

Tabel 31 De mate waarin respondenten aangeven in hun directe woon- of werkomgeving mensen te zien die op straat harddrugs gebruiken, in %

	I (n=34)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Nooit	82	97	100	88	65	78	69
Zelden	9	3	-	6	29	11	20
Soms	3	-	-	6	6	6	9
Vaak	6	-	-	-	-	6	3
Heel vaak	-	-	-	-	-	-	-

Tabel 32 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van mensen die in hun directe woon- of werkomgeving op straat harddrugs gebruiken, in %

	I (n=6)	II (n=1)	III-A* (n=0)	III-B (n=2)	IV-A (n=6)	IV-B (n=4)	V (n=11)
Helemaal niet	67	-	-	-	33	75	55
Een beetje	17	-	-	50	67	-	9
Nogal	-	100	-	50	-	-	-
Veel	17	-	-	-	-	25	27
Heel veel	-	-	-	-	-	-	9

* De vraag of er overlast wordt ervaren van mensen die in de directe woon- of werkomgeving op straat harddrugs gebruiken is in deze hotspot(s) niet gesteld, omdat geen enkele respondent het gebruik van harddrugs op straat heeft gesignaleerd (zie tabel 31).

Tabel 33 De mate waarin respondenten aangeven overlast te ervaren van mensen die in hun directe woon- of werkomgeving op straat harddrugs gebruiken (hercodering), in %

	I (n=24)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Niet gesignaleerd/geen idee	82	97	100	88	65	78	69
Helemaal geen overlast	12	-	-	-	12	17	17
Beetje/nogal overlast	3	3	-	12	24	-	3
(Heel) veel overlast	3	-	-	-	-	6	11

Tabel 34 De mate waarin respondenten aangeven in een bepaalde periode mensen te zien in hun directe woon- of werkomgeving die op straat harddrugs gebruiken, in %

	I (n=7)	II* (n=0)	III-A* (n=0)	III-B* (n=0)	IV-A (n=6)	IV-B (n=3)	V (n=11)
Hele jaar door hetzelfde	43	-	-	-	100	-	82
Vaker in het voorjaar	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in de zomer	29	-	-	-	-	-	-
Vaker in het najaar	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in de winter	-	-	-	-	-	-	-
Vaker doordeweeks	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in het weekend	29	-	-	-	-	-	-
Vaker 's ochtends	-	-	-	-	-	-	-
Vaker 's middags	-	-	-	-	-	-	-
Vaker 's avonds	29	-	-	-	-	33	-
Vaker 's nachts	14	-	-	-	-	33	-
Weet niet	14	-	-	-	-	67	18

*De vraag of in een bepaalde periode in de directe woon- of werkomgeving mensen te zien zijn die op straat harddrugs gebruiken is in deze hotspot(s) niet gesteld wegens het niet signaleren van mensen die op straat harddrugs gebruiken.

Tabel 35 De mate waarin respondenten aangeven mensen te zien in hun directe woon- of werkomgeving die niet in Nederland wonen en van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om in de coffeeshop softdrugs te kopen, in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Nooit	23	40	-	-	-	6	11
Zelden	9	17	-	-	-	-	-
Soms	9	17	6	-	-	22	9
Vaak	43	14	18	65	35	39	43
Heel vaak	9	6	71	35	65	33	14
Geen idee	9	6	6	-	-	-	23

Tabel 36 De mate waarin respondenten aangeven in hun directe woon- of werkomgeving overlast te ervaren van mensen die niet in Nederland wonen en van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om in de coffeeshop softdrugs te kopen, in %

	I (n=24)	II (n=19)	III-A (n=16)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=17)	V (n=24)
Helemaal niet	88	74	44	65	29	82	54
Een beetje	8	11	25	18	12	12	21
Nogal	-	16	19	6	18	-	8
Veel	4	-	13	6	35	6	17
Heel veel	-	-	-	6	6	-	-

Tabel 37 De mate waarin respondenten aangeven in hun directe woon- of werkomgeving overlast te ervaren van mensen die niet in Nederland wonen en van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om in de coffeeshop softdrugs te kopen (hercodering), in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Niet gesignaleerd/geen idee	31	46		-	-	6	34
Helemaal geen overlast	60	40		65	29	78	37
Beetje/nogal overlast	6	14		24	29	11	20
(Heel) veel overlast	3	-		12	41	6	11

Tabel 38 De mate waarin respondenten aangeven in een bepaalde periode mensen te zien in hun directe woon- of werkomgeving die niet in Nederland wonen en van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om in de coffeeshop softdrugs te kopen, in %

	I (n=27)	II (n=13)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=13)	V (n=25)
Hele jaar door hetzelfde	56	62	18	71	77	62	60
Vaker in het voorjaar	-	-	-	-	-	8	-
Vaker in de zomer	11	8	6	-	12	15	4
Vaker in het najaar	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in de winter	-	-	-	-	-	-	4
Vaker doordeweeks	-	-	-	-	-	-	4
Vaker in het weekend	15	-	12	6	18	15	4
Vaker 's ochtends	-	-	53	-	-	-	-
Vaker 's middags	7	-	59	12	-	-	-
Vaker 's avonds	4	-	-	12	-	-	8
Vaker 's nachts	-	-	-	-	-	-	-
Weet niet	22	31	6	12	-	8	28

Tabel 39 De mate waarin respondenten aangeven in hun directe woon- of werkomgeving mensen te zien die niet in Nederland wonen en van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om buiten de coffeeshop softdrugs te kopen, in %

	I (n=34)	II (n=33)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=34)
Nooit	41	46	77	53	18	6	18
Zelden	3	18	12	-	18	-	-
Soms	12	12	-	6	24	11	12
Vaak	21	12	-	6	6	-	35
Heel vaak	6	-	-	-	-	-	21
Geen idee	18	12	12	35	35	83	15

Tabel 40 De mate waarin respondenten aangeven in hun directe woon- of werkomgeving overlast te ervaren van mensen die niet in Nederland wonen en van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om buiten de coffeeshop softdrugs te kopen, in %

	I (n=14)	II (n=14)	III-A (n=2)	III-B (n=2)	IV-A (n=8)	IV-B (n=2)	V (n=21)
Helemaal niet	64	79	100	50	25	100	48
Een beetje	14	14	-	-	25	-	19
Nogal	7	7	-	-	-	-	5
Veel	7	-	-	50	50	-	29
Heel veel	7	-	-	-	-	-	-

Tabel 41 De mate waarin respondenten aangeven in hun directe woon- of werkomgeving overlast te ervaren van mensen die niet in Nederland wonen en van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om buiten de coffeeshop softdrugs te kopen (hercodering), in %

	I (n=34)	II (n=33)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=34)
Niet gesignaleerd/geen idee	59	58	88	88	52	89	38
Helemaal geen overlast	26	33	12	6	12	11	30
Beetje/nogal overlast	9	9	-	-	12	-	15
(Heel) veel overlast	6	-	-	6	24	-	18

Tabel 42 De mate waarin respondenten aangeven in een bepaalde periode in hun directe woon- of werkomgeving mensen te zien die niet in Nederland wonen en van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om buiten de coffeeshop softdrugs te kopen, in %

	I (n=21)	II (n=12)	III-A (n=3)	III-B (n=6)	IV-A (n=14)	IV-B (n=7)	V (n=25)
Hele jaar door hetzelfde	43	25	-	33	50	14	64
Vaker in het voorjaar	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in de zomer	5	8	33	-	-	-	-
Vaker in het najaar	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in de winter	-	-	-	-	-	-	-
Vaker doordeweeks	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in het weekend	14	-	-	-	7	-	-
Vaker 's ochtends	-	-	33	-	-	-	-
Vaker 's middags	5	-	33	-	-	-	-
Vaker 's avonds	5	-	-	-	-	-	4
Vaker 's nachts	-	-	-	-	-	-	-
Weet niet	43	67	33	67	43	86	36

Tabel 43 De mate waarin respondenten aangeven in hun directe woon- of werkomgeving mensen te zien van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om harddrugs te kopen, in %

	I (n=33)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=15)	V (n=35)
Nooit	49	66	82	71	41	20	29
Zelden	-	-	6	-	-	-	6
Soms	12	11	-	-	12	7	-
Vaak	3	3	-	6	6	-	3
Heel vaak	-	-	-	-	-	-	3
Geen idee	36	20	12	24	41	73	60

Tabel 44 De mate waarin respondenten aangeven overlast te van mensen van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om harddrugs te kopen in hun directe woon- of werkomgeving, in %

	I (n=5)	II (n=4)	III-A (n=1)	III-B (n=1)	IV-A (n=3)	IV-B (n=1)	V (n=5)
Helemaal niet	80	75	100	-	33	100	40
Een beetje	20	-	-	-	-	-	20
Nogal	-	-	-	-	33	-	-
Veel	-	25	-	100	33	-	40
Heel veel	-	-	-	-	-	-	-

Tabel 45 De mate waarin respondenten aangeven overlast te van mensen van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om harddrugs te kopen in hun directe woon- of werkomgeving (hercodering), in %

	I (n=33)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=15)	V (n=35)
Niet gesignaleerd/geen idee	85	86	94	94	82	93	86
Helemaal geen overlast	12	9	6	-	6	7	6
Beetje/nogal overlast	3	-	-	-	6	-	3
(Heel) veel overlast	-	3	-	6	6	-	6

Tabel 46 De mate waarin respondenten aangeven in een bepaalde periode mensen te zien van wie zij het vermoeden hebben dat zij hier naartoe komen om harddrugs te kopen in hun directe woon- of werkomgeving, in %

	I (n=19)	II (n=4)	III-A (n=3)	III-B (n=5)	IV-A (n=10)	IV-B (n=5)	V (n=22)
Hele jaar door hetzelfde	21	-	33	20	30	-	9
Vaker in het voorjaar	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in de zomer	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in het najaar	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in de winter	-	-	-	-	-	-	-
Vaker doordeweeks	-	-	-	-	-	-	-
Vaker in het weekend	5	-	-	-	-	-	-
Vaker 's ochtends	-	-	-	-	-	-	-
Vaker 's middags	5	-	-	-	-	-	-
Vaker 's avonds	5	-	-	-	-	-	-
Vaker 's nachts	-	-	-	-	-	-	-
Weet niet	74	100	67	80	70	100	91

Tabel 47 Aantal respondenten dat in het afgelopen jaar melding heeft gemaakt of/ en aangifte heeft gedaan van overlast in verband met drugs, alcohol of harddrugs, in %

	I (n=35)	II (n=35)	III-A (n=17)	III-B (n=17)	IV-A (n=17)	IV-B (n=18)	V (n=35)
Geen melding gemaakt of aangifte gedaan	91	89	88	77	71	83	69
Ja, melding gemaakt	9	11	12	18	29	17	34
Ja, aangifte gedaan	-	3	-	6	-	-	-

Tabel 48 Aantal meldingen dat respondenten in het afgelopen jaar hebben gemaakt van overlast in verband met drugs, alcohol of harddrugs

	I (n=3)	II (n=4)	III-A (n=2)	III-B (n=3)	IV-A (n=5)	IV-B (n=3)	V (n=11)
Min-max per melder	1-60	1-3	1-2	1-7	1-2	1-4	1-120
Mediaan	3	3	5,5	2	1	1	3

Tabel 49 Aantal meldingen van overlast in verband met drugs, alcohol of harddrugs per meldpunt

	I (n=3)	II (n=4)	III-A (n=2)	III-B (n=3)	IV-A (n=5)	IV-B (n=3)	V (n=11)
(Ook) politie	3	4	0	3	3	2	6
Elders (maar niet politie)	0	0	2	0	2	1	5

Tabel 50 Aantal respondenten dat melding heeft gemaakt van verschillende vormen van overlast, in %

	I (n=3)	II (n=4)	III-A (n=2)	III-B (n=4)	IV-A (n=5)	IV-B (n=3)	V (n=11)
Verkeersoverlast	-	50	100	25	20	-	18
Alcoholgebruik	33	-	-	25	-	-	-
Drugsgebruik	33	50	-	-	-	33	27
Geuroverlast	-	-	-	25	-	-	27
Geluidsoverlast	-	50	-	-	-	33	36
Drugshandel	33	25	-	-	40	-	45
Rondhangende personen, samenhangende jongeren	67	-	-	25	60	-	27
Rommel op straat, zwerfafval	-	-	50	-	-	33	9
Anders	67	25	-	50	-	33	45

BIJLAGE 2 RESULTATEN ENQUÊTE (SOFT)DRUGSGEBRUIKERS

Tabel 1 Aantal respondenten dat in de afgelopen 30 dagen in de directe omgeving hasj of wiet heeft gebruikt met uitzondering van in een coffeeshop, in %

	I (n=37)	II (n=35)	III-A (n=21)	III-B (n=19)	IV-A* (n=35)	IV-B* (n=35)	V (n=35)
Aantal respondenten	8	34	5	26	17	17	40

* In deze gemeente is er geen onderscheid gemaakt tussen de gebruikers op beide hotspots.

Tabel 2 Gemiddeld aantal dagen dat een respondent van de afgelopen 30 dagen hasj of wiet heeft gebruikt met uitzondering van in een coffeeshop

	I (n=3)	II (n=12)	III-A (n=1)	III-B (n=5)	IV-A (n=6)	IV-B (n=6)	V (n=14)
Gemiddeld aantal dagen	7	8	30	22	2	2	14

Tabel 3 Aantal respondenten dat hasj of wiet heeft gekocht met uitzondering van in een coffeeshop, in %

	I (n=37)	II (n=35)	III-A (n=21)	III-B (n=19)	IV-A (n=35)	IV-B (n=35)	V (n=35)
Aantal respondenten	0	6	0	0	9	9	14

Tabel 4 Aantal respondenten dat in de afgelopen 30 dagen een coffeeshop heeft bezocht om softdrugs te kopen, in %

	I (n=37)	II (n=35)	III-A (n=21)	III-B (n=19)	IV-A (n=35)	IV-B (n=35)	V (n=35)
Aantal respondenten	97	94	100	100	100	100	97

Tabel 5 Gemiddeld aantal dagen dat een respondent van de afgelopen 30 dagen een coffeeshop heeft bezocht om softdrugs te kopen

	I (n=37)	II (n=35)	III-A (n=21)	III-B (n=19)	IV-A (n=35)	IV-B (n=35)	V (n=35)
Gemiddeld aantal dagen	5	7	5	5	8	8	15

Tabel 6 Aantal respondenten dat aangeeft in de afgelopen 30 dagen drugs aangeboden te hebben gekregen met uitzondering van in een coffeeshop, in %

	1 (n=37)	II (n=35)	III-A (n=21)	III-B (n=19)	IV-A (n=35)	IV-B (n=35)	V (n=35)
Geen drugs aangeboden gekregen	81	97	91	95	66	66	43
Ja, uitsluitend softdrugs	8	-	-	5	20	20	37
Ja, uitsluitend harddrugs	11	3	5	-	-	-	-
Ja, zowel soft- als harddrugs	-	-	5	-	14	14	20

Tabel 7 Geslacht respondenten, in %

	I (n=37)	II (n=35)	III-A (n=21)	III-B (n=19)	IV-A (n=35)	IV-B (n=35)	V (n=35)
Man	89	89	95	95	89	89	83
Vrouw	11	11	5	5	11	11	17

Tabel 8 Leeftijd respondenten

	I (n=37)	II (n=35)	III-A (n=20)	III-B (n=19)	IV-A (n=35)	IV-B (n=35)	V (n=35)
Min-max leeftijd	18-50	18-62	19-62	18-52	18-52	18-52	18-50
Gemiddelde leeftijd	28	31	32	31	25	25	23

Tabel 9 Nationaliteit respondenten, in %

	I (n=37)	II (n=35)	III-A (n=21)	III-B (n=19)	IV-A (n=35)	IV-B (n=35)	V (n=35)
Nederlands	49	100	43	53	34	34	89
Belgisch	-	-	10	5	-	-	-
Duits	32	-	43	32	51	51	-
Frans	3	-	-	-	-	-	-
Anders	16	-	5	11	14	14	11

Tabel 10 Het land waarin de respondent staat ingeschreven als inwoner, in %

	I (n=37)	II (n=35)	III-A (n=21)	III-B (n=19)	IV-A (n=35)	IV-B (n=35)	V (n=35)
Nederland	54	100	48	58	49	49	97
België	-	-	10	11	-	-	-
Duitsland	38	-	43	32	49	49	-
Frankrijk	3	-	-	-	-	-	-
Anders	5	-	-	-	3	3	3

BIJLAGE 3 RESULTATEN SYSTEMATISCHE OBSERVATIES

Tabel 1 Aantal observaties waarin potentieel overlastgevend gedrag is waargenomen, in %

	I (n=40)	II (n=40)	III-A (n=27)	III-B (n=22)	IV-A (n=28)	IV-B (n=14)	V (n=40)
Rondhangen	93	65	30	73	46	79	78
Hasj of wiet op straat gebruiken	38	20	11	18	7	29	10
Harddrugs op straat gebruiken	3	0	0	0	0	0	0
Alcohol drinken op straat	25	10	0	0	0	0	0
Harde muziek afspelen op straat	13	0	0	0	0	7	0
Wildplassen	8	0	0	0	0	0	0
Handelen in drugs op straat	13	3	0	5	0	7	5
Ruzie maken op straat	0	0	0	0	0	0	0
Schreeuwen op straat	23	10	0	5	11	0	5
Voorbijgangers aanspreken	33	0	7	14	14	7	25
Non-verbaal contact leggen met voorbijgangers	18	0	0	0	0	0	10
Anders	18	0	4	0	0	0	23

COLOFON

© WODC, ministerie van Justitie en Veiligheid, Den Haag
Auteursrechten voorbehouden

Postadres INTRAVAL

Postbus 1781
9701 BT Groningen
E-mail info@intraval.nl

www.intraval.nl

Kantoor Groningen:	Kantoor Rotterdam:
St. Jansstraat 2C	Goudsesingel 68
Telefoon 050 - 313 40 52	Telefoon 010 - 425 92 12
Fax 050 - 312 75 26	Fax 010 - 476 83 76

November 2017

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

TEKST	R. Mennes, J. Snippe, M. Sijtsma, B. Bieleman
OPDRACHTGEVER	WODC, ministerie van Justitie en Veiligheid
OPMAAK	M. Haaijer
OMSLAG	E. Cusiel
DRUK	RCG
ISBN	978 90 8874 248 4

